

Gorenjski Glas

TOREK, 11. OKTOBRA 2011

Leto LXIV, št. 81, cena 1,50 EUR, 13 HRK

ODGOVORNA UREDNICA: MARIJA VOLČJAK

ČASOPIS IZHAJA OB TORKIH IN OB PETKIH

INFO@G-GLAS.SI

WWW.GORENJSKIGLAS.SI

Spet menjava vodstva v Elanu

Vodenje begunjskega Elana bo 31. oktobra prevzela dosedanja članica uprave Andreja Košir.

SIMON ŠUBIC

Begunje - Nadzorni svet Elana je v petek iz nekrivdnih razlogov z mesta predsednika uprave razrešil **Roberta Ferka**, vodenje begunjske družbe pa je do nadaljnjega zaupal **Andreji Košir**, dosedanja članica uprave za področje financ, medtem ko se je začasni tretji član uprave **Aleš Zupančič**, ki so ga septembra zaradi sumov storitve kaznivih dejanj s strani Ferka imenovali v upravo, vrnil v nadzorni svet.

Predsednica nadzornega sveta Elana **Kristina Rovšek**

je po seji nadzornega sveta pojasnila, da Ferka niso odpoklicali zaradi nesoglasij ali nezaupanja, temveč zaradi obstoječih sumov storitve kaznivega dejanja, kar je neugodno vplivalo na poslovanje Elana. Ferka namreč sumijo zlorabe položaja zaradi izplačila osemdeset tisoč evrov nagrade prek kadrovske agencije A.S.O., sporne prodaje stanovanj in garaže v Ljubljani ter plovila Power 48. O njegovih poslih je podvomil že bivši nadzorni svet, njegov član **Marko Jaklič** je podal tudi prijavo na Komisijo za preprečevanje korup-

cije, kasneje pa je sporne posle začel preiskovati tudi Nacionalni preiskovalni urad, ki je 14. septembra v Elanu izvedel obsežno preiskavo. Tega dne so predsednika nadzornega sveta Aleša Zupančiča tudi imenovali za začasnega, tretjega člana uprave.

Ferko, ki je vodenje družbe prevzel januarja 2009 in bo v Elanu ostal do 31. oktobra, je ocenil, da so zadnji dogodki za podjetje nedopustni in škodljivi. "Po skoraj treh letih Elan zapuščam v dobri kondiciji," pravi.

► 2. stran

"Po skoraj treh letih Elan zapuščam v dobri kondiciji," pravi odpoklicani predsednik uprave Elana Robert Ferko. / Foto: Gorazd Kavčič

109.
GLASOVA PREJA

Veliki brat res vse vidi?

Goran Klemenčič, predsednik Komisije za preprečevanje korupcije, je v zadnjem času potegnil nekaj odmevnih potez. Kot pravnik se ukvarja tudi z vprašanjem, kako vse večji nadzor v imenu varnosti omejuje našo zasebnost. Z družino živi na gorenjskem vzhodu, v domačih Žireh se bo z njim pogovarjal **Miha Naglič**.

Preja bo v **Muzeju Žiri (Stara šola, Tabor 2) v četrtek, 20. oktobra 2011, ob 19. uri.**

Glasbeni uvod v Prejo: **Air**, kvartet kljunastih flavt iz Žirov, ki ga sestavljajo Borut Bernik Bogataj, Dušan Mlakar, Irena Urh in Andrej Žakelj.

Pokroviteljja: **Občina Žiri in Kladivar, d. o. o.**, član skupine **Poclain Hydraulics Group**.

Prosimo, da svojo prisotnost na Glasovi preji potrdite na tel. št.: 04/201 42 10 ali po e-pošti na naslov: dina.kavcic@g-glas.si. Vabljeni!

WWW.GORENJSKIGLAS.SI

DANES PRILOGA:

Snovanja

Posvečamo jo Ivanu Tavčarju ob 160-letnici njegovega rojstva.

Obnovili cesto in uredili kolesarsko stezo

Ob obnovljeni cesti Voklo-Prebačevo poteka tudi kolesarska steza.

SIMON ŠUBIC

Prebačevo - Od Prebačevega do Voklega po novem poteka nova in široka cesta, ob kateri poteka tudi kolesarska steza. Sodoben in predvsem varen prometni objekt so namenu uradno predali minuli teden.

"Za to cesto so dejali, da je ne bomo mogli obnoviti, ker se ne bomo mogli dogovoriti z vsemi lastniki zemljišč, sedaj pa lahko rečemo, da kjer je volja, tam je tudi pot," je ob tej priložnosti dejal šenčurski župan Miro Kozelj.

► 5. stran

IZTERJAVA plus d.o.o.
Izterjava in pravne storitve takoj!
IMATE NEPLAČANE RAČUNE, DOLŽNIKE ...?
gsm: 040/ 777 763 tel: 05/ 90 15 577
e-mail: info@izterjavaplus.si www.izterjavaplus.si

Odprtje ceste Voklo-Prebačevo (z leve): ravnateljica OŠ Šenčur Majda Vehovec, župan Miro Kozelj in Stane Remic iz Gorenjske gradbene družbe

AKTUALNO

Nadškof posvetil Modestovo cerkev

Dvajset let po ustanovitvi župnije Zlato polje v Kranju in petnajst let po prvem bogoslužju v novi cerkvi je ljubljanski nadškof metropolit dr. Anton Stres novo cerkev tudi posvetil. Cerkev ima edina v Sloveniji za zavetnika škofa Modesta.

2

GORENJSKA

Enajst milijonov kremnih rezin

Na Bledu so ob praznovanju enajst milijonov narejene kremne rezine v dveh urah prodali še dodatnih pet tisoč rezin. Celoten izkupiček bodo namenili za letovanje blejskih otrok iz socialno šibkejših družin.

3

KRONIKA

S helikopterjem pristal na Triglavu

V Triglavskem narodnem parku so začeli postopek zoper podjetnika Francija Stroja, ker je s helikopterjem pristal ob Aljaževem stolpu na Triglavu. Inšpektoratu za okolje in prostor predlagajo, da ustrezno ukrepa.

8

ZADNJA

V hipu smuknili v topla oblačila

Indijansko poletje se je v petek končalo s skokovitim padcem temperatur in sneženjem v višjih predelih. Neučakani deskarji so si na Soriški planini že privoščili prve snežne vragolije, sneg je presenetil tudi krave na Ljubelju.

40

VREME

Danes bo sprva zmerno oblačno, čez dan pa bo bolj sončno. Jutri bo delno jasno. Še malo topleje bo. V četrtek se bo prehodno pooblačilo.

5/20°C

jutri: delno jasno

Spet menjava vodstva v Elanu

◀ 1. stran

Ferko je poudaril, da je bilo podjetje leta 2008 že zrelo za stečaj, a mu je kljub krizi uspelo ohraniti več kot 700 delovnih mest. Konsolidirani prihodki so leta 2009 znašali 71 milijonov evrov, letos pa naj bi dosegli že 90 milijonov evrov. V slabih treh letih je Ferko podjetje iz večmilijonske izgube pripeljal na pozitivno ničlo, v tem času pa se je za četrtno povečala prodaja smuči, prodaja plovil pa s 118 na načrtovanih 183 v letošnjem letu. "Žal ugotavljam, da ni interesa, da bi se Elan še razvijal, tekmoval na konkurenčnem svetovnem trgu in rasel v pomembnega globalnega igralca. Očitno nekateri menijo, da mora Elan ostati igrišče za najrazličnejše druge interese, kjer posel ni glavna prioriteta," je dejal in poudaril, da Elan ne bo mogel uspešno poslovati, dokler ne bo imel stabilnega lastnika.

Skupščina družbenikov Elana se je včeraj seznanila s poročilom izredne revizije poslovanja Elana pod Ferkovim vodstvom. Vodja pravne službe v PDP **Jože Bajuk** je pojasnil, da družbeniki enako kot nadzorni svet menijo, da so se nekatere nepravilnosti zgodile, a do oškodovanja Elana ni prišlo, sedaj pa čakajo še na ugotovitve kriminalistov. Glede prodaje Elana pa je Bajuk povedal, da se zbirajo nezavezujoče ponudbe.

LJUBLJANA

Intervencijskega zakona ne bodo obravnavali

Vlada, ki opravlja še tekoče posle, je v četrtek sprejela zakon o intervencijskih ukrepih za leto 2012. Predlog je nameravala še uskladiti s socialnimi partnerji, predvsem s sindikati javnega sektorja, vendar ni dosegla dogovora. Kljub temu je zakon poslala v parlament, ker po besedah ministra **Mitja Gasparija** želi ohraniti stabilnost javnih financ in se pripraviti na novo krizo. Vlada s tem zakonom predlaga, da se plače v javnem sektorju v letu 2012 ne bi uskladile z inflacijo, regres bi ostal enak letošnjemu, zamrznjena bi ostala napredovanja javnih uslužbencev, ne bi se usklajevale pokojnine in transferji posameznikom in gospodinjstvom. Tudi uskladitve sodniških plač z odločbami ustavnega sodišča ne bi bilo, ker država nima toliko denarja, da bi to lahko izvedla. Na petkovem kolegiju predsednika državnega zbora **Ljuba Germeča**, kjer je intervencijski zakon predstavila državna sekretarka **Helena Kamnar**, pa vodje poslanskih skupin niso podprli nujnega postopka za uvrstitev intervencijskega zakona na sejo državnega zbora, prav tako ne novele zakona o javnih finančah, tako da na zadnji seji parlamenta zakona ne bodo mogli obravnavati. Sicer pa so celo poslanci koalicije napovedovali, da zakonu ne bodo dali podpore. **D. Ž.**

Darilo
izžrebanemu naročniku časopisa
Gorenjski Glas
Knjigo prejme MILUŠKA KAVČIČ iz Gorenje vasi.

KOTIČEK ZA NAROČNIKE

Gremo na martinovanje

Martinovanje je običaj, ko si lahko dovolimo, da že zavoljo izročila spijemo kozarček ali dva. Prav zato je dobro, da takrat ne sedemo sami za volan, ampak vožnjo prepustimo poklicnemu šoferju, ki mora tudi martinovo preživeti z "nulo". Zato vas vabimo, da se skupaj odpravimo na tridnevno martinovanje, od petka, 11., do nedelje, 13. novembra, na Dolenjsko v hotel Šport Otočec. Pripravili smo pester program za vse tri dni, več o tem si boste lahko prebrali v prihodnji številki Gorenjskega glasa. Redna cena izleta je 117,50 evra, za naročnike Gorenjskega glasa in njihove družinske člane pa je cena le 99 evrov na osebo v dvoposteljni sobi. Organizator izleta je turistična agencija Odisej. Vabimo vas, da se nam pridružite, prijave zbiramo po tel. št.: 04/201 42 41 ali na: narocnine@g-glas.si. Pohitite, številno sedežev je omejeno na en avtobus!

Gibanje za Slovenijo

Namen ustanovitve društva Gibanje za Slovenijo je aktivna vključitev v politiko.

KATJA ŠTRUC

Bohinjska Bistrica - Šestindvajset slovenskih županov in županov je skupaj z drugimi zainteresiranimi v soboto na zboru v Bohinjski Bistrici ustanovilo Društvo Gibanje za Slovenijo, ki s svojo kandidatno listo napoveduje nastop na državnoborskih volitvah. Ustanovne izjave je podpisalo 81 ustanoviteljic in ustanoviteljev. Za predsednika je bil izvoljen bohinjski župan **Franc Kramar**, za podpredsednika pa kočevski župan **Vladimir Prebilič**. "V življenju sem imel veliko funkcij, vendar ima ta posebno težo. Pomeni takšno odgovornost, da sem veliko razmišljal, kaj vse me čaka, če jo prevzamem. Bil sem v dilemi. A ustrašil sem se za vse nas v Sloveniji, zato to funkcijo prevzamam z veliko odgovornostjo in z zavedanjem, v kaj se podajam. Ob sebi imam hrabre, pokončne ljudi - to so moje županje in župani," je zbrane nagovoril Franc Kramar.

Za glavne cilje društva so ustanovitelji določili brezpogojno zavzemanje za trans-

Društvo Gibanje za Slovenijo napoveduje nastop na državnoborskih volitvah. / Foto: Gorazd Kavčič

parentnost politike tako v društvu kot v državi, obvezno in brezpogojno spoštovanje pravne države, popolna enakost pred zakonom za vse prebivalce v Sloveniji ... "Danes smo tukaj, ker smo vsi ugotovili eno: na ta način se mi ne bomo šli. Politika v drugih državah pomeni čast, etiko, moralno, odgovornost, pri nas pa razvajanje, podpihovanje neumnosti, škanda-

le. Te vrednote moramo izgnati in pripeljati nove," je po izvolitvi na mesto podpredsednika povedal Vladimir Prebilič.

Nekateri župani so pojasnili, da je razlog za njihov vstop v društvo poleg skrbi za prihodnost Slovenije slaba komunikacija z državnimi institucijami. Večini občin je namreč skupna problematika sprejemanje občinskih pros-

torskih načrtov (OPN). "V Sloveniji se ne da OPN sprejeti niti v sedmih ali osmih letih," je dejal župan Šentruperta **Rupert Gole**. Županja Šmarjeških Toplic **Bernardka Krnc** je povedala, da ima v svoji občini usposobljeno ekipo, s katero dobro izvajajo turistične in gospodarske projekte, a vendar: "Kadarkoli potrebujemo pomoč države, naletimo na težave."

Nadžkof posvetil Modestovo cerkev

Cerkev na Zlatem polju ima edina v Sloveniji za zavetnika škofa Modesta, ki je deloval med Karantanci.

JOŽE KOŠNJEK

Kranj - Dvajset let po ustanovitvi župnije Zlato polje v Kranju in petnajst let po prvem bogoslužju v novi cerkvi na stičišču sosesk Vodovodni stolp in Zlato polje, ki so jo začeli graditi leta 1993, je v soboto, 8. oktobra, ljubljanski nadškof in metropolit **Anton Stres** novo in izjemno prijazno cerkev tudi posvetil. Hkrati je posvetil in na štirih mestih tudi mazilil novo oltarno mizo. S tem je dal cerkev, katere zavetnik je škof Modest, trajno v bogoslužni namen. Posvetitev cerkve je tudi krona prizadevanj nekdanjega župnika **Milana Grdena** in sedanjega župnika **Mitje Štirna** ter župljanov, ki so vztrajno in požrtvovalno gradili cerkev in oblikovali dejavno župnijsko občestvo.

"S tem ko ste zgradili župnijski dom, ste omogočili verskemu, krščanskemu življenju osnovo za delovanje. Vsaka dejavnost potrebuje prostor. Pravica verskega občestva do lastne cerkve sodi med temeljne pravice verske

Nadžkof Anton Stres med obredom posvečevanja cerkve na Zlatem polju / Foto: Gorazd Kavčič

svobode. Če so te pravice kršene ali je njihovo uresničevanje oteženo, je to znak, da v takšni družbi ni popolne verske svobode," je povedal v

pridigi nadškof dr. Anton Stres in izrekel priznanje in zahvalo za vse, kar so doslej storili v župniji Zlato polje. Pridigo je sklenil z beseda-

mi, naj bo cerkev svet prostor in miza kraj za božjo daritev, med župljani pa naj traja še naprej taka povezanost, kot je bila pri gradnji cerkve.

Slovesnost, ki so se je udeležili tudi nekateri župniki iz kranjske dekanije in župniki, ki so bili rojeni v župniji Zlato polje ali so v njej delovali kot kaplani ali župniki, je bila končana s prijateljskim srečanjem pred cerkvijo.

Sveti Modest je v Sloveniji samo zavetnik cerkve na Zlatem polju, kar je razumljivo, saj je med Slovenci manj znan svetnik. Njegov godovni praznik je 31. marec. Zgradil je prvo cerkev pri Gospe Sveti, kjer je imel škofijski sedež in je tam tudi pokopan.

Enajst milijonov kremnih rezin

Na Bledu so ob praznovanju enajstmilijonte narejene kremne rezine v dveh urah prodali še dodatnih pet tisoč rezin. Celoten izkupiček gre v dobrodelne namene.

KATJA ŠTRUC

Bled - V soboto, 8. oktobra, se je iz restavracije in kavarne Park na Bledu vila dolga vrsta ljudi, ki so čakali, da bi kupili vsak svojo kremšnito, tokrat izjemoma po ceni en evro. Kljub ogromnemu številu kremnih rezin, do šestnajste ure so jih pripravili pet tisoč, in še dodatnim, ki jim jih je uspelo pripraviti v času prireditve, je vseh zmanjkalo v dveh urah. Dvanajstčlanska ekipa je kremšnite na dan prireditve pripravljala od tretje ure zjutraj. "Za kremo smo porabili šeststo litrov mleka, 3600 jajc, dvajset kilogramov sladkorja in dvaindvajset kilogramov moke," je pojasnila **Alma Rekič**, vodja slaščičarske delavnice Hotela Park. "Pet tisoč kremšnit je maksimalna količina, ki jih lahko na en dan naredimo. Čeprav jih lahko danes kupimo povsod, ostaja blejska kremna rezina najbolj prepoznavna, slaščičarska delavnica Hotela Park pa je edina, ki jih še vedno dela po originalnem receptu," je povedala **Alenka**

Blejska "kremšnita" ostaja najbolj prepoznavna. / Foto: Gorazd Kavčič

Bešter, vodja odnosov z javnostjo Sava Hotelov Bled.

V sodelovanju z Rdečim križem Radovljica bo organizator, Sava Hoteli Bled, celoten izkupiček od prodanih kremnih rezin namenil za letovanje blejskih otrok iz socialno šibkejših družin. "Otroke bomo peljali na mladinsko zdravilišče Debe-

li Rtič. Rdeči križ pošilja otroke vsako leto na morje, prvič pa sodelujemo s Savo. Za zdaj je jasno, da bomo peljali vsaj deset otrok in eno družino, želimo pa si, da bi jih peljali vsaj še deset," je dejala **Anica Svetina**, predsednica Območnega združenja Rdečega križa Radovljica.

Program ob praznovanju enajstmilijonte kremne rezine so s svojimi nastopi popestrili glasbena skupina Tangels & Kataya, igral-ska skupina viteza Gašperja Lambergarja, plesna skupina Ritualke, mažoret-ni in twirling klub Radovljica ter Društvo barmanov Slovenije.

Obnova šole zamudna in dražja

Svetniki N.Si občini očitajo zgrešene odločitve pri obnovi Osnovne šole Vodice, a njihova zahteva po imenovanju posebne komisije ni bila sprejeta.

JASNA PALADIN

Vodice - Obnova Osnovne šole Vodice, ki zajema statično in protipotresno sanacijo ter nadgradnjo 500 kvadratnih metrov uporabnih in prepotrebnišolskih prostorov, še vedno zamuja, zato so se s problematiko na zahtevo svetnikov N.Si in nekdanjega župana Braneta Podborška seznanili vodiški svetniki, ki so si potek gradbenih del ogledali tudi na terenu.

Svetniki N.Si občinski upravi očitajo zgrešeno in izjemno negospodarno odločitev o nadzidavi stavbe ter nepravilnosti pri izbiri izvajalca, a njihovega predloga po imenovanju posebne komisije, ki bi pregledala dokumentacijo, ostali svetniki niso podprli, češ da je nepotrebna, neracionalna in politična. "Pereča situacija v osnovni šoli, kot jo imenujejo nekateri svetniki, je vsekakor pod nadzorom, žal pa naš cilj odstopa od načrtovanega predvsem zaradi nepričakovanih dejstev o izredno slabih kakovosti vgrajenih materialov pred 50 leti. Posledično so bile na objektu potrebne dodatne raziskave predvsem v delu predelnih sten, kjer v pritličju ni bilo niti temeljev, enako v glav-

nih nosilnih stebrih, med katerimi sta bila dva stebra v izredno slabem stanju, zunanji vogalni stebrov pa sploh ni bilo, zato jih je bilo potrebno dodatno izgraditi. V kleti na primer, so gradbeniki ročno izkopavali tlak in material v globini več kot 2 metra, da so lahko namestili nova železna sidra v temelj in nato betonirali nosilne stene skozi pritličje in prvo nadstropje. Veliko nove tehnologije in dodatnih del so morali gradbeniki opraviti, da je danes objekt tik pred zaključkom," je pojasnil župan **Aco Franc Šuštar** in dodal, da bi bila obnova lahko končana do krompirjevih počitnic (prvotno je bila načrtovana do začetka šolskega leta), do takrat pa bo pouk potekal dvoizmensko. Uporabno dovoljenje naj bi dobili do 25. oktobra, čeprav bi se to znalo zavleči celo do novega leta.

Investicija bo zaradi nepričakovanih del tudi dražja za skoraj trideset odstotkov in bo znašala okoli milijon evrov in pol. Ker pa občina ni bila uspešna na letošnjem državnem razpisu, na katerem so računali na 500 tisoč evrov, bodo svetniki še letos obravnavali tudi rebalans proračuna in odločali o morebitnem zadolževanju občine.

V naši šoli luštno je živeti

Tako je ob 120-letnici šole v Podljubelju zapel šolski otroški pevski zbor.

SUZANA P. KOVAČIČ

Podljubelj - Pred 120 leti se je v Ukanovi domačiji v tedaj še Sv. Ani rodila šola. Petdeset učencev je sprejela, učil jih je en sam učitelj. "Podljubeljska šola je do danes ostala središče kraja, znanja in tradicije. Pred petimi leti smo stavbo popolnoma posodobili, postala je prijazna princesa podljubeljske doline," je povedal ravnatelj Osnovne šole Tržič **Stanislav**

Grum na petkovi slovesnosti v krajevni dvorani. Sedanjim učiteljicam Maji Ahačič, Heleni Ahačič, Urški Frelih Meglič, Simoni Benedičič, Urški Vodišek in gospodinji Majdi Meglič je simbolno, za njihovo trdno voljo in spodbudo vsaki podaril sončnico.

Petintrideset učenk in učencev od prvega do petega razreda danes obiskuje šolo. S pesmijo in plesom so se na osrednjem jubilejnem dogodku predstavili staršem in

drugim obiskovalcem. "Med obiskovalci ste tudi tisti, ki ste stavbo gradili in ji dodajali pomen," je dejala vodja POŠ Podljubelj **Maja Ahačič** in dodala: "Počaščeni smo z urejenostjo stavbe in kvaliteto opreme." V kakšnih razmerah so delali še pred nekaj leti in v kakšnih danes, so prikazali z odlomkom iz igrano-dokumentarnega filma Podružnična šola Podljubelj pred 115-letnico in po njej. Šola je obnovljena, s po-

močjo občine in Krajevne skupnosti (KS) Podljubelj sta urejena tudi oporni zid in igrišče, je poudaril župan **Borut Sajovic** in dodal: "Podljubeljska šola je zlata šola z dušo in srcem, šola za življenje. Malenkost, ki je meni še posebej všeč, pa je naravovarstveni kotiček." Nepogrešljiva je podpora šoli krajanov in krajanov, besede pohvale je imel tudi predsednik KS Podljubelj **Dragan Njegovan**: "Učenci ste cenjeni po znanju, pridnosti, sposobnosti."

Učenje je najuspešnejše, kadar se uči z veseljem. Za jubilej so Maja Ahačič, Helena Ahačič, Urša Frelih Meglič in Stanislav Grum zbrali gradivo in sestavili družabno igro Šolopoli, ki se igra podobno kot Monopoli, vsebina pa predstavlja spremembe, novosti in dejavnosti dvanajstega desetletja obstoja šole na vasi. Pomen igre je v strokovnem mnenju predstavila **Marjeta Kepec**, svetovalka pri Zavodu za šolstvo, Območni enoti Kranj. Pozdrav slavljenjem je v imenu Planinskega društva Tržič poslala predsednica društva **Erna Meglič** in učence razveselila z vstopnicami za ogled Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani. Ali pa, kot je še dejal Stanislav Grum: "120 razlogov imamo, da je danes podružnična šola vesela in nasmejana."

Takole zapojejo - tudi "podljubeljsko" priredbo Smolarjeve Jaz grem rad v šolo. / Foto: Gorazd Kavčič

Gorenjski Glas

ODGOVORNA UREDNICA
Marija Volčjak

NAMESTNIKA ODGOVORNE UREDNICE
Cveto Zaplotnik, Danica Zavr Žlebir

UREDNIŠTVO
NOVINARJI - UREDNIKI:

Marjana Ahačič, Maja Bertoncelj, Boštjan Bogataj, Alenka Brun, Ana Hartman, Igor Kavčič, Suzana P. Kovačič, Jasna Paladin, Urša Peternel, Mateja Rant, Vilma Stanovnik, Simon Šubič, Ana Volčjak, Cveto Zaplotnik, Danica Zavr Žlebir;

stalni sodelavci:

Matjaž Gregorič, Jože Košnjek, Milena Miklavčič, Miha Naglič

OBlikovna ZASNOVA
Jernej Stritar, IloverStritar d.o.o.

TEHNIČNI UREDNIK
Grega Flajnik

FOTOGRAFIJA
Tina Dokl, Gorazd Kavčič

LEKTORICA
Marjeta Volžič

VODJA OGLASNEGA TRŽENJA
Mateja Žvižaj

GORENJSKI GLAS (ISSN 0352-6666) je registrirana blagovna in storitvena znamka pod št. 9771961 pri Uradu RS za intelektualno lastnino. Ustanovitelj in izdajatelj: Gorenjski glas, d.o.o., Kranj / Direktorica: Marija Volčjak / Naslov: Bleiweisova cesta 4, 4000 Kranj / Tel.: 04/201 42 00, fax: 04/201 42 13, e-pošta: info@g-glas.si; mali oglasi in osmrtnice: tel.: 04/201 42 47 / Delovni čas: ponedeljek, torek, četrtek in petek od 7. do 15. ure, sreda od 7. do 16. ure, sobote, nedelje in prazniki zaprti. / Gorenjski glas je poltednik, izhaja ob torkih in petkih, v nakladi 19.000 izvodov / Redne priloge: Moja Gorenjska, Letopis Gorenjske (enkrat letno), TV okno in osemnajst lokalnih prilog / Tisk: Delo, d. d., Tiskarsko središče / Naročnina: tel.: 04/201 42 41 / Cena izvoda: 1,50 EUR, letna naročnina 2011: 156,00 EUR; redni plačniki (fizične osebe) imajo 10 % popusta, polletni 20% popusta, letni 25 % popusta; v cene je vračunan DDV po stopnji 8,5%; naročnina se upošteva od tekoče številke časopisa do pisnega preklica, ki velja od začetka naslednjega obračunskega obdobja / Oglasne storitve: po ceniku; oglasno trženje: tel.: 04/ 201 42 48.

JESENICE

Odprli drugo trgovino GreenGo na Gorenjskem

Prvo oktobrsko soboto so v trgovskem centru na Stari Savi na Jesenicah odprli drugo trgovino GreenGo na Gorenjskem. Že prvi dan jo je obiskalo okoli 250 kupcev in radovednežev. Trgovino je odprl jeseniški župan Tomaž Tom Mencinger, ki je postal tudi prva stranka, saj je kupil knjigo o zdravilnih zeliščih. Trgovine GreenGo so specializirane za naravno prehrano, naravno kozmetiko, več vrst naravnih prehranskih dopolnil in naravna zdravila. Njihovo ponudbo pozdravlja tudi župan Mencinger, saj si tudi občina prizadeva za ekološko in zdravju prijazno usmeritev tržnice, ki bo kmalu zaživela na Stari Savi. **A. S.**

JESENICE

Gasilci treh dežel bodo še sodelovali

Minuli četrtek so v Kolpernu na Jesenicah gasilci Gorenjske, Koroške in Furlanije Julijske krajine proslavili 45 let od prvih oz. 40 let organiziranih stalnih srečanj gasilcev treh dežel. Kot je poudaril eden od organizatorjev srečanja Marjan Dobnikar, predsednik civilne zaščite občine Žirovnica, so se gasilci na srečanju zavezali za nadaljevanje sodelovanja tudi v prihodnosti: "Izmenjali si bomo informacije o opremi in usposobljenosti, ki so pomembne takrat, ko potrebujemo medsebojno pomoč." Jeseniški župan Tomaž Tom Mencinger je poudaril, da je sodelovanje še posebej pomembno zaradi varnosti Karavanških predorov. Ob srečanju so podelili tudi spominska priznanja gasilcem. **A. S.**

JESENICE

VVO se je preimenovala v Vrtec Jesenice

Vzgojno-varstvena organizacija Jesenice je dobila novo ime, to je Vrtec Jesenice. Sklep o tem so na pobudo vodstva vrtca sprejeli občinski svetniki na seji prejšnji teden. Prav tako so v odloku o ustanovitvi javnega zavoda spremenili sedež zavoda, kajti uprava vrtca se je preselila na naslov Cesta Cirila Tavčarja 3a. Prostore za upravo ter dve dodatni igralnici so v novem šolskem letu uredili v izpraznjenih prostorih, kjer je - kot soseda enote vrtca - včasih delovala Ljudska univerza Jesenice. Jeseniške vrtce letos obiskuje 715 malčkov. **U. P.**

JESENICE

Nova občinska svetnica

Po odstopu **Borisa Breganta** z mesta občinskega svetnika občine Jesenice je občinski svet na seji prejšnji teden potrdil mandat naslednji z liste Socialnih demokratov v prvi volilni enoti **Mirjani Planinčič**. Nova občinska svetnica, ki bo to nalogo opravljala preostanek mandata, je stara 46 let, po izobrazbi pa je ekonomska tehničarka. **U. P.**

TRZIN

Hribarjevo leto v Trzinu

V Trzinu letos praznujejo 160. obletnico rojstva in 70. obletnico smrti Ivana Hribarja, znamenitega ljubljanskega župana, ki je bil rojen v Trzinu, v hiši, na mestu katere danes stoji zaščiten Jefačnikova domačija, v kateri načrtujejo urediti spominsko sobo. Občina Trzin je v sodelovanju z nekaterimi organizacijami pripravila več prireditev, med drugim organizirano vodstvo po Ljubljani, predavanje dr. Igorja Grdine in predvajanje dokumentarnega filma, 20. oktobra pa bodo odprli še razstavo Trzinski rojak Ivan Hribar. **J. P.**

VODICE

Novi svetnik je Friderik Pipan

Po odstopu Aleksandre Velkovrh, ki je v začetku septembra zaradi nezdržljivosti svetniške funkcije in funkcije glavne okoljske inšpektorice v državi z odstopno izjavo zapustila občinski svet Občine Vodice, so svetniki potrdili mandat novemu svetniku. To je postal Friderik Pipan s Skaručne, upokojeni inženir strojništva, ki si je izkušnje v občinski politiki kot svetnik in podžupan nabiral že v minulih mandatih. **J. P.**

Srečujejo se več kot 25 let

Družinskega srečanja Anžonovih v Podljubelju se je letos udeležilo 72 sorodnikov.

MARJANA AHAČIČ

Podljubelj - "Ne pomnim, da bi bilo v vseh 26 letih, kar moj oče na prvo oktobrsko nedeljo prireja družinska srečanja, tako čudovito vreme," je bila zadovoljna Zdenka, ena od dveh hčera Marjana Ahačiča iz Podljubelja, ko je zbirala vtise na tradicionalno družinsko srečanje, ki se ga je tokrat udeležilo 72 ljudi. "Nekaj manj

kot lani, ko jih je bilo blizu sto, a smo se vseeno imeli lepo." Pri Anžonovih v Podljubelju je bilo enajst otrok, Marjan, ki bo v nedeljo praznoval šestdeseti rojstni dan, je ostal na kmetiji, zato se je pred več kot 25 leti odločil, da bo vsako leto na dan, ko je v Podljubelju semenj, družino zbral na svoji žagi nad domačijo. "Tisto soboto pred srečanjem se žaga vsako leto res generalno po-

spravi. Na pomoč pridejo vsi, ki morejo. Poleg pogostitve pripravimo tudi družabne igre - največ zanimanja je za streljanje z zračno puško za prehodni pokal. Vsak prinese tudi kakšno nagrado in potem žrebamo dobitnike. Med nagradami je vsako leto tudi metla - tisti, ki jo dobi, mora priti naslednje leto pospravljat," je še povedala Zdenka. Večina Marjanovih bratov in sester

je ostala v Podljubelju, le trije so odšli ven iz domačega kraja. Najdlje zdaj že pokojna Micka, ki si je v Avstriji ustvarila veliko družino. Najstarejša udeleženka letošnjega srečanja je bila Marjanova sestra Johanca, ki bo letos stara 80 let in prav tako živi v Podljubelju. Najmlajši pa domači Nejc, vnuk Marjana in Majde Ahačič, ki je maja dopolnil leto dni.

Pri Anžonovih v Podljubelju vsako leto pripravijo družinsko srečanje. / Foto: Matic Zorman

Kolesarjenje in promocija čebelarke poti

URŠA PETERNEL

Žirovnica - Zavod za turizem in kulturo Žirovnica je prvo oktobrsko nedeljo organiziral kolesarjenje po planinah pod Karavankami in promocijo čebelarke poti. Kot je povedala direktorica zavoda **Maja Zupan**, so prireditve zaznamovali lepo število gorskih kolesarjev, prekrasno jesensko vreme in odlično vodenje kolesarskih vodnikov domačega Kolesarskega kluba Završnica. "Kolesarji so se zbrali pred Čopovo rojstno hišo. Po uvodnem nagovoru in predstavitvi programa smo pripravili

degustacijo medu in tako poskrbeli za zdrav, energijsko bogat zajtrk. Kolesarjenje v spremstvu vodnikov in čudovita narava Potoške, Žirovniške in Zabreške planine nikogar ni pustila ravnodušnega. Ob koncu družjenja je sledila promocijska vožnja z lojtnikom po čebelarški poti, mimo rojstnih hiš velikih mož," je povedala Zupanova. Kot zanimivost je omenila, da je bil literat Fran Saleški Finžgar med pobudniki ustanovitve prvega kolesarskega združenja na slovenskih tleh in hkrati prvi duhovnik v ljubljanski škofiji, ki se je vozil s kolesom.

PREDDVOR

Kako kaže občinskim projektom

Ob obravnavi polletne realizacije letošnjega proračuna so svetniki občine Preddvor nanizali več vprašanj o tem, kako kaže občinskim projektom. **Danila Ekarja** je zanimalo, kako je s postavitvijo informativnih tabel za podjetnike, za kar je preddvorsko združenje podjetnikov dobilo denar, tabel pa še vedno ni. Stvar bo sedaj urejala občina sama. **Ana Bolka** je vprašala o načrtih za čistilno napravo v Tupaličah. Župan **Miran Zadnikar** je odgovoril, da so doslej zaman čakali na evropski denar, ne vedo tudi, ali se gre zanesti na obljubo, da naj bi dva milijona evrov dobili z naslednjim regijskim razpisom. Zato sedaj občina pripravlja načrt javno-zasebnega partnerstva. Idejo so predstavili na odboru za komunalno infrastrukturo, jo dodobra pretehtali in svetnikom ponudili v razpravo na naslednji seji. Svetnike je zanimalo tudi, ali je občina uspela na državnem razpisu za knjižnico, saj gre za štiristo tisoč evrov vreden projekt. Župan je odgovoril, da so na razpis, ki bi moral biti že februarja, čakali prav do julija, odprt pa je bil vsega dva dni. Nanj so se prijavili, sedaj čakajo na odgovor. Medtem so vložili že vlogo za gradbeno dovoljenje. Svetniki so sprejeli informacijo o polletni porabi proračunskega denarja kot eno od podlag za pripravo rebalansa proračuna. **D. Ž.**

PREDDVOR

Turistična taksa po novem

Občinski svet v Preddvoru se je lotil prve obravnave novega odloka o turistični taksi. Spreminjajo ga, ker je stari iz leta 2001 napisan še tako, kot da občina Preddvor še sodi v Lokalno turistično organizacijo Kokra, ki so jo takrat zasnovali za občine iz nekdanje skupne kranjske občine. Sedaj bo odlok določal plačilo in način pobiranja turistične take, oprostitev take, pa tudi poročanje o njej. Zavezcanci morajo pobirati in odvajati turistično takso za prenočitev turista tudi v primeru, če mu ne zaračunavajo plačila storitev za prenočevanje. Turistična taksa se določa v točkah, na območju občine Preddvor naj bi znašala 10 točk, vrednost točke pa določi vlada. Svetnico **Mirjam Pavlič** je zanimalo, ali lahko z odlokom opredelijo, da se turistična taksa porablja namensko, denimo za razvoj turistične infrastrukture ali za turistične programe, na kar je dobila odgovor župana **Mirana Zadnikarja**, da ne gre za namenski denar, pač pa je to eden od proračunskih virov. **D. Ž.**

V Sori odprli nov vrtec

Vrtec je v prizidku k podružnični osnovni šoli, v njem pa sta dva oddelka.

MAJA BERTONCELJ

Sora - "Vrtec v kraj prinaša novo energijo, novo sonce," je v četrtek ob odprtju novega vrtca v Sori poudaril predsednik tamkajšnje krajevske skupnosti **Mirko Javeršek**. Vrtec je v prizidku k podružnični osnovni šoli, v njem pa sta dva dislocirana oddelka matične enote Ostržek na Svetju. Otroci so v nov vrtec vstopili septembra, obiskuje pa ga 35 otrok.

"Z novima oddelkoma smo rešili stisko vsaj nekaterih staršev. V enem oddelku je 14 otrok prve starostne skupine, v drugem pa 21 otrok druge starostne skupine. Še vedno pa na vstop v vrtec čaka 190 otrok. Pogled v prihodnost pa je vendarle lepši," je dejala **Romana Epih**, ravnateljica Vrtca Medvode, ki deluje na osmih lokacijah, v 33 oddelkih pa imajo več kot šeststo otrok. Čakalna lista bo bistveno

Pred novim vrtcem v Sori so zaplesali tudi otroci.

krajša po odprtju novega vrtca v Smledniku, v katerem bo pet oddelkov. Vrtec bi sicer po terminskem načrtu moral biti zgrajen že pred tem v Sori, a dela zamujajo. Kot je v Sori pojasnil medvoški župan **Stanislav Žagar**,

mu je bilo na zadnjem sestanku z izvajalci del zagotovljeno, da bo gotov do konca letošnjega leta. Na odprtju novega vrtca v Sori je poleg omenjenih spregovoril tudi **Primož Jurman**, ravnatelj OŠ Preska, pod katero spada

podružnica v Sori. V kulturnem programu so nastopili Godba Medvode, otroci vrtca in šole, starejša otroška folklorna skupina KUD Oton Župančič Sora in iz istega domačega kulturnega društva še moški pevski zbor.

Obnovili cesto in uredili kolesarsko stezo

◀ 1. stran

Prvo polovico približno 1,3 kilometra dolgega cestnega odseka so začeli obnavljati že oktobra lani, letos so delavci Gorenjske gradbene družbe izvedli še drugo fazo rekonstrukcije. Poleg kolesarske steze, ki je od ceste ločena z zelenim pasom, za večjo prometno varnost pred Voklim in Prebačevem skrbita še otoka za umirjanje prometa,

vstopa v obe vasi pa sta tudi ustrezno osvetljena. V manjšem delu vasi Prebačevo (do križišča s cesto Kranj-Smlednik) so zgradili tudi fekalno kanalizacijo in plinovod, ki bosta v funkcijo stopil po zgraditvi primarnih vodov za kanalizacijo in plinovod. Letošnja dela so bila vredna okoli tristo tisoč evrov. Ob odprtju obnovljene ceste so na Prebačevem gasilci izvedli tudi sektorsko vajo.

KRANJ

V četrtek na vrtljak poklicev

V športni dvorani Zlato polje Tehniškega šolskega centra Kranj ta četrtek, 13. oktobra, pripravljajo zanimivo prireditev, na kateri bodo osnovnošolci in njihovi straši spoznavali strokovne in poklicne šole na Gorenjskem: Ekonomsko - storitveni izobraževalni center Kranj, Ekonomsko gimnazijo in srednjo šolo Radovljica, Srednjo gostinsko in turistično šolo Radovljica, Tehniški šolski center Kranj, Šolski center Škofja Loka in Srednjo šolo Jesenice. Prav tako jim bodo predstavili poklice, za katere se je mogoče na teh šolah izobraziti. "Srednje šole gorenjske regije se vse bolj zavedamo, da so razmere v gospodarstvu, politiki, šolstvu, kulturi in posledično tudi v družinah vse bolj negotove. Odločitev za pravi poklic, pravo znanje, pravo srednjo šolo je v tem času še toliko bolj pomembna," pravi ravnateljica SiPŠ, OE TŠC Kranj **Saša Kocijancič** in dodaja, da bodo na tako imenovanem vrtljaku poklicev na zanimiv in drugačen način skušali predstaviti vse bogastvo znanja in spretnosti, ki jih dijaki lahko pridobijo v času šolanja na poklicnih in strokovnih šolah. Prireditev se bo začela ob 9. uri in bo potekala do 17. ure, vmes bo ob 12. uri predavanje Mihe Lovšina o trendih v poklicnem usmerjanju, ob 13. uri bo predavanje Dubravke Furar in okrogla miza z delodajalci, poskrbljeno pa bo tudi za zabavni del, v katerem bodo nastopili harmonikar, plesna skupina in Zlatko. **V. S.**

ŽELEZNIKI

Gorenjsko srečanje kmečkih žena

Letošnje srečanje predstavnic gorenjskih društev kmečkih in podeželskih žena bo v četrtek, 13. oktobra, v Železnikih. Prireditev, to sta Društvo podeželskih žena Selške doline in Kmetijsko gozdarski zavod Kranj, bosta poskrbela za zanimiv program. Kmečke žene si bodo najprej ogledale muzej, kjer jim bodo gostiteljice predstavile tudi izdelavo dražgoškega kruhka in čipke, nato pa se bodo odpeljale do kinodvorane na Češnjici, kjer bo kulturni program in predavanje Majde Lašič Lončarič o temeljnih vrednotah v družini. **C. Z.**

Razstavili prek sto vrst gob

DANICA ZAVRI ŽLEBIR

Škofja Loka - Gobarsko društvo Škofja Loka je konec tedna v trgovskem centru na Grencu priredilo že četrto letošnjo razstavo gob. Kot je povedal predsednik **Vili Hajdinjak**, so tokrat na ogled postavili 140 vrst gob (letošnji rekord na eni od razstav je sicer 210 vrst). Med obiskovalci je bilo veliko zanimanja za te plodove gozda, sicer pa ljudje pogosto prihajajo tudi na sedež društva, kjer se pri poznavalcih zanimajo, ali so iz

gozda prinesli užitne gobe. Loški gobarji o gobah in varovanju narave izobražujejo v šolah in upokojenskih društvih, pomagajo pa tudi drugim društvom pri pripravah razstav. Njihovo razstavo je bilo mogoče videti tudi na besniškem Kostanovem pikniku, razstavljali so v starem delu Škofje Loke, od maja naprej pa so vsako drugo soboto tudi na škofje-loški tržnici. Na sliki: Vili Hajdinjak, Karli Žveglič in Marjeta Vrhovnik so obiskovalcem razstave pojasnjevali vse o gobah.

SREDNJA VAS PRI GORIČAH

Prikaz gnojenja z gnojevko, ki manj smrdi

Gnojenje kmetijskih zemljišč z živinski gnojili spremlja značilen neprijeten vonj, ki se v večji meri sprošča predvsem poleti pri gnojenju z gnojnico in gnojevko. Pri gnojenju v bližini stanovanjskih hiš je ta vonj kljub upoštevanju vremenskih razmer lahko precej moteč za okoliške prebivalce. Kmetijsko gozdarski zavod Kranj bo zato v četrtek, 13. oktobra, z začetkom ob 10. uri na kmetiji Marjana Ribnikarja v Srednji vasi pri Goričah prikazal gnojenje z gnojevko, ki je prej obdelana z dodatkom za pospešitev fermentacije in potlej pri gnojenju veliko manj smrdi. **C. Z.**

HOTEMAŽE, LAHOVČE

Žetev Pioneerjeve koruze za zrnje

Semenarska hiša Pioneer ima tudi letos na Gorenjskem več poskusov s hibridi koruze za zrnje. Poskuse bodo sklenili z žetvijo. V četrtek ob 10. uri bo žetev na kmetiji Janeza Sodnika v Hotemažah, v soboto ob 10. uri pa še na kmetiji Miha Janharja v Lahovčah. Letošnji osrednji dan koruze Pioneer, na katerem se bodo zbrali pridelovalci iz vse Slovenije, pa bo 27. oktobra v Lastomercih pri Gornji Radgoni. Iz Gorenjske bodo organizirali brezplačen avtobusni prevoz. **C. Z.**

www.dacia.si | **Reliable. No matter what.**

Dacia Sandero Stepway vam poleg izjemne zanesljivosti, katero potrjujejo raziskave med njegovimi navdušenimi kupci, lahko nudi še brezskrben užitek v udobju. Nadgradite si ga s paketom udobja po promocijski ceni 111 €, ki vsebuje prtlačno korito, tekstilne tepihe in sredinski naslon. Ta ugodna in udobna ponudba traja le v mesecu septembru in oktobru. Preverite tudi ostale promocijske pakete pri najbližjem pooblaščenem prodajalcu vozil Dacia.

*Velja s pogoji preko Dacia financiranja. **Velja ob izpolnitvi prvega od dveh pogojev: 5 let ali 100.000 km.

DACIA SANDERO STEPWAY: PORABA PRI MEŠANEM CIKLU: 5,0 - 7,3 l/100 km. EMISIJE CO₂: 130 - 169 g/km.

Začetek odbojkerskega prvenstva

S tekmami prvega kroga se je minuli konec tedna začelo državno prvenstvo v odbojki tako za ženske kot tudi za moške. Največja sprememba je v moški konkurenci, kjer v prvi ligi tekmuje deset in ne več dvanajst ekip.

MAJA BERTONCELJ

Kranj - Minuli konec tedna so bile odigrane tekme prvega kroga v prvi slovenski ženski in moški odbojkerski ligi. Še pred tem je Odbojkerska zveza Slovenije predstavila številne novosti v sezoni. Dve največji sta elektronski zapisnik in statistika, ki sta obvezna za člane moške in ženske prve lige. Rezultate s tekom boste tako lahko spremljali neposredno na spletni strani zveze. V državnem prvenstvu večjih sprememb ni. Izjema je moška prva liga, v kateri bo v letošnji sezoni tekmovalo deset ekip, kar pomeni dve manj kot doslej. Kot so pojasnili, so razlogi za to spremembo odpovedi in premalo zanimanja, so pa na zvezi želeli ostati pri številki dvanajst.

Boje za naslov prvakov bomo lahko spremljali tudi na gorenjskem parketu. Odšli so sicer odbojkarji ACH Volleyja, saj so ekipo in sedež z Bleda preselili v Ljubljano. V dvorani v Radovljici pa ostajajo odbojkarji **UKO Kropce**, najbolj prijetno presenečenje lanske sezone. Končali so jo kot drugouvrščena ekipa tako v prvenstvu kot tudi v pokalu. Ta uspeha

Ekipa UKO Kropce je letošnje državno prvenstvo začela s porazom. / Foto: arhiv OK UKO Kropce

bo težko ponoviti. V ekipi je prišlo do nekaterih sprememb, nov je tudi trener Damjan Marinko. V 1. krogu so doma po maratonski končnici z 2 : 3 izgubili z Mariborom. Za igranje v evropskem tekmovanju se niso odločili. Bo pa v pokalu CEV igral kamniški **Calcit Volleyball**, poleg ACH Volleyja (igrajo v ligi prvakov) kot edini v evropskih tekmovanjih. V Kamniku poudarjajo mladost ekipe, katere povprečna starost je 21 let, sestavljena pa je povsem iz slovenskih igralcev. Nov je tudi trenerski tandem Luka Slabe in

Gašper Ribič. Sezono v državnem prvenstvu so začeli z zmago. V gosteh so bili z 0 : 3 prepričljivo boljši od ekipe Go Volley. Tretja gorenjska ekipa v prvenstvu je kranjski **Astec Triglav**. Ekipa, ki jo vodi trener dr. Tine Sattler, je v prvem krogu osvojila točko, potem ko je doma z 2 : 3 izgubila s Krko iz Novega mesta. Tekme drugega kroga bodo odigrane jutri, 12. oktobra. Izmed gorenjskih predstavnikov doma igra le Calcit.

V prvi ženski ligi imamo dve gorenjski ekipi: kamniški Calcit in Jesenice Bled.

Odbojkarice Calcita so sezono začele z igranjem v srednjeevropski ligi. Na tekmi v Vukovarju jih je domača ekipa premagala s 3 : 2, jutri, 12. oktobra, doma, začetek tekme bo ob 17.30, gostijo Rijeko. V ekipi je kar nekaj sprememb. Na trenerskem mestu je Francija Obolnarja nasledil Oleg Gorbačov, spremembe pa so tudi v igralškem kadru. Kamničanke bodo igrale tudi v pokalu Challenge. V 1. krogu državne lige pa so v soboto odbojkarice **Jesenice Bleda** na gostovanju v Prevaljah izgubile s 3 : 2.

Plesalci v Medvodah

MAJA BERTONCELJ

Medvode - "Ta naslov državnih prvakov je bil velika želja in bo na posebnem mestu," je v soboto zvečer, po koncu finalnega dela državnega prvenstva v kombinaciji standardnih in latinskoameriških plesov, pojasnjeval **Matej Pritekelj**. Skupaj s sestro Anjo sta kot domačina iz Pirniča, člana kluba organizatorja PK Mirandance, naslov osvojila v kategoriji starejših mladincev. Bila sta edini par z Gorenjskega z naslovom pr-

nekoliko okrnjeni članski konkurenci sta se naslova veselila prav tako brat in sestra, Špela in Matej Kralj. Tekme se nista udeležila favorita Miha Vodičar in Nadija Bičkova, ki sta odšla na tekmo v tujino. Številni gledalci so na plesišču videli tudi aktualna svetovna prvaka v kombinaciji desetih plesov v profesionalni kategoriji Tjašo Vulič in Luca Bussolettija. Z izvrstnimi plesnimi predstavami sta navdušila v premorih med nastopi posameznih kategorij. "Predvsem med mladinci

Pirničana Anja in Matej Pritekelj sta državna prvaka v kombinaciji postala v kategoriji starejših mladincev.

vakov, to pa je že njun 23. naslov.

Na prvenstvu v desetih plesih, ki je prvič potekalo v Športni dvorani Medvode, je v šestih starostnih kategorijah nastopilo 42 plesnih parov iz enajstih slovenskih klubov. V

in starejšimi mladinci se vidi velik napredek v kvaliteti plesa. Žal pa je opaziti upad števila parov med mlajšimi kategorijami in med člani, kar po mojem mnenju zbuja skrbi," je trenutno dogajanje komentirala Tjaša Vulič.

KRANJ

Naslov trinajstletni skakalki

V Kranju je minuli konec tedna potekalo poletno državno prvenstvo v smučarskih skokih. Pri članih je naslov osvojil Jurij Tepeš (Dolomiti, na sliki v sredini), drugi je bil Triglavčan Dejan Judež (na sliki levo), na tekmi deklet pa se je naslova veselila komaj 13-letna Ema Klinec (Alpina Žiri). Branilec naslova Robert Kranjec (Triglav) je bil sedmi. Ekipno tekmo so dobili domači skakalci Triglava v postavi Nejc Dežman, Peter Prevc, Robert Kranjec in Dejan Judež. Tretji so bili člani SSK Alpina (Benedik, Martinčič, Klinec, Naglič). V nordijski kombinaciji pa se je naslova veselil Marjan Jelenko (Velenje). **M. B.**

Foto: Matic Zorman

Gorenjski osnovnošolci na krosu

V četrtek, 13. oktobra, bo na rolkarski stezi na Kokrici pri Kranju potekal 3. tek po Mamutovih poteh, šolsko tekmovanje v krosu za področje Gorenjske za osnovne šole. Prijavljenih je že več kot petsto osnovnošolcev, rojenih leta 1997 in mlajših. Tekmovanje se bo začelo ob 13. uri. **M. B.**

Plavalci bodo slepi in slabovidni

V soboto, 15. oktobra, se bo ob 14. uri v bazenu v Kranju začelo prvenstvo Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije v plavanju za letošnje leto. Prijave sprejemajo do jutri, 12. oktobra. **M. B.**

VRHUNSKI BOBNARSKI SPEKTAKEL SVETOVNO ZNANE SKUPINE

PERCOSSA

WORLD OF DRUMS

VELIKA EVROPSKA TURNEJA

LJUBLJANA / HALA TIVOLI

SREDA, 12. 10. 2011 ob 20h

Predprodaja vstopnic: Hala Tivoli, PETROL servisi, KOMPAS poslovalnice, BIG BANG, MERCATOR – M holidays, Hiše vstopnic Citypark LJ, Europark MB in Citycenter CE, Kiosk Delo, 3dva trafike, Pošta Slovenije
Internetna prodaja: SLOKONCERTI.SI, EVENTIM.SI // TELEFONSKA PRODAJA: 01 420 5000

OFFICIAL BOB REUNION PARTY

International Foam Festival 2011

Premierno v Sloveniji

AVICII

ian.carey

DAVID MORALE

SHIFT & MORE...

LJUBLJANA / SLOVENIJA

COSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

SOBOTA 15. 10. 2011 ob 21h

2 Floors: Laser show, Dance animation, Fire performance

Predprodaja vstopnic: PETROL servisi, KOMPAS poslovalnice, BIG BANG, MERCATOR – M holidays, Hiše vstopnic Citypark LJ, Europark MB in Citycenter CE, Kiosk Delo, 3dva trafike, Pošta Slovenije
Internetna prodaja: EVENTIM.SI // TELEFONSKA PRODAJA: 01 420 5000
www.internationalfoamfestival.com

Volčje jabolko preseneča

Volčje jabolko niso le prelepe oranžne cvetne čaše, ki dajejo vtis, kot da zgodaj jeseni na našem vrtu plapolajo papirnati lampijončki. Kdor si namreč drzne dregniti globlje v njihovo notranjost, odkrije še več ... Saj veste, bistvo je očem skrito ...

PAVLA KLINER

Sladek okus, grenak priokus ...

No, lahko se izrazimo tudi takole - ko odvijemo papirček, se v njem prikaže oranžen bonbonček oz. v našem primeru bolj česnjevi paradiznik. Vsaj tako nekako je videti plodič, v katerem je veliko semen in je dejansko sorodnik paradiznika. Če ne prej, to ugotovimo, ko se ga lotimo pozobati. V prvem trenutku sicer uživamo v sladkih, skoraj jagodnih tonih, že naslednji hip pa nas predrami grenak in nato še kiselkast okus, okus po paradizniku. No, resnici na ljubo, svež paradiznik je bistveno okusnejši od volčjega jabolka. Slednji se nekoliko bolj kot v presni, obnese v predelani obliki. Za samostojni obrok ni najbolj primeren, še vedno pa je odlična dekoracija ali dodatek jedem.

Bimbek za jesenski okrasni aranžma

Volčje jabolko (*Physalis alkekengi*), ki mu ljudski jeziki pravijo tudi zlata jagoda, judovska česnja, pokalin, mošničnik, rdeča punčica, scalnik, bimbek, divji jabolček ..., je ena najlepših dekorativnih rastlin - naj si bo na vrtu ali pa v jesensko-zimskem šopku suhega cvetja. Precej manj je znan po svoji zdravilni vrednosti, kar pa ni niti tako napak, saj so vsi njegovi deli, razen plodov, ki se skrivajo v

Plodovi volčjega jabolka so podobni paradizniku česnjevcu.

Prekrasni lampijončki so pravi balzam za oči.

lampijončkah, strupeni. Sicer tudi plodovi v sledih vsebujejo glikozid fizalin, a količine zdravju niso nevarne. Volčje jabolko je skoraj zrelo, ko je čaša oranžno obarvana in že nekoliko osušena, to je navadno septembra ali pa oktobra. Vejice odtrgamo in jih za nekaj časa obesimo na suhem mestu, da se čaša nekoliko posuši. Na ta način shranjena volčja jabolka se lahko ohranijo več tednov, plodovi pa v tem času povsem dozori. Pred uporabo jih enostavno vzamemo iz čaše in vržemo naravnost v jed ali pa jo z

njimi okrasimo. Dobro se obnesejo za vlaganje, marmelade, sokove, omake, a zdi se, da se še najbolj domače počutijo v paradiznikovi ali pa v kakšni drugi zelenjavni ali pa sadni solati.

Mini bomba z "maks" vitamini

Ko govorimo o plodu volčjega jabolka, je najbolj pomembno dejstvo, da je izjemna zakladnica vitamina A oz. beta karotena, vitamina C in nekaterih vitaminov B-skupine. Pohvali se lahko

tudi z zavirljivimi količinami fosforja in železa, pa tudi drugih rudnin ima na pretek.

Pozdravi oči, raztopi kamne in požene na ...

Že pred več kot pol stoletja je dr. Heinrich Neuthaler v knjigi *Das Kräuterbuch: Gesund durch Heilkräuter und richtige Ernährung* čislal volčje jabolko kot neverjeten vir vitamina A. Zaradi slednjega ga je priporočal kot pomagalo pri očesnih obolenjih ter pri preprečevanju in zdravljenju žolčnih, ledvičnih in kamnov v mehurju. V ljudskem zdravilstvu plodovi volčjega jabolka še vedno slovijo kot sredstvo, ki čisti sečne poti in raztaplja ledvične kamne, kampak pa tudi kot pomagalo pri jetrnih in žolčnih obolenjih. Z njimi naj bi si uspešno znižali vročino in omilili revmatične težave, poženejo nas lahko na vodo in, če težko gremo - tudi na veliko potrebo.

Volčji čaj in sok

Že omenjeni Heinrich Neuthaler svetuje, da si iz plodov pripravimo zdravilni zvarok: 20 gramov posušenih jagod zavremo v pol litra vode in še nekoliko prevremo. Na dan spijemo po dve skodelici čaja. Dodaja še, da s kuhanjem uničimo večji del vitamina C, medtem ko naj bi večji del vitaminu A podobne snovi ostal neprizadet. Toplo priporoča tudi uživanje svežega volčjega soka, ki ga iztisnemo iz jagod.

KUHARSKI RECEPTI

ZA VAS IZBIRA DANICA DOLENC

Tedenski jedilnik

Nedelja - Kosilo: goveja juha z rezanci, mesna štruca, nadevana s korenjem in trdo kuhanimi jajci, pire krompir z dušeno zelenjavo, motovilec v solati, jabolčna sladica; **Večerja:** pršut z melono, siri in francosko štruco.

Ponedeljek - Kosilo: gobova juha, popečena kuhana govedina iz juhe, peteršiljev krompir, endivija s paradiznikom v solati; **Večerja:** kuhani jabolčni cmoki, kompot.

Torek - Kosilo: paradiznikova juha, po pariško ocvrti zrezki iz piščančjih prsi, krompirjeva solata in bučke, vložene v kisu; **Večerja:** namaz iz koščkov tune, zrnat kruh, jogurt.

Sreda - Kosilo: telečja obara, ajdovi žličniki z maslenimi drobtinicami, mešana solata; **Večerja:** slane palačinke z naribanimi bučkami, pečene paprike ali jajčevci v marinadi.

Četrtek - Kosilo: sladko zelje na prekajeni slanini, pražen krompir, hrenovke, endivija s fižolom v solati; **Večerja:** funšterc (pečenjak) z jabolki in sladkorjem, kompot.

Petek - Kosilo: fižolova juha z vlivanci, ocvrte sardele, blitva s krompirjem po dalmatinsko, grozdje; **Večerja:** slane omelette iz bučk, zelena solata ali jogurt.

Sobota - Kosilo: tržiške bržole, kruh, jabolčni zavitek; **Večerja:** krhka pogača s paradizniki, motovilec v solati ali bučke, kuhane in marinirane v kisu.

Hitra jabolčna sladica

Potrebujemo: 60 dag jabolok, 10 dag starega belega kruha, 10 dag suhe skute, 3 žlice rjavega sladkorja, 1 vanilin sladkor, 1 jajce in približno četrta litra mleka.

Jabolka olupimo in narežemo na kockice, prav tako kruh, nato oboje zmešamo s skuto, mlekom, jajcem in sladkorjem ter stresemo v z maslom pomaščen pekač. Pečemo približno pol ure pri 180 stopinjah, oz. tako dolgo, da jed rahlo porjavi in se jabolka zmehčajo.

Palačinke z bučkami

Zmešamo tekoče testo iz 2 dl mleka, 2 dl moke, 2 rumenjakov, 20 do 30 dag naribanih, posoljenih in dobro ožetih bučk ter snega iz 2 beljakov. V ponvi na zmerno ogreti maščobi postopoma spečemo več debelejših rahlih omet.

Funšterc - pečenjak

Zmešamo 25 dag mehke moke, 4 do 5 dl vode, 3 rumenjake, sol, 4 do 6 naribanih jabolok, na koncu pa dodamo še sneg 3 beljakov. Zmes zlijemo na pomaščen pekač in jo v pečici spečemo kot "šmorn". Pečen pečenjak raztrgamo z vilicami, osladimo s sladkorjem in še vročega ponudimo s kompotom ali malinovcem.

89.8 91.1 96.3
Gorenjski prijatelj
Radio Sora d.o.o.,
Kapucinski trg 4, 4220 Škofja Loka,
tel.: 04/506 50 50, fax: 04/506 50 60,
e-mail: info@radio-sora.si
RADIO SORA

Radio Triglav®
Radio Triglav, Jesenice, d.o.o., Trg Toneta Čuljarja 4, Jesenice
Gorenjska 96 MHz
RADIO ZA RADOVEDNE

Prisluhnite nam -
polepsali vam bomo
dan.
TELE SAT 91,0 MHz
TELE TV
www.potepuh.com
TURISTIČNI
RADIO
POTEPUH

Dobrodelni koncert
S SRCEM
Folklorno društvo Kranj s tamburaši
Vaški Trio - Boh pomagej - Peter Vode
Zvočne Ciglič s prijatelji -
Jože Žvokelj in Petra Meglič
Hervin Jakončič in Vinko Ferenščak
Povezovalka programa - Slavica Bučan
KLANJ
Dvorana ZLATO POLJE
Tehniški šolski center, Kidričeva cesta 55, Kranj
SOBOTA
15. oktober 2011
ob 19. uri

Nachbar
Sosed
OD SOSEDOV DO PRIJATELJEV :)
SI EU CAT
Klub
Sosed/Nachbar
Učiteljica
Helena Kalan
V sredo, 12. oktobra, vas ob 18. uri vabimo v avlo
Gorenjskega glasa na prav posebno druženje: pogovarjali
se bomo v nemškem jeziku in s tem vadili pogovorno
znanje nemščine. Srečanje bo vodila naravna govorka
nemščine Helena Kalan, pogovarjali pa se bomo o različnih
temah. Srečanja so brezplačna, saj so sofinancirana v okviru
projekta Sosed/Nachbar. Namen projekta pa je povezovanje
dveh sosednjih dežel, Slovenije in Koroške. Prijazno
povabljeni tudi, če je vaše znanje nemščine bolj slabo, saj se
bomo skupaj naučili marsikaj novega.
Če imate kakšno vprašanje,
pokličite Heleno po tel.: 031/750 763
Gorenjski Glas RADIO DVA

S helikopterjem pristal na Triglavu

V Triglavskem narodnem parku so sprožili postopek zoper podjetnika Francija Stroja, ker je s helikopterjem pristal ob Aljaževem stolpu na Triglavu.

SIMON ŠUBIC

Bled - Javni zavod Triglavski narodni park (TNP) je prejšnji teden obvestil inšpektorat za okolje in prostor, da je 3. oktobra na vrhu Triglava pristal helikopter **Francija Stroja**, podjetnika iz Dvorske vasi, ter predlagal, da ustrezno ukrepajo zoper pilota, ki se je prekršil zoper zakon o Triglavskem narodnem parku. O dogodku so obvestili tudi Agencijo RS za civilno letalstvo.

Kot so pojasnili v zavodu, je pristanek Strojevega helikopterja na vrhu Triglava zaznal naravovarstveni nadzornik TNP, ki je na Triglavu opravljal redni nadzor. Nadzornik je Stroju takoj pojasnil, da je prekršil zakon, če nima dovoljenja za letenje oziroma pristanek. Po zakonu o TNP je treba leteti najmanj 305 metrov nad najvišjo točko, razen v primerih, ko gre za vzdrževanje in oskrbovanje objektov, zagotavljanje obrambe države,

zaščito, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah, izvajanje policijskih nalog, znanstvenoraziskovalne dejavnosti in meteorološke službe.

Franci Stroj je nadzorniku povedal, da je v Domu Planika izvajal vzdrževalna dela, na Triglav pa je poletel, da bo z njega v bolnišnico odpeljal planinca, ki je bil v slabem zdravstvenem stanju. Po poročanju časnika Slovenske novice je z našega očaka v jeseniško bolnišnico prepepeljal nekdanjega dovškega župnika **Franceta Urbanijo**, ki mu je na Triglavu postalo slabo. "Po podatkih TNP podjetje Stroj nima pristojnosti reševanja v gorah. Pristanek helikopterja na vrhu Triglava tik ob Aljaževem stolpu, kar je razvidno tudi iz fotografij, objavljenih v medijih, ni dopusten," so Strojvo gesto komentirali v TNP.

O dogodku smo želeli povprašati tudi Stroja, ki pa se na naše telefonske klice ni odzval.

KRANJ

Pospravili teraso

V noči na nedeljo so neznani storilci z vrta gostinskega lokala v Kranju odnesli več miz in stolov, v skupni vrednosti okoli 3800 evrov. **S. Š.**

A PRIDEŠ ...
Kulturni hram Ignacija Boršnika Cerklje
sobota, 15. oktober 2011, ob 19. uri
Tržišnice pridelkov bo potekala med 17.00 in 18.15.

Za naj pridelek se bodo potegovali pridelovalci:

- krompirja,
- rdeče pese,
- nadzemne kolerabe,
- podzemne kolerabe,
- krmilne pese,
- korenja,
- zelja,
- repe in buč.

Predložitve pripravljene za naj izrednost v kategoriji: "Maja družica" - lepa in gostotrajna v kategoriji:

- najboljša vas,
- najboljša ulica v Cerkljah,
- najboljši stanovanjski objekt,
- najboljši turistični objekt,
- najboljša kmetija.

Od 17. ure dalje lahko pod domeno pretekla dvotabna igr.

Prileditev pripravljata:

Podjetje okradli prek e-banke

Podjetju iz okolice Kranja so "spletni tatovi" podtaknili virusni program, prek katerega so si prenakazali dobrih sto tisoč evrov.

SIMON ŠUBIC

Kranj - Moderna tehnologija tudi tatovom omogoča "modernizacijo poslovanja". Mednje sodi tudi 36-letni Celjan, ki so ga gorenjski kriminalisti prijeli zaradi suma storitve velike tatvine in pranja denarja, saj naj bi podjetju iz okolice Kranja podtaknil virusni program in tako z njihovega bančnega računa prenakazal 105 tisoč evrov.

Oškodovano podjetje je konec septembra prejelo elektronsko pošto, v katerem so se neznani storilci predstavili kot predstavniki podjetja iz Ljubljane, ki je ponavadi za kranjsko podjetje izvajalo posodobitve računalniških programov na daljavo. V sporočilu so navedli, da bodo izvedli posodobitev računalniških programov na daljavo, vendar morajo za uspešno posodobitev namestiti priložen program. Ta se je kasneje izkazal za virusni program, ki je omogočil tatvino denarja z bančnega računa oškodovanega podjetja. Ko so namreč v kranjskem podjetju priloženi program naložili na računalnike, so osumljenci z njihovega računa prenakazali 105 tisoč ev-

rov na račun nekega podjetja iz Maribora in nato na različne banke po Sloveniji. Gorenjski kriminalisti so v preiskavi ugotovili, da je v tatvini sodeloval 36-letni moški iz Celja, ki so ga prejšnji teden pridržali. Preiskovalna opravila še vedno potekajo.

Policija opozarja, da je možno identiteto pošiljatelja elektronske pošte enostavno ponarediti, zato je treba biti pozoren ne samo na elektronsko pošto neznanega pošiljatelja, temveč tudi na pošto znanih pošiljateljev, katerih vsebine in pripombe ne pričakujemo oziroma smo prejeli pošto z nevsakdanjimi vsebinami. Na takšno pošto ne odgovarjamo, je ne pošiljamo naprej, ne poskušamo odjaviti prejemanja niti ne odpiramo priponek oziroma povezave. Po elektronski pošti nikoli ne posredujemo zapornih osebnih in finančnih podatkov (davčna številka, številka kreditne kartice, uporabniško ime in geslo ipd.), razen če ni sporočilo digitalno podpisano.

Imetnikom transakcijskih računov, ki uporabljajo elektronske bančne storitve, v policiji svetujejo tudi, da te-

Identiteto pošiljatelja elektronske pošte se da enostavno ponarediti, zato je treba biti pozoren tudi na elektronsko pošto znanih pošiljateljev z nevsakdanjo vsebino. / Foto: Gorazd Kavčič

meljito pregledujejo internetno stran banke, ki jo uporabljajo za prijavo v elektronski bančni sistem. Priporočljiva je primerna zaščita računalnika s kakovostnimi protivirusnimi programi in požarnimi zidovi, predvsem pa na računalnike, ki jih uporabljate za elektronsko banko, ne nameščajte nezakonito pridobljenih programov, ki večinoma vsebujejo razne oblike trojanskih konjev in

druge zlonamerne programe, namenjene za zbiranje informacij, krajo digitalnih certifikatov, prestrezanje gesel ipd. Če zaznate sumljivo prenakazilo denarja, se takoj obrnite na policijo, ki bo računalnik strokovno pregledala. Če namreč računalnik pregleduje nestrokovnjak, se lahko izbrišejo ključne informacije, ki jih policisti potrebujejo pri iskanju storilca kaznivga dejanja.

Črnogorski gasilci na delovnem obisku

VILMA STANOVNIK

Kranj - "Prejšnji teden so bili pri nas na usposabljanju štirje črnogorski gasilci, člani osrednje enote iz Podgorice, ki je največja profesionalna enota v Črni gori, saj pokriva okoli osemdeset odstotkov njihovih nesreč, predvsem požarov. Veliko imajo zlasti požarov v naravi, tako da so pri nas dobili ideje glede opremljenosti pa tudi nekaj dodatnih izkušenj. Predvsem smo jim pokazali, kaj znamo, s seboj smo jih jemali na intervencije. Seveda smo jim v po-

poldanskem času pokazali tudi Kranj in okolico," je povedal direktor Gasilsko reševalne službe Kranj **Vojko Artač** in dodal, da so se dogovorili tudi o bodočem sodelovanju.

Sicer pa ima največ zasluga za začetek sodelovanja med kranjskimi in črnogorskimi gasilci predsednik Črnogorskega kulturno prosvetnega in športnega društva Morača **Čedo Đukanović**. "Ko sem bil letos na dopustu, me je predsednik črnogorskih gasilcev prosil, če lahko poskrbim za stik med njihovimi in

Gasilci iz Podgorice so med usposabljanjem obiskali tudi kranjskega župana Mohorja Bogataja.

kranjskimi gasilci. Sodelovanje se je začelo in upam, da ga bo čim več ne le na

področju gasilstva, ampak tudi na drugih področjih," je povedal Đukanović.

Roparji konec tedna dvakrat udarili

Policisti preiskujejo rop, ki sta se minuli konec tedna v večernih urah zgodila v Radovljici in Kranju.

SIMON ŠUBIC

Kranj, Radovljica - Gorenjski kriminalisti se ukvarjajo z dvema ropoma, ki so ju neznani storilci izvedli minuli konec tedna. V soboto nekaj po 22. uri sta neznanca vsto-

pila v gostinski lokal v Radovljici (po naših podatkih gre za Linhartov hram) in natakariči zagrozila s pištolo. Izročila jima je zahtevan denar, nakar sta se izgubila v noč. En ropar je bil visok okoli 175 centimetrov, eden

je bil še približno pet centimetrov višji. Oba sta bila zamaskirana s kapama oz. maskama z izrezi za oči.

V nedeljo okoli 21. ure pa je neznan moški oropal salon na Jelenčevi ulici v Kranju, po neuradnih podatkih

si je za tarčo izbral Second Sun Studio. Prav tako obo-rožen s pištolo je od uslužbenke izterjal denar, nakar je stekel v neznan. Ropar je bil visok okoli 180 centimetrov, močnejše postave ter star med 25 in 35 let. Uslužbenka v ropu ni bila ranjena.

Policisti pozivajo vse, ki bi karkoli vedeli o opisanih ropih, da jih obvestijo na intervencijsko številko 113 ali na anonimni telefon o80 1200.

Snovanja

71, 72, 73

PRILOGA GORENJSKEGA GLASA
UREDNIK: MIHA.NAGLIČ@SIOL.NET

Letos mineva 160 let od rojstva Ivana Tavčarja (1851-1923), enega od prvakov slovenske književnosti. Ki pa ni bil samo pisatelj. Bil je tudi odvetnik, politik, časnikar, gospodarstvenik, visoški posestnik, društveni delavec ... Pred sto leti je, denimo, postal tudi ljubljanski župan in to ostal deset let (1911-1921). Gorenjski glas mu posveča ta snopič Snovanj.

Ivan Tavčar - kaj vse je bil!

MIHA NAGLIČ

Kaj vse je Tavčar bil! Glasovi preji v njegov spomin, ki se je ob 150-letnici njegovega rojstva dobro pripravljena in obiskana zgodila v Galeriji Krvina v Gorenji vasi, 20. septembra 2001, smo dali naslov **Vsestranski Ivan Tavčar**. Danes ga imamo v časteh predvsem kot pisatelja, ki smo ga brali v šolskih in poznejših letih. V svojem življenju pa si je, po rodu bajtarski sin, služil kruh in prislužil razmeroma veliko premoženje predvsem kot odvetnik in gospodarstvenik. Bil je tudi časnikar, urednik in publicist. Številne so bile njegove politične funkcije: bil je ljubljanski mestni svetnik, kranjski deželni, avstrijski državnozborski in jugoslovanski ustavodajni poslanec, pa ljubljanski župan in minister ("poverjenik") za prehrano v prvi slovenski narodni vladi. Da ne omenjamo številnih častnih funkcij in naslovov ...

Ko je absolvirал študij prava na dunajski univerzi, se je vrnil v Ljubljano in 1. septembra 1875 nastopil svojo prvo službo. Zaposlil se je kot koncipient v odvetniški pisarni dr. Antona Schreya. Drugo službo je našel v Kranju: 16. januarja 1877 je prevzel pripravniško mesto pri dr. Janezu Mencingerju, odvetniku in pisatelju. Dne 30. septembra 1880 ga najdemo spet v Ljubljani, kjer je v svoji tretji službi še vedno koncipient, tokrat v pisarni dr. Alfonza Moscheta. Ker se je s slednjim sprl, ga je zapustil in pripravniško prakso od 1. oktobra 1883 nadaljeval pri dr. Karlu Ahazhizhu. Konec leta 1883 je v Trstu opravil odvetniški izpit in 19. januarja 1884 - kot šesti slovenski odvetnik - odprl svojo lastno pisarno na Turjaškem trgu v Ljubljani. Vodil jo je do smrti.

Premalo znano je, da je bil Tavčar pomemben tudi kot slovenski gospodarstvenik. Leta 1889 je bil med soustanovitelji Mestne hranilnice v Ljubljani in postal njen pravni svetovalec. Višek gospodarskega vzpona je dosegel s soustanovitvijo Ljubljanske kreditne banke, d. d., prve samostojne slovenske banke; 1900 je bil izvoljen v upravni svet, 1915 za podpredsednika, 1916 za predsednika, kar je ostal do smrti. Kot bančnik se je povezoval z gospodarskimi ustanovami doma in v tujini: s Hrvatsko trgovinsko banko v Zagrebu (od 1919), s Hrvatsko-slavonsko zemaljsko hipotekarno banko v Zagrebu (od 1921), z Združenimi papirnicami Vevče-Goričane-Medvode (od 1920), s Kemijsko industrijo Zorka v Zagrebu in Subotici, itd. V Narodni ti-

skarni v Ljubljani je bil od 1887 član nadzorovalnega sveta in podpredsednik, 1889-1923 pa predsednik njenega upravnega odbora. Krajši čas je sodeloval v vodstvu Tiskovne zadruge in Nove založbe (1907).

Visoko je segal kot politik. Že 1884 je postal odbornik ljubljanskega mestnega občinskega sveta, 1909 podžupan in 1911-21 župan Ljubljane. V upravi tega mesta je torej sodeloval skoraj 40 let! Četrto stoletja pa v kranjskem deželnem zboru; za deželnega poslanca je bil izvoljen kar petkrat: 1889 in 1896 v Kranju in Škofji Loki, 1901 v dolenskih mestih, 1908 in 1913 v Ljubljani. V letih 1896-1911 je bil tudi deželni odbornik. V letih 1901-7 je bil poslanec v Državnem zboru na Dunaju, kjer je zastopal mesto Ljubljana ter ljub-

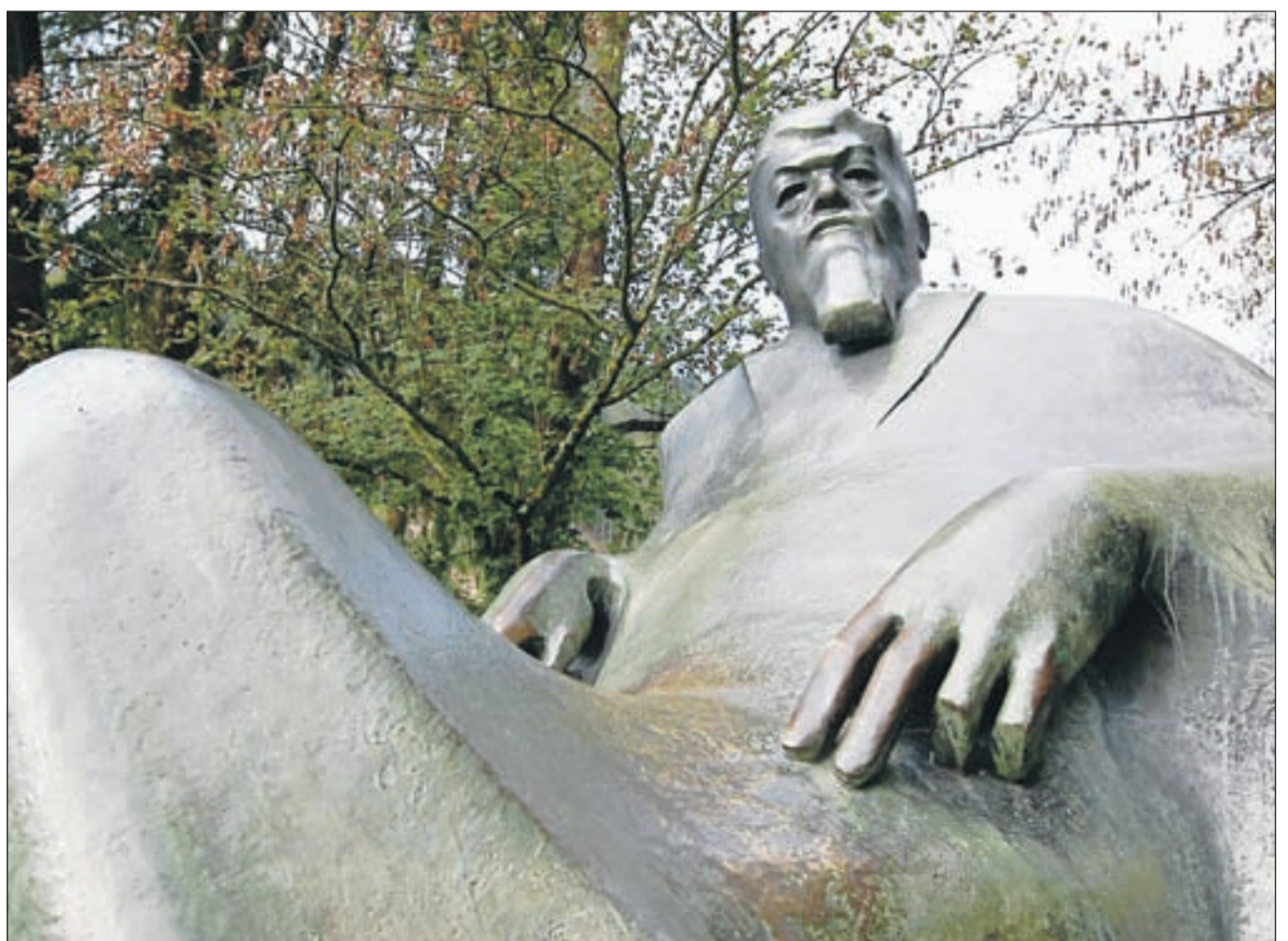
ljansko trgovsko in obrtno zbornico. Oktobra 1918, po razpadu Avstro-Ogrske, je bila v Ljubljani postavljena prva slovenska narodna vlada, Tavčar pa v njej za ministra ("poverjenika") za prehrano. Po nastanku Kraljevine SHS je bil poslanec njene prve, ustavodajne skupščine, ki je 1921 sprejela vidovdansko ustavo.

Bil je član in funkcionar številnih društev: visokošolskih društev Radogoj in Slovenija na Dunaju, Dramatičnega društva v Ljubljani, Narodne čitalnice v Kranju, ljubljanskega Sokola, Slovanske sokolske zveze, Slovstvenega zabavnega kluba oz. Slovenskega pisateljskega društva, Pisateljskega podpornega društva, Ciril-Methodove družbe, društva Pravniki, Kmetijske družbe, Društva slovenskih književnikov in časnikarjev,

Slovenske matice ... Slovensko bralno društvo v Kranju, Zveza slovanskih učiteljskih društev, Slovenija, Sokol, Narodna čitalnica v Kranju, Jugoslovansko akademsko društvo Triglav in druga so ga imenovala za častnega člana. Mesta Celje, Kamnik, Kranj, Krško, Šoštanj in Ljubljana pa za častnega meščana. Kralj Aleksander I. Zedinitelj ga je 1921 odlikoval z redom sv. Save.

V Poljanah nad Škofjo Loko pripravljajo ob 160-letnici rojstva njihovega največjega rojaka Tavčarjev kulturni teden in okroglo mizo z naslovom "Dr. Ivan Tavčar, slovenski politik, ljubljanski jurist, visoški posestnik v Poljanah". Gorenjski glas pa velikemu Gorenjcu in njegovi vsestranskosti posveča ta snopič Snovanj.

V Poljanah pripravljajo ob 160-letnici rojstva njihovega največjega rojaka Tavčarjev kulturni teden in okroglo mizo z naslovom "Dr. Ivan Tavčar, slovenski politik, ljubljanski jurist, visoški posestnik v Poljanah". Gorenjski glas pa se velikega Gorenjca spominja s Tavčarjevimi Snovanji.

Ivan Tavčar na Visokem, nema priča nekdanje veličine; kip Jakoba Savinška, 1957 / Foto: Gorazd Kavčič

Kakšnega rodu je bil Poljanec, ki se je od bajtarjevega sina povzpел do enega slovenskih prvakov? V kakšnih okoliščinah se je rodil? In ne nazadnje: Je bil Ivan Tavčar res Tavčarjev? Kdo je bila njegova mati, je gotovo, oče pa ...

Rod in rojstvo Ivana Tavčarja

MIHA NAGLIČ

Malokateri slovenski pisatelj ima tako natančno popisano mladost kot Ivan Tavčar. To je zasluga našega škofjeloškega rojaka **dr. Branka Berčiča**, bibliotekarja in literarnega zgodovinarja, ki je del svojega opusa posvetil pisateljevi mladosti in njegovim prvim literarnim poskusom. Najprej je o teh rečeh napisal več razprav za Loške razgledke, leta 1965 obranil doktorat na to temo in 1971 pri Slovenski matici v Ljubljani objavil knjigo **Mladost Ivana Tavčarja**. V njej so z znanstveno natančnostjo obdelana naslednja poglavja: rod, otroška leta, prvo šolanje, srednješolska leta, visokošolska leta; dodan je cel znanstveni aparat, opombe, slike in priloga (rodovnik) ter kazalo osebnih imen. Ta dragocena knjiga, ki se vrh tega prav lepo bere, nam bo v veliko pomoč.

Vzemimo za začetni primer sijajni opis razmer, v katerih se je pri Kosmu v Poljanah nad Škofjo Loko zgodilo rojstvo bodočega pisatelja. "Tri mesece po poroki se je Janezu in Neži rodil prvi otrok, sin, ki so ga 28. 8. 1851 po očetu krstili za Janeza. Menda je mati Kosmulja še dva dni pred porodom kovala na njivi ter prinesla za južino in večerjo še sama na glavi vodo od sosedovega studenca. Potem pa, ko se je ulegla, je vzel hišni gospodar tudi gospodinjstvo v svoje roke. In ko je bil sin Janez rojen, napolnilo se je očetu srce s slastjo. Po prstih je stopil iz izbe in malo časa potem je zapela pod streho škoporeznica, z njo pa se je oglasil tudi oče s pesmijo iz davno preteklih mladih dni. Tudi se je menda zgodilo, da je oče Kosem, ko je tistega dne hotel skuhati večerjo, a ni bilo pri hiši soli, stopil do vaškega štacunarja in gostilničarja ponjo ter si zraven soli ukazal prinesiti tudi polič vina in ga izpil na srečo svojemu novorojenemu sinu. Ker pa ni bil vajen pijače, je odšel tisto noč brez večerje

Tavčarjeva rojstna hiša v Poljanah na sliki Angele Zupan

in nekoliko vinjen spat v stelo, katero si je nanosil k postelji svoje žene. Če je navedba krščenca samega, ki je pozneje postal slovenski pisatelj, zanesljiva, je bil le-ta krščen naslednje jutro po rojstvu. Ob navzočnosti botra Antona Tavčarja, Posavca, botrice Lenke Demšar, Kupčevke, in babice Ane Ferlan ga je krstil tedanji poljanski kaplan Janez Šust."

V tem opisu je samo ena podrobnost, ki se mi zdi bolj malo verjetna: da je ta vrli Poljanec ob rojstvu prvorojenca naročil le en polič vina - tem bolj zato, ker je bil pred tem devet (!) let pri vojaki. Če je to kljub vsemu res, potem priča o trdnosti njegovega značaja. Njegov oziroma Tavčarjev rod izvira po rodovniku, ki ga je sestavil dr. Berčič, iz Četene Ravni v javorski župniji. Veliko se je pisalo o vprašanju, od kod priimek **Tavčar** - iz nemške besede **Deutscher** (Nemec) ali iz **Davčar** (prebivalec Davče). Zdi se, da je bolj verjetno prvo. Davča je bila namreč kolonizirana razmeroma pozno (v drugi polovici 16. in prvi polovici 17. stoletja), ime Tavčar pa najdemo v drugih krajih loškega gospostva že pred tem. S tem priimkom

je večinsko staroselsko slovensko prebivalstvo poimenovalo priseljence neslovenskega rodu. Antropološki očrt Ivana Tavčarja, ki ga je 1925 objavil Niko Županič, najde pri njem le dve stari slovenski lastnosti: visoko rast in belo polt; druge naj bi bile bolj značilne za alpska plemena Retoromanov, Tirolovcev in Bavarcev. Slednjih, kakor je dobro znano, v loškem gospostvu ni bilo malo.

Skrbna razčlenitev in strnitev lastnosti, ki jih je naš literarni zgodovinar našel pri pisateljevih prednikih, pokaže, da so sledeče: ljubezen do zemlje in navezanost nanjo; sposobnost vživljanja v nove, tudi pionirske življenjske razmere in zmožnost vraščanja vanje; težnja po izboljšanju življenjskih pogojev in družbenega položaja; realistično ocenjevanje razmer; zgodnja dozorelost; življenjska pretkanost; delavnost in gospodarska podjetnost; nadarjenost in naravna inteligentnost; lastni ponos; spravljenost; preračunljivost; čut za medsebojno rodbinsko povezanost; postavnost; moška zrelost in podjetnost; zdravstveno občutljiva mladost; doveznost za obolenja

notranjih telesnih organov; sorazmerno kratka življenjska doba. Te lastnosti je raziskovalec našel pri pisateljevih prednikih, marsikatero pa tudi pri Ivanu Tavčarju samemu.

Tavčarjeva oče in mati

Oče pisatelja Ivana Tavčarja je bil **Janez Tavčar**. Rodil se je 6. maja 1820 pri Kosmu v Poljanah nad Škofjo Loko (hišna številka 27) in prav tu tudi umrl, 26. avgusta 1895, star 75 let, zaradi starostne oslabelosti. Posestvo je že leta 1889 oddal sinu Tinetu. Njegov portret je najlepše ubesedil dr. Berčič. "Oče Janez je bil postaven, močno plečat mož z bujnimi lasmi. Običajno je nosil irharice, le v nedeljo se je prajnje oblekel, a se takoj po naku spet preoblekel po delavniško. Bil je pošten in varčen hišni gospodar, pripraven za vsako delo. Z enako potrpežljivostjo je ravnal tako pri gospodarskih delih na polju in v hlevu kakor tudi pri gospodinjstvih delih v kuhinji, če je že tako naneslo, a kadar je bilo potrebno, je tudi otroke previjal. Morda v začetku do svoje žene in do prvega otroka res

ni bil ravno najbolj ljubezniv; sicer pa je vladala v družini sloga in če je ona dejala tako, gotovo ni dejal on drugače. Nikdar ni godrnjal, če ni bilo zjutraj kosila, ali če je hodilo dan za dnem eno in isto na mizo. Pozimi je izdeloval posebne vrste majhnih pip, vivčke z lepo okovanim pokrovčkom in vloženo matico, in tako nadaljeval staro hišno domačo obrtno tradicijo. Nikdar ni popival in je le ob največjih praznikih užil zmerno in pametno mero pijače. Slastno je čital mohorjanske in druge knjige, zlasti če so bile zgodovinske vsebine, Zgodnjo danico in druge tedaj izhajajoče slovenske časnike. Bil je dobrodušen, zgovoren, duhovit, šaljiv, a če treba tudi pikro zbadljiv; rad je pripovedoval o dogodivščinah svojega dolgoletnega vojaškega službovanja in iz avstrijsko-italijanske vojne, katere se je bil udeležil pod poveljstvo avstrijskega vojskovodje feldmaršala Radetzkyja. Bil je vseskozi človek praktične narave in, na primer, ni maral za cvetje in za gredice, obsajene s pisanimi travami, ki ne prinašajo nobenega dobička, a stanejo mnogo denarja, ter je še sadni vrt

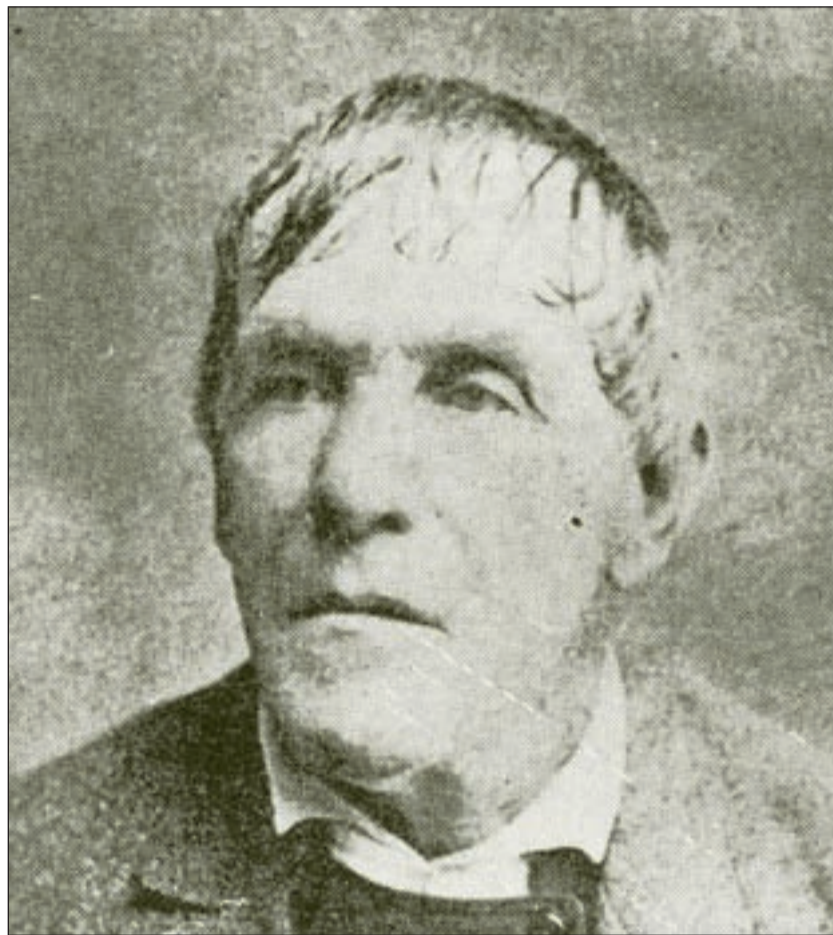
Je bil Tavčar res Tavčarjev? Temu vprašanju in morebitnim dvomom bomo težko prišli do dna. Recimo raje tako, kot so rekli včasih: da je otrok "božji dar". Ivan Tavčar je bil vrh tega izjemni dar slovenskemu narodu, kdorkoli že ga je naredil!

ROD

Snovanja

Pisateljjeva mati Neža Perko, poročena Tavčar

Pisateljjev oče Janez Tavčar, po domače Kosem

okrog hiše gojil kot travnik, da je vsako leto pod drevesi zrasla visoka trava ter od sena in otave vrgla nekaj denarja. Na stara leta je imel menda navado, da je svojim odraslim otrokom rad samozavestno zatrjeval: Pri Kosmovih je zraslo vse iz moje moči, vse iz moje!"

Mati pisatelja je bila **Neža Perko**. Doma je bila iz premožnejše hiše kot ženin, s katerim se je poročila 18. maja 1851. "Mati Neža je bila ženica bolj srednje postave, drobna in delavna gospodinja. Čeprav je prišla iz premožnejše hiše v revnejšo, je vse težave nove domačije prenašala s potrpežljivostjo in dobrodušnostjo. Od kraja se s Kosmom menda nista najbolje razumela, kasneje pa sta složno živela. Morda je res bila bledikasta, da je delala vitez bolehnosti, vendar je bila zala ženska in je imela zelo lepe sive oči. Ker je bila precej pobožna, je rada hodila v cerkev in vodila ob nedeljah s seboj tudi malega Janezka, da je po črnih jagodah paternostra molil očenaš za očenašem in za katerega je silno želela, da bi postal duhovnik; po maši je rada posedela v cerkvi in opravljala razne molitve za hišo in polje, za srečo pri živini in otrocih in druge. Med svojimi otroki je posebno ljubila prvega sina, mu to ljubezen izkazovala z vsemi materinskimi čustvi in mu večkrat, seveda tako, da ni slišal oče, govorila, da je njen ljubljencek. Če pa vendarle ni mogla krotiti svojih razposajenih otrok, je rada potožila: Da je ravno mene Bog tako kaznoval s takimi otroki!" Perki so bili

stara poljanska rodbina, imeli so več posestev. Neža je bila Povlkova. Za balo je dobila posteljnino in 210 goldinarjev dote. Umrla je v visoki starosti 85 let, 21. novembra 1907, za pljučnico. Svojega dve leti starejšega moža je preživela za celih dvanajst let.

Je bil Tavčar res Tavčarjev?

Zgoraj smo povzeli portreta očeta in matere pisatelja Ivana Tavčarja, kakor ju je ubesedil dr. Branko Berčič. Pri opisu prvega zbudi morebiti pozornost formulacija, da "morda v začetku do svoje žene in do prvega otroka res ni bil ravno najbolj ljubezniv". Pri portretu matere se to ponovi v stavku: "Od kraja se s Kosmom nista menda najbolje razumela, kasneje pa sta složno živela." Kaj je tedaj bilo med njima narobe - če sploh kaj? Preberimo, preden sodimo, v Berčičevi knjigi še opis razmer, v katerih je prišlo do njune poroke.

"Enajst let zatem, ko je postal gospodar pri Kosmovih in medtem skoraj devet let prebil v vojaški suknji, se je Janez Tavčar, 31 let star, dne 18. 5. 1851 oženil z devetindvajsetletno Nežo Perko, s Povelkovo iz Poljan št. 7. Ženin je bil tedaj še vojak 10. čete 17. rednega avstrijskega pešadijskega regimenta 'Prinz Hohenlohe-Langenburg', ki je bil takrat nastanjen v Benetkah. Zato je za poroko moral najprej dobiti dovoljenje pristojnega vojaškega poveljstva, ki mu je bilo izstavljeno 21. 2. 1851. Potem ko je bilo 29. 4. 1851

izdano še dovoljenje poljanske srenje, se je bajtar in vojaški dopustnik Janez Tavčar končno vendarle smel poročiti. Poročni pričci sta bili nevestin brat, bajtar Michael Perko, in ženinov samski bratranec Posavčev Janez Tavčar. Nevesta je bila doma iz premožnejše hiše in čeprav je bila pred slabimi petimi leti imela nezakonskega otroka, ki je komaj sedem tednov star umrl (Luka, 18. 10. - 9. 12. 1846), sedaj pa je bila že v šestem mesecu nosečnosti, so ji domači branili poroko z revnim košancem ..."

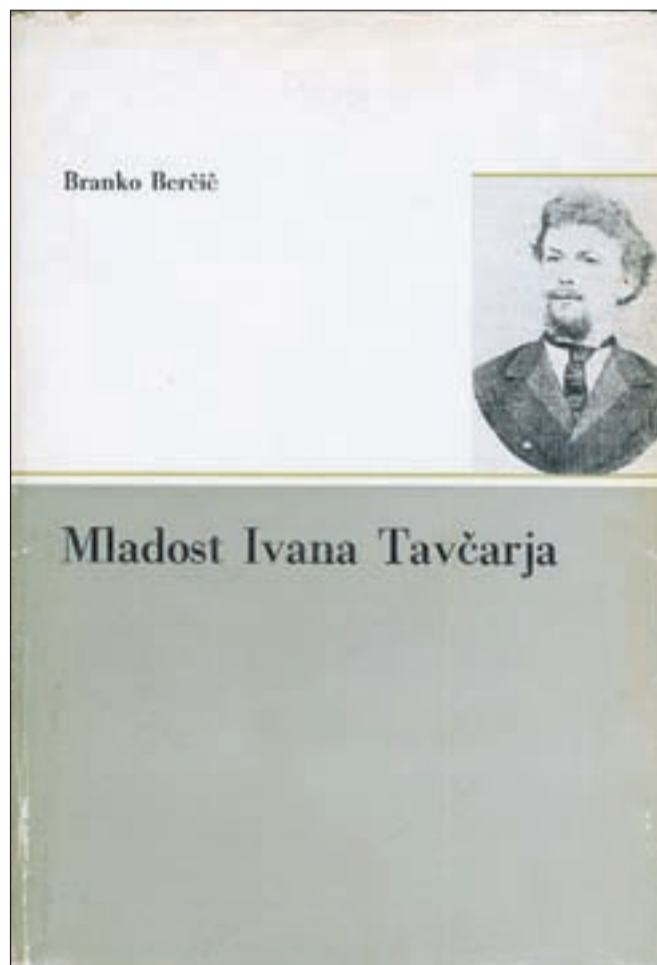
Se vam ne zdi, da tu morda nekaj ne štima? Ivan Tavčar, poznejši pisatelj, se je rodil konec avgusta 1851. Torej je moral biti spočet konec novembra 1850. Ali pa malo pozneje, če ni bil povsem do-nošen? Kje je bil v času njegovega spočetja oče, Kosmov Janez? Je bil kot "vojaški dopustnik" v Poljanah nad Škofjo Loko ali kot vojak v Benetkah? To je ključno vprašanje. Denimo, da je bil že takrat v Poljanah na dopustu in potem je vse v redu. Toda zakaj potem "morda v začetku do svoje žene in do prvega otroka res ni bil ravno najbolj ljubezniv"? Oziroma: Zakaj se "od kraja s Kosmom nista menda najbolje razumela"? Tem vprašanjem in morebitnim dvomom bomo težko prišli do dna. Recimo raje tako, kot so rekli včasih: da je otrok "božji dar". Ivan Tavčar je bil vrh tega izjemni dar slovenskemu narodu, kdorkoli že ga je naredil!

Oče Janez je na stara leta rad poudarjal: "Pri Kosmovih je zraslo vse iz moje

moči, vse iz moje!" Torej naj bi slednje veljalo tudi za prvorojenca IVANA? Po njem se je Janezu in Neži rodilo še šest otrok. Skupaj torej sedem. Prva hči MICA je najprej gospodinjala stricu župniku Antonu Tavčarju v Raki na Dolenjskem in se potem dvakrat poročila. ŠPELA (Elizabeta) je še ne dve leti stara umrla za škrlatinko. VALENTIN (Tine), drugi sin, je postal očetov naslednik na Kosmovini; poročil se je z Marjano Čadež, Anžonovcovo iz Srednje vasi, imela sta devet otrok. JERNEJ se je poročil s Frančiško Dolenc, Matevžkovo iz Volče, imela

sta osem otrok; sprva je bil gostač doma in pri Vrbančevih, pozneje je postal posestnik in gostilničar na Logu. MARIJANA se je omožila z Ljubljancem Antonom Zorcem. Tudi sedmorajna KATRA je najprej gospodinjala stricu na Dolenjskem in se nato poročila. Rodila se je 1866, umrla šele leta 1950, njen najstarejši, petnajst let starejši brat Ivan pa 1923. Vsi drugi so pomrli že veliko prej. Usode šestih od sedmih otrok so dokaj običajne, izjemna je le tista, ki jo je doživel prvorojenec in bodoči pisatelj. Je že moral biti nekaj posebnega.

Menda je mati Kosmulja še dva dni pred porodom kopala na njivi ter prinesla za južino in večerjo še sama na glavi vodo od sosedovega studenca. Potem pa, ko se je ulegla, je vzel hišni gospodar tudi gospodinjstvo v svoje roke. In ko je bil sin Janez rojen, napolnilo se je očetu srce s slastjo.

Naslovnica Berčičeve knjige Mladost Ivana Tavčarja (1971)

NIŽJE ŠOLE

Snovanja

Da je Kosmov Janez lahko postal vse tisto, kar je kot Ivan Tavčar bil in po čemer ga še danes pomnimo, je moral najprej hoditi v šolo. Najprej v nižje šole: dve leti v poljansko trivialko (1858-60) in nato še tri leta v ljubljansko normalko (1860-63) ...

Tavčarjevo poljansko otroštvo in prvi šoli

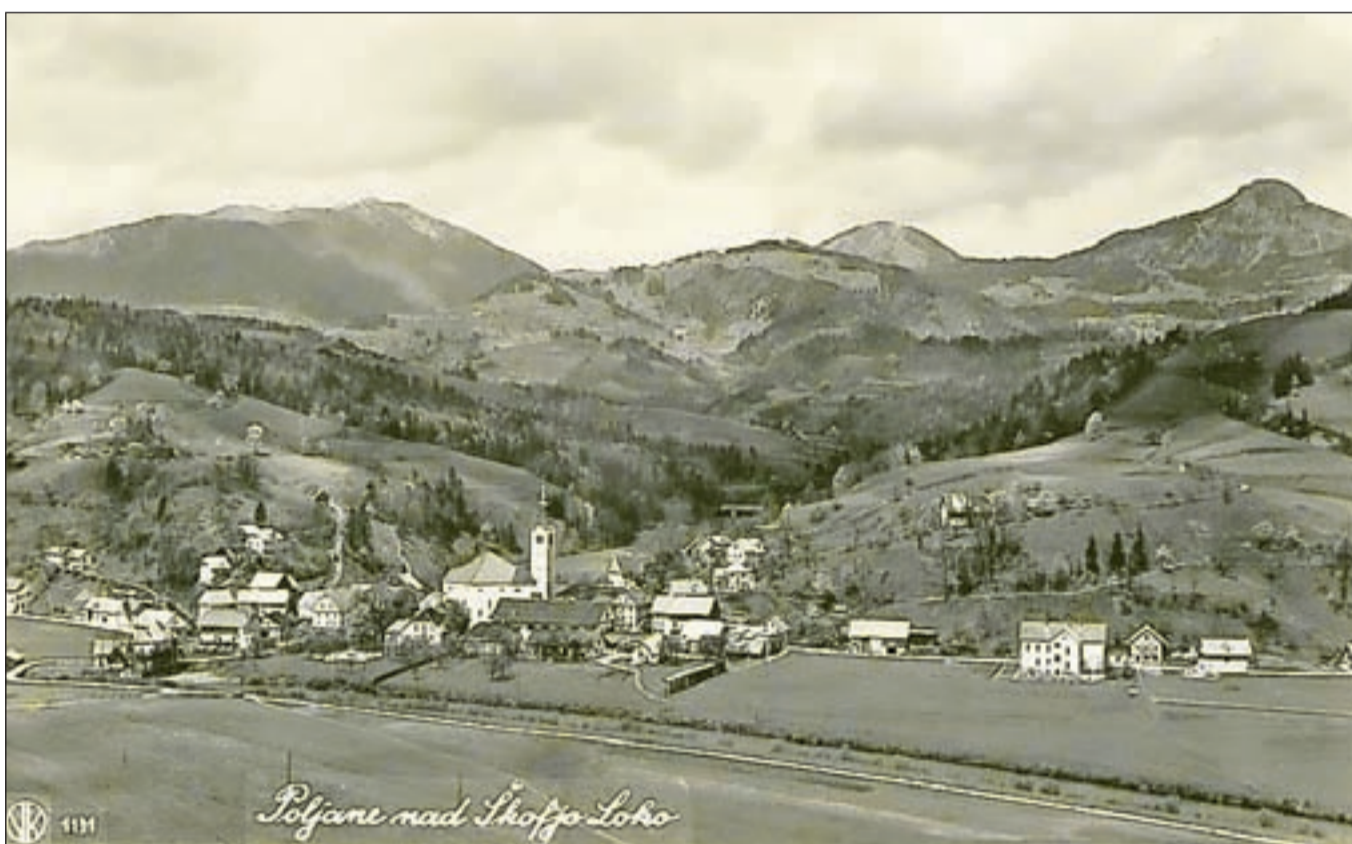
MIHA NAGLIČ

Kako je Kosmov Janez preživel svoja poljanska otroška leta? Njegov lastni odgovor: "Kakor živi mlada ptica v gnezdu." "Živeli smo kakor kos narave, in še obleke nismo imeli. V tisti dobi je v našem pogorju cvetela navada, da otročaj, dokler ga niso poklicali v šolo, ni dobil svojih hlačic. Nosili smo dolge, do peta segajoče srajce in, kjer smo se igrali, je bilo videti iz dalje, kakor bi se na kupu valjale umazane vreče. Če je sneg zapadel, valjale so se te vreče bose po snegu in tu in tam podrgnile s krvavo kožo po ledu. Ko je prišla rahla pomlad, staknili smo vsako ribo v vodi, in v gozdu ga skoraj ni bilo gnezda, da bi ga ne zasačilo naše oko, bodisi na zemlji pod grivo, bodisi visoko na veji na deblu ... Bili smo del narave ... Z naravo smo skupaj zrasli in eno smo se čutili ž njo!"

Gornje rožice je pisatelj sam na svoja stara leta povezal v šopek Cvetja v jeseni. Šlo je za bolj splošen, pretiran in zelo oddaljen spomin. Znanе pa so tudi podrobnosti. Tako je, denimo, dr. Branko Berčič iz pisateljevih lastnih in drugih namigov rekonstruiral njegovo otroško nagnjenje k maševanju.

"Če vas kdo imenitnih ali kateri vikši sreča, odkrite se mu iz daleč, priklonite se mu, postojte nekoliko, in še le potlej se pokrijte, ko bo nekoliko stopinj od vas.

*V Poljanah
31. avgusta 1859.
Janez Tavčar."*

Poljane nad Škofjo Loko s cerkvijo, v katero je hodil Kosmov Janez.

"Tako je imel mladi Tavčar doma v hiši, v kotu pod podobno Matere božje, oltarček, poklekaj je pred njim in pel mašo, mala sestra pa mu je pri tem stregla. Ta igra se je pozneje, ko je dorasel za šolo, spremenila v resnično ministriranje v poljanski cerkvi. Župnik Globočnik /po rodu je bil iz Železnikov, op. M. N./ je bil namreč Tavčarja in njegovega vrstnika Lovra Guzelja, Erjavčevega iz

Podskale, izbral za svoja strežnika pri maši, in sicer Guzelja za prvega, Tavčarja za manjšega ministranta. Tavčar pa je svojemu prijatelju zavidal višji položaj, ga zato zasovražil in skušal izpodnesti. Zato je nekoč namesto vina tudi v drugi vrček, s katerim se streže pri maši, skrivoma nalil vodo in le-to je nesrečni prvi ministrant podal mašujočemu župniku. Ta je hudobijo

spregledal in Tavčarja pošteno kaznoval."

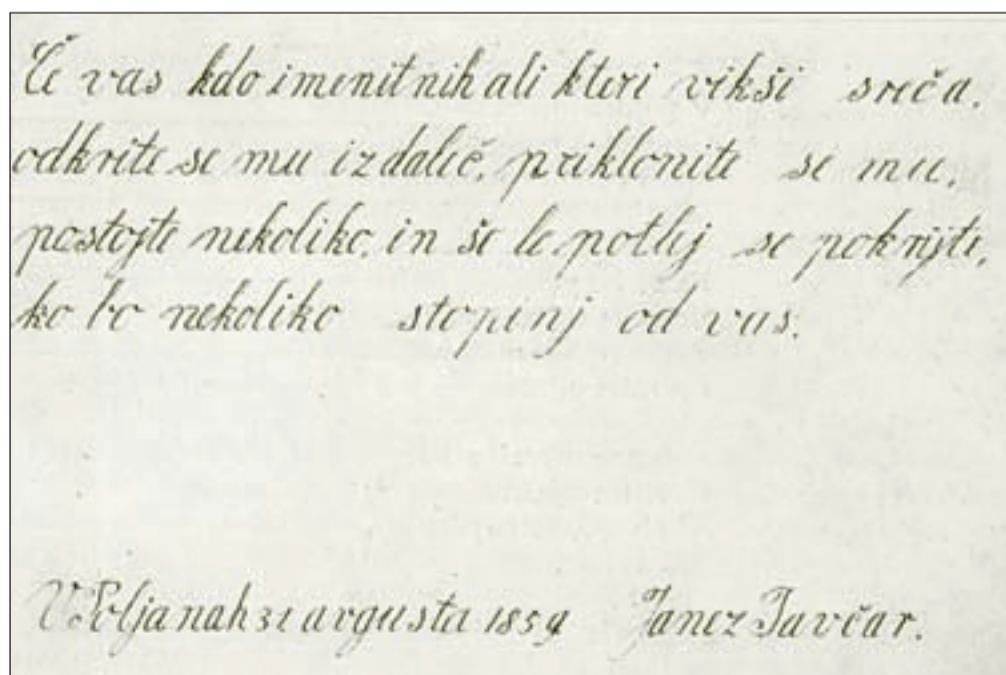
V tej na prvi pogled nedolžni otroški zgodbi se skriva marsikaj pomenljivega. Najprej dejstvo, da je bil človek, ki je še danes znan kot silni nasprotnik klerikalcev, v bistvu prav pobožen. Mati Neža je želela, da bi postal duhovnik, s to željo sta soglašala tudi očetova brata Ignac in Anton, ki sta bila oba sama duhovnika. Če bi Tavčar res postal duhovnik, bi bil najbrž velik katoliški grmovnik in liberalcem gotovo ne bi prizanašal. V tistem, kako jo je zagodel svojemu ministrantskemu vrstniku, pa se kažejo vsaj tri od njegovih poznejših izrazitih lastnosti: težnja po napredovanju na družbeni lestvici, pretkanost ter (ne)zavedno prepričanje, da je za dosego lastnih ciljev dovoljena uporaba marsikaterih (da ne rečem kar vseh) sredstev.

Tudi njegovo prijazno nagnjenje k drugemu spolu se je pokazalo že v otroštvu, v izrazitem prijateljstvu, ki ga je gojil do poltretje leto starejše sestrične Povlkove Nežike (roj. 1847), hčerke materinega brata Mihaela Perka. "Že zarana jo je vsak dan

obiskoval na njenem domu in skupaj z njo užil skoraj vse sladkosti in bridkosti prve dobe svojega življenja, med drugim verjetno tudi nagajanje njunih vrstnikov, ki je veljalo fantu in dekliču, če sta si že kot dolgočasnička kazala preveliko prijateljstvo: Mož in žena, žlica masla, skupaj krave pasla!" Seveda ob tem ni zmanjkalo časa za druge otroške aktivnosti: bitje koze "pod novim cesarjem gor in dol", stikanje za ptičjimi gnezdi, potični lov na ribe, rake in žabe, metanje kamenja čez cerkveno streho ali za vrstniki iz sosednje vasi, pastirstvo, kurjenje kresov, naganje manjšim vrstnikom, vlečenje deklet za lase, stikanje po razvalinah domnevnega poljanskega "gradu" na Taboru, strogo prepovedano kopanje v nevarnem Kotu, klatenje Šarevčeve slive, zobanje sladkih češenj ... Otroci so se imeli tudi takrat prav lepo.

Tavčarjeva prva šola

"Ko je osemkrat udarilo kladivo na bron bobovskega zvona, vzame učitelj Deska izza kota znamenje svoje ob-

Tavčarjev prvi ohranjeni leposlovni spis iz leta 1859

NIŽJE ŠOLE

Snovanja

Župnik Anton Tavčar, Ivanov stric in podpornik, na sliki Jurija Šubica, 1887

Dr. Branko Berčič, zaslužni slovenski bibliotekar in avtor knjige *Mladost Ivana Tavčarja* (1971)

lasti - dolgo leskovko, obleče dolgopeto haljo ter stopa počasi proti mestu dobrodejnege svojega delovanja. Srenjski očetje najeli so bili v ta namen sobo v vaški usnjariji ter z redko daroljubnostjo poklicali muze in gracije v kraj, kjer so vladale poprej erinije smrdljivega čresla in surovih kož. Pred strojarijo je že zbrana kopica vedoželjne mladine. Vpije, kriči, prepira se in pretepa. Povedali smo že poprej, da je tekel skozi Bobovec potok in ob njegovem obrežju stala je bobovška usnjarija in šola. Gospod Deska moral je torej vselej, kadar je hotel v svoje svetišče, čez majhen mostiček, kjer je stala navadno druga tropica njegovih učencev ter zrla mirno v dalje hitčo vodo. Ali komaj zapazijo otroci Desko z domačo kapico na osiveli glavi in s čudodelno leskovko pod pazduho, udero se v šolsko poslopje. Učitelj Deska pa koraka počasi mimo cerkve, mimo farovža in vrta njegovega. Pri cerkvenih vratih opravi poklon in pred farovžem pogladi dvorskega psa Tetirja; potem pa stopa dalje, čez mostiček, dokler ga ne sprejme strojarija v svoje smrdljivo krilo. Prične se poduk. Najpoprej se moli, potem pa zapoje leskovka svojo pesem in šele, ko je pretepel navdušeni Deska polovico svojih učencev, prične podučevati ..."

Tako je Emil Leon (= Ivan Tavčar) v satirični povesti Ivan Slavelj (1876) karikiriral vzdušje stare avstrijske podeželske enorazredne trivialne šole sredi 19. stoletja. Pri poved je v marsičem avtobiografska. Bobovec so Poljane, model za gospoda učitelja Štefana Desko mu je bil njegov učitelj France Breznik. Šlo je seveda za satiro. Breznik je bil v resnici čisto spo-

doben učitelj, on je bil tisti, ki je nagovoril Janezova starša, da sta ga poslala naprej v šole. Trivialke, najnižje ljudske šole, ki jih je uvedla cesarica Marija Terezija, so imele jasni smoter: vzgojiti otroke v "pametne zemljane, zveste državljanke in dobre kristjane". Vaški duhovnik je bil hkrati katehet in jih je učil krščanskega nauka; učitelj, ki je bil hkrati organist in cerkvenik pa branja in pisanja v materinem in nemškem jeziku, računanja, petja, risanja in oblikovanja ter poznavanja zemlje. Pouk je obsegal kakih 18 ur na teden, po tri ure na dan, od osmih do enajstih (sledila je Cankarjeva "enajsta šola pod mostom"). Poljanska šola je bila v Tavčarjevem času v gornjem nadstropju domačije pri Primožu; v spodnjem so Ušeničniki dejansko strojili usnje ...

Tavčar je hodil v poljansko trivialko dve leti. Svoj prvi šolski dan je nastopil 29. septembra 1858. Bil je med najboljšimi učenci. Ti so smeli ob koncu šolskega leta pod učiteljevim vodstvom v šolsko spominsko knjigo z vzorno lepopisno pisavo vpisati nek učitelj nauk. Preberimo Tavčarjeva dva. Prvi se glasi: "Če vas kdo imenitnih ali kateri vikši sreča, odkrite se mu iz daleč, priklonite se mu, postojte nekoliko, in še le potlej se pokrijte, ko bo nekoliko stopinj od vas. V Poljanah 31. avgusta 1859. Janez Tavčar." Leto pozneje pa beremo: "Lakomnost je železna suknja, ktera se izsleči ne da, in s starostjo raste. Več ko lakomnik ima, več poželjuje, njega srce je terdo ko kamen; gnada božja ga ne omehči. Razbojnika na smrtni postelji poboljšaš, lakomnika pa ne. V Poljanah 31. avgusta 1860. Janez Tavčar."

Če je hotel nadaljevati šolanje, da bi postal "kteri vikših", je moral seveda od doma. Slovo je bilo precej težavno. "Morda je bil to strah pred neznanimi tujimi ljudmi in mestnimi običaji, morda teža slovesa od vsega, kar je predstavljalo dom, domači kraj in otroštvo. Celonoč je v postelji prejel, ves zadnji dan pa porabil, da se je poslavljaj od priljubljenih prizorišč svojih otroških iger in zabav, od starega 'grajskega' zidovja, od goščave in od vsakega kotička, ki mu je bil drag. Ko se je vrnil domov, ga je na vrtu pričakovala zaradi slovesa prav tako užaloščena mati, ga tiho objemala in oba sta jokala. Težko je bilo Tavčarjevo slovo od doma in domačega kraja ... Devetletni deček se je verjetno zavedal, da bo vstopil v svet, ki se močno razlikuje od dosedanjega poljanskega vaškega okolja in življenja." (dr. B. Berčič)

Tavčar v ljubljanski normalki

Kot smo videli, je mladi Janez Tavčar prvi dve šolski leti (1858-60) preživel še v rodni Poljanah, kjer je hodil v trivialko. Tej so sledila tri leta (1860-63) v ljubljanski normalki in tej osem let gimnazije (1863-71), od tega šest v Ljubljani, vmes pa dve (4. in 5. razred) v Novem mestu. Danes bi rekli, da je hodil pet let v osnovno in osem v srednjo šolo. Na dunajski univerzi je v letih 1871-75 študiral pravo in 1877 promoviral za doktorja prava. To bi bil na kratko potek njegovega šolanja.

Prehod s podeželske v mestno šolo mu ni delal težav. O tem pričajo ohranjena spričevala. Kako je v tistih treh letih živel, je težko ugotoviti. Gotovo je, da ga je

podpiral stric Anton Tavčar, očetov brat, ki je bil takrat škofijski kaplan in skriptor v ljubljanski škofijski pisarni. Stanoval je verjetno pri neki dijaški gospodinji, mogoče pri Poloni Streiner v Streliški ulici 82. Tista leta so se mu vtisnila v spomin kot leta "suhotnega dijaškega življenja slovenskega mladeniča! Pri samostanih, pri dobrih dušah dobiva v prvih letih tu in tam podpore. V tankih hlačicah, v trdo okovanih, debelo podplatenih čevljih lazi okrog, v šolo; v nedeljo s pobožno gospodinjo v cerkev. Koliko stradanja, stradanja! Koliko solza pod oedejo ponoči in vzdihovanja po domači dolini!" (Ivan Slavelj, 1876)

V Tavčarjevih spisih (Izza kongresa) se nam je ohranila tudi njegova podoba vse-mogočnega, silovitega in groznega učitelja Kapusa, negativna, mrka, močno karikirana. "Veljal je za vzornega učitelja, ker je bil svojim učencem prototip groze, strahu in trepet!" Ko je vstopil v razred, so učenci vstali in pozdravili: Hvaljen bodi Jezus Krist! "Nekaj je zamrmral kot medved na verigi, gledal v tla ter kazal podobo skrajne neizprososti. Na usnjatem obrazu niti ena črta ni govorila o usmiljenju in o ljubezni do malih, ki so mu bili izročeni v odgojo. Na klin v steni je obesil cilindar, nato pa je z otroki zropotal običajno šolsko molitev. Šele potem je slekel dolgopeto svojo suknjo ter jo obesil pod klobuk na steni. Iz malega katedra je vzel rumeno svojo paličico ter jo z nekako sveto ljubeznijo položil predse. Ravno od tam je privlekel veliko črno tobacnico in krajšo, že zelo obrabljeno suknjo in jo slovesno nataknil pred vsem razredom. Istotako si je nataknil na plešasto glavo

malo žametasto čepico. Nato je počasi odprl tobacnico ter si nasul nos s tobakom. Šele sedaj se je ozrl po razredu - temno kot nevihta ..." Tu gre seveda za karikaturu učitelja, po kateri ne bi smeli soditi celega učiteljskega zbora in še manj njegovih nespornih strokovnih kvalitet.

Že v ljubljanski normalki je Tavčar spoznal gorenjskega rojaka Ivana Hribarja, tedaj sošolca, pozneje življenjskega sotrudnika. Hribar se v knjigi Moji spomini (1928) spominja, kako sta bila "s součencem Ivanom Tavčarjem vzorna učenca (*Musterschueler*), jaz v drugi, Tavčar v tretji klopi. Bila sva si potemtaka najbližja soseda; a poznala sva se že iz Mengša, kamor je Ivan Tavčar hodil na počitnice k svojemu stricu, kaplanu Nacetu Tavčarju. Občevala sva največ med seboj. Nekoč me dregne med poukom Tavčar pod pazduho. Obrnem se k njemu in on mi tam nekaj razkazuje ter prav hitro pripoveduje. Kaj da je pravzaprav bilo, sam nisem vedel, a smejal sem se in ker sem bil proti njemu obrnjen, niti opazil nisem, da se po prstih bliža Nemesis. Naenkrat mi namreč od učitelja prileti zaušnica, da se mi je kar pobilskalo pred očmi in da sem padel skoraj iz klopi. Takrat sem prvič občutil, kako hudo de človeku, če je kaznovan, ne da je iz lastnega nagiba kaj zakrivil."

Še nekaj velja omeniti iz tistega časa: da naš Janez od začetka jeseni 1860 do poletja 1863 ni bil niti enkrat doma v Poljanah! To je skoraj gotovo. Prvič je obiskal dom šele poleti 1863, ko je prišel s stricema na novo mašo poljanskega rojaka Ivana Čadeža. Takrat so vsi še upali, da bo tudi Kosmov Janez enkrat novomašnik ...

V tistem, kako jo je zagodel svojemu ministrantskemu vrstniku, se kažejo vsaj tri od njegovih poznejših izrazitih lastnosti: težnja po napredovanju na družbeni lestvici, pretkanost ter (ne)zavedno prepričanje, da je za dosego lastnih ciljev dovoljena uporaba marsikaterih (da ne rečem kar vseh) sredstev.

Prve in zadnje tri gimnazijske razrede je Tavčar naredil v Ljubljani, petega in šestega pa v Novem mestu. Mikavno je ugibati, zakaj je moral iz ljubljanske na novomeško gimnazijo, kaj je zagrešil v tretjem letniku? Po maturi je šel na Dunaj, študirat pravo.

Gimnazijec v Ljubljani in Novem mestu, študent na Dunaju

MIHA NAGLIČ

Gimnazija je imela v Tavčarjevem času osem razredov, štiri nižje in štiri višje. Ivan se je jeseni 1863 vpisal na ljubljansko gimnazijo in tu končal prve tri razrede; četrtega in petega je obiskoval v Novem mestu, zadnje tri pa spet v Ljubljani. Tu se, denimo, postavi vprašanje, zakaj ni mladi Tavčar hodil na kranjsko gimnazijo? Tembolj, ker je z novim šolskim letom 1865/66 stopil v veljavo odlok deželne vlade, ki je ravnateljstvu ljubljanske gimnazije nalagal, naj, razen upravičenih izjem, zavrača vpis dijakov, ki prihajajo z območja gimnazije v Kranju. Prostorske zmožljivosti ljubljanske gimnazije so bile namreč vse manjše, priliv dijakov z Gorenjskega pa vse večji.

Gornje vprašanje je raziskal dr. Branko Berčič in seveda našel odgovor. "Takšen odlok je bil sicer nasproten veljavnemu načelu o svobodnem izbiranju šol, vendar je bil glede na prenatrpanost ljubljanske gimnazije nujen, hkrati pa naj bi tudi prispeval, da bi bila kranjska gimnazija polno zasedena. Kot izjemne primere so pri tem morali upoštevati tiste gorenjske dijake, ki so imeli v Ljubljani možnost stanovanja ali pri sorodnikih ali v Alojzijevišču, česar v Kranju ne bi mogli uživati. Vsa problematičnost odloka pa se je pokazala pri vprašanju štipendij, ki jih je svojim dijakom dajala gimnazija v Ljubljani, ona v Kranju pa ni imela ustreznih fondov. Med izjemno vpisanimi gorenjskimi dijaki na ljubljansko gimnazijo je bil tudi Ivan Tavčar, pri čemer je bilo verjetno odločilno, da je bil gojenec Alojzijevišča."

Alojzijevišče (Collegium Aloysianum) je bilo slovenski cerkveni zavod, ki ga je v

hiši ob današnji Poljanski cesti leta 1846 ustanovil ljubljanski škof Anton Alojzij Wolf, Prešernov sodobnik, po rodu Idričan. V zavod so sprejemali predvsem tiste dijake, ki so bili "zakonski otroci ubožnih staršev iz ljubljanske škofije in ki so poleg nadarjenosti, pridnosti in lepega vedenja kazali že v nežni mladosti nagnjenje za duhovniški poklic, obenem pa so bili telesno tako trdni in zdravi, da se je moglo upati v njih koristno delovanje v duhovskem stanu". V zavodu so smeli ti dijaki ostati le tako dolgo, dokler so bili odločeni, da postanejo duhovniki; ko so se enkrat trdno odločili za svetni stan, so smeli ostati samo še do konca tekočega šolskega leta. Disciplinski režim je bil izjemno strog.

Ivan Tavčar se je enkrat močno prekršil proti tem predpisom. Neke noči v tretjem gimnazijskem šolskem letu 1865/66 je "splezal preko alojzijeviškega vrtnega zidu in se iztihnopol iz zavoda ... Za takšen prestop, ki je bil toliko težji, ker je bil storjen ponoči, bi morda moral biti celo takoj odslovljen iz zavoda, brez nadaljnega pa ob koncu šolskega leta. In zadnje se je tudi zgodilo". Kaj se je z njim dogajalo? Dr. Berčič domneva, da so se v mladi glavi petnajstletnika "začele porajati različne ključne misli in njegovo 'prepričanje je bilo, da bi svet čisto drugače ustvaril, kakor ga je ustvaril Gospod Bog' /besede Ivana Cankarja, op. M.N./ Morda je že takrat, v odporu do predstavnikov Cerkev, ki so ga s kaznjivo ponižali, celo prvič podvomil v svojo odločitve, da bi postal eden izmed njih".

Zakaj je moral Tavčar v Novo mesto?

Petnajstletni Ivan je torej v neki noči šolskega leta 1865/66 preplezal zid, ki je

obdajal vrt ljubljanskega Alojzijevišča in bil zaradi tega odslovljen iz tega strogega cerkvenega zavoda. To je dejstvo. Komaj (če sploh) mogoče pa je po tolikih letih ugotoviti, zakaj je to storil. Dr. Branko Berčič se s takimi špekulacijami, za katere ni nobenih pravih virov, ni ukvarjal. Dr. Marja Boršnik pa se je v pomanjkanju stvarnih oprla na literarne vire. Njena nikoli potrjena, a smela in privlačna domneva je, da je bila vzrok Tavčarjevega nočnega tihotapljenja dve leti starejša gospodična Emilija Garz, zelo lepo in pametno dekle, vrh tega ena najbogatejših ljubljanskih dedinj. Ali je bilo res kaj med njima ali ne, ne bomo nikoli izvedeli.

Kakorkoli že, dejstvo je, da je moral Tavčar zapustiti Ljubljano. V ljubljanski gimnaziji bi sicer lahko ostal, a mu je selitev na novomeško (kjer je končal četrti in peti letnik) ustrezala tudi zato, ker se je v bližnjo Rako preselil njegov stric in dobrotnik Anton Tavčar; ta je bil dotlej stolni kaplan, tu je postal župnik. Raka je bila velika in bogata župnija, župnišče je stalo vrh vzpetine nad vasjo, obdano z vinogradi. "Tako je bil stric Anton premožen podeželski župnik, kot bivši 'hofkaplan' pa posebno vnet za boljše ljudi, ki so se z iskrimi konji vozili v lepih kočijah in kakršne je srečaval po dolenskih graščinah in gradovih. Kot človek je bil dobrodušen, priljubljen, izredno dober in plemenit mož, ki ni delal razlike med revežem in bogatašem in ki je vsakomur v bedi rad pomagal. Imel je veliko smisla za umetnost, za vse lepo in blago ..." (Berčič) Poskušal se je tudi v verzificiranju in slikarstvu, portretiral ga je Jurij Šubic, njegov poljanski rojak. Z besedami pa ga je portretiral njegov slavni nečak.

Tavčar kot osmošolec

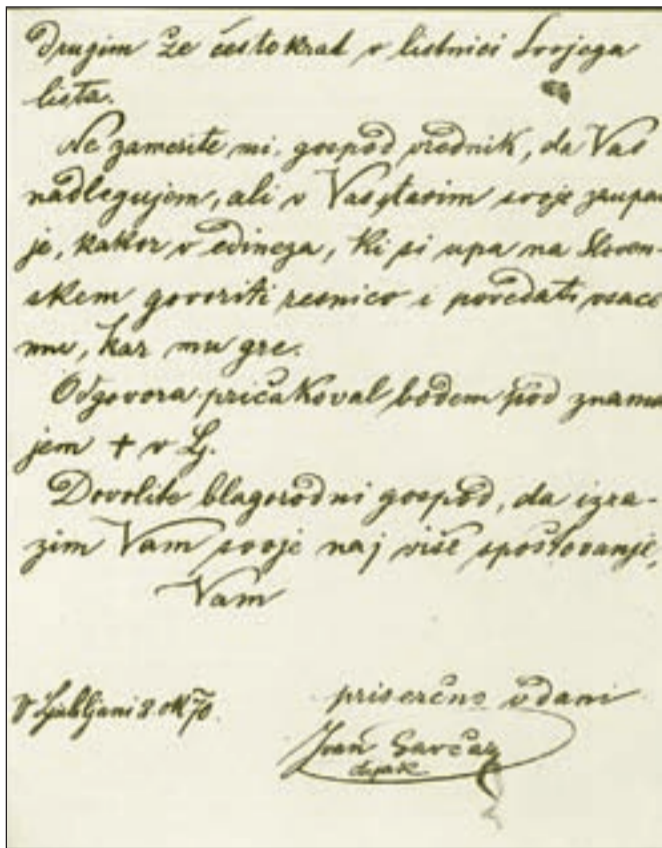

Tavčar kot maturant, izrez iz skupinske slike

Smela in privlačna domneva je, da je bila vzrok Tavčarjevega nočnega tihotapljenja dve leti starejša gospodična Emilija Garz, zelo lepo in pametno dekle, vrh tega ena najbogatejših ljubljanskih dedinj. Ali je bilo res kaj med njima ali ne, ne bomo nikoli izvedeli.

VIŠJE ŠOLE

Snovanja

Zadnja stran pisma dijaka Ivana Tavčarja uredniku Josipu Stritarju, 8. 10. 1870

Ivan je imel tega strica očitno zelo rad in se nanj močno navezal. "Kak človek je bil to! Njega se je oklenila moja mlada duša, kakor se zimzelen ovija okrog hrasta. Nikdar potem nisem naletel na človeško bitje, katero bi bilo zadovoljno s svojim življenjem. A stric Alfonz je bil tako bitje! Srečo je dihal vsak dan. In kaki ideali so mu živeli v krasni duši! Njegovi uki so kakor plodonosni cvetični prah obsuli cvetove mojega duha! Tedaj, morda samo tedaj sem se v istini radostil življenja! Leto za letom je preteklo in leto za letom je moja duša postajala čistejša. Človek mi je bil kras stvaritve in ženska vzor najvišji. Na vseučilišču, prišedši nanj, poslušal sem edinole modroslovje. Vtopil sem se v sisteme ter srkal iz njih vzore ter napolnil z njimi dušo svojo. Vodnik pa mi je bil stric Alfonz. Skupno sva pogovarjala ter iskala navdušenja, kjer je le bilo mogoče." (Odlomek je iz novelice Čez osem let, v kateri je pisatelj strica Antona zaradi literarnih potreb prekrstil v Alfonza, pravoslovje pa v modroslovje.)

Tavčarjeva matura

Po dveh novomeških letih se je Tavčar vrnil na ljubljansko gimnazijo in tu končal zadnje tri letnike (1868-71). Konec osmega razreda, junija 1871, je prišel čas mature. Gotovo vas bo zanimalo, kako jo je opravil. V pisemnem delu je moral napisati dve nalogi, nemško in slovensko. Naslov nemške se je glasil: "Der Wille macht den Menschen gross und klein" (Schillerjev izrek, po sloven-

sko: Volja naredi človeka velikega in majhnega). Naslov slovenske pa je bil: "V sedanjih časih do groba od zibeli - po cesti železni smo se zaleteli". Danes bi se mogoče reklo: Že po zraku smo leteli, po svetovnem spletu še hitreje smo zdrveli ... Ustno izpraševanje je prišlo na vrsto šele v začetku avgusta. Izpraševali so profesorji, ki so učili v osmem razredu. Ivan se je uvrstil med osem najboljših v razredu, ocene so bile enake tistim v osmem spričevalu, le nemščino je za eno stopnjo izboljšal, grščino pa za eno poslabšal. Za "vedenje v času šolanja" je dobil oceno "entsprechend" (primerno). Z oceno "vorzueglich" (odlično) so ocenili njegovo maturitetno znanje verouka, zgodovine in zemljepisa, matematike, fizike, prirodoписа, nemščine, slovenščine in stenografije kot prostega predmeta. Za grščino je dobil oceno "befriedigend" (zadovoljivo), za latinščino "lobenswert" (hvalevredno), za filozofsko propedevtiko pa "ausgezeichnet" (odlično).

Zanimalo nas bo seveda tudi, kakšna je bila tedaj njegova zunanja pojava? Ohranjeni sta dve fotografiji, ki nam ga kažeta kot osmošolca in maturanta. Dr. Berčič ga je po pisnih in slikovnih virih opisal, kot sledi. "Ivan Tavčar je bil kot dvajsetletni abiturient mladenič visoke rasti, s krepkimi prsmi, z močnim tilnikom ter z lepo in pravilno rezano glavo, obdano z dolgimi, gostimi, temnimi kodri. Čeprav ni bil niti plesalec niti pevec, se je v družbi s svojo razgibano temperamentno naravo in govorniško nadarjenostjo, ki jo je dopolnjeval zvonek ba-

riton in bujno, pesniških podob polno izražanje, vsakomur takoj priljubil. V šoli je bil vseskozi odličnjak in zato dobro podučen v vseh osnovnih znanjih. Posebno zanimanje je v šoli pokazal za zgodovino z zemljepisom in za naravoslovje, kakor tudi za logiko in psihologijo, nekaj manj za matematiko; od jezikov sta ga za stopnjo bolj privlačevala oba živa jezika, nemščina in slovenščina ter njuni literaturi, medtem ko je v grščini in latinščini dosegel v povprečju najslabše učne uspehe. Poleg teh predmetov je pokazal zanimanje za risanje, si pridobil temeljno znanje francoskega in italijanskega jezika in odlično obvladanje stenografije, medtem ko mu geometrijsko risanje ni ležalo. Dobri šolski uspehi, ki so izvirali iz Tavčarjeve prirojene nadarjenosti in ki so ga spremljali vsa leta, so ga mogli navdati z občutkom nekakšnega prvaštva pred drugimi in mu podkrepili prirojeni tavčarjanski ponos."

Tavčarjeva dunajska leta

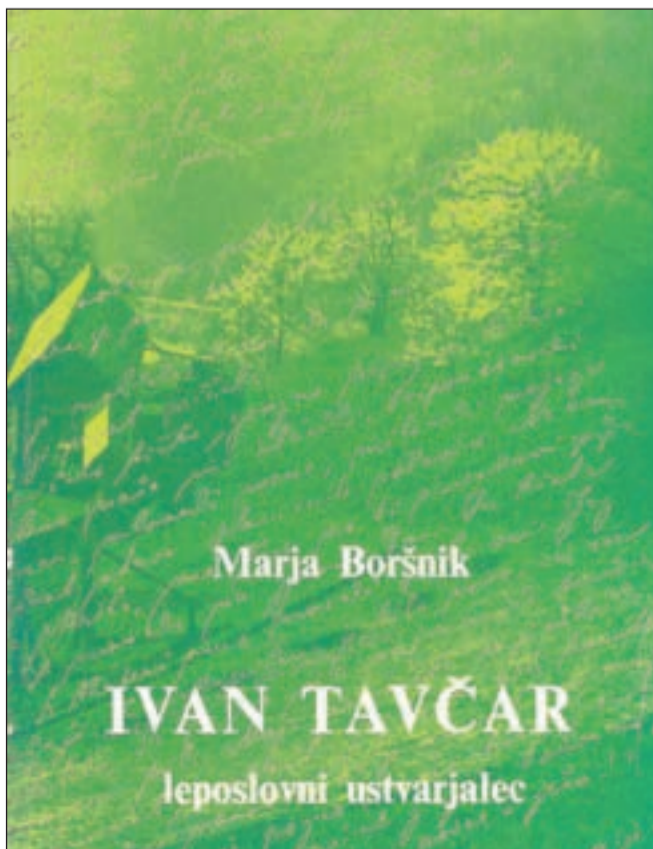
Ivan Tavčar je prišel na Dunaj jeseni 1871, študirat pravo. Običajne težave, ki so jih imeli naši študenti v stari prestolnici s stanovanjem in hrano, so mu bile že na samem začetku prihranjene. Hkrati s študijem je namreč nastopil obvezno službo enoletnega vojaškega prostovoljca in kot tak stanoval kar v dunajski kadetnici. Težje je bilo v tretjem semestru, ko je bil odvisen le od podpore strica in domačih. Od začetka maja 1873 pa vse do konca študija pa je prejemal Knafljevo štipendijo v znesku 240 goldinarjev, pomagala si je tudi s priložnostnimi zaposlitvami. Ni mu bilo hudo, prelepo pa tudi ne, posebno v primerjavi s študenti gosposkega porekla. Temu se "uže smeje nasproti lepa hofmajstrovska služba, vožnja v prater, obiskovanje gledališč, medtem ko kmetske glave stare pentametre pri branjevcih na puf kupujejo, s tobačnim dimom sobe kurijo, domoljubno navdušenje pa pri vrču vode srkajo" (Birokrat, 1879).

Tavčar je kmalu postal tudi eden najbolj dejavnih sodelavcev Slovenije, društva slovenskih visokošolcev na Dunaju, bil odbornik in nekaj časa tudi tajnik. Ohranjeni so njegovi zapisniki živahnih sej, drugi člani so si ga že takrat zapomnili kot izjemnega govornika, ki se je znal v pravem trenutku odločno postaviti za neko stvar in obrniti tok razprave v svojo smer. To je lastnost, ki jo je pozneje tolikokrat izkazal

v politiki. Hkrati pa se je dogajalo, da je v trenutkih osamljenosti zapadal v svetobolna, nekoliko morbidna razpoloženja. Enega takih se je sam spomnil v šaljivi črtici Melanija (1897), v podobi junaka Srakarja. "Na Silvestrov večer je sedel Ivan Srakar, medicinec v prvem letu, čmeren in togoten v svojem mrzlem kabinetu, kar pomeni na Dunaju ozko celico, kjer človek še udov pregibati ne more, posebno če ima tako dolge in sloke kakor naš junak. Sedel je pred zastarelo nemško knjigo sentimentalno-romantične smeri. Kot slovenski visokošolec štel se je Srakar namreč med ono vrsto zemljanov, ki goje pristransko, a iskreno simpatijo za prvo polovico vsakega meseca nasproti drugi. Toda že žalostno dejstvo, da predsedva doma zadnji večer leta, ki mu je prineslo toliko novega, vpeljalo ga iz gimnazijske omejenosti v svobodno velikomestno življenje, nam spričuje jasno, da mu je izpodletel zadnji obupni poskus, opomoči hudi suši in puščobi, ki mu je, izvirajoč v desnem žepiču modnih širokih hlač, napolnila glavo in srce. Bil je torej v položaju, ugodnem za filozofsko vzvi-

Marja Boršnik (1906-1982), literarna zgodovinarica

Knjiga Marje Boršnik o Ivanu Tavčarju, 1973

šeno presojevanje človeške bede in nesreče ..."

Pravo nasprotje dunajskim tegobam so bile počitnice v domovini, zlasti tiste pri stricu na Dolenjskem, kjer je na Raki že pisal svoja prva dela. Zadnje daljše bivanje doma v Poljanah pa je bilo v zadnjem šolskem letu, od božiča 1874 do pozne pomladi 1875. Takrat se je pripravil za zadnje izpite. Družil se je takrat najraje z živinozdravnikom Andrejem Perkom, deset let starejšim bratrancom po materini strani. Najraje je zahajal v gostilno k Polonovcu, "kjer je pri svojem stricu služila in se učila domačih del hči volbenškega mizarja Nežika Peternel. Bila je lepo kmečko dekle dvajsetih let in je slovela za eno prvih krasotic v dolini. Med njo in Kosmovim študentom se je menda razvila običajna študentska ljubezen ... Ljubezen se je seveda končala, ko se je Nežikin oče, ki je bil skoraj gruntar, menda uprl, da Tavčarju hčerke ne da, ker nima grunta ..." (dr. Berčič) Nesojeni ženini je (najbrž tudi zato, ker so se doma začela kmečka dela) pozno spomladi odšel k stricu na Rako in nadaljeval s študijem. Na Dunaj se je vrnil šele julija 1875, opravil zadnje izpite in prejel absolutorij dunajske univerze. Na prvi dan septembra je v Ljubljani nastopil svojo prvo službo. Na Dunaj je šel potem še večkrat: v letih 1876 in 1877 je opravil rigoroze in bil promoviran za doktorja prava, v letih 1901-07 je bil poslanec dunajskega državnega zbora, nazadnje je bil tu verjetno 1917, kot član delegacije Vojvodine Kranjske, ki se je šla poklonit novemu cesarju Karlu in cesarici Citi.

V glavi petnajstletnika so se začele porajati različne kljubovalne misli in njegovo prepričanje je bilo, da bi svet čisto drugače ustvaril, kakor ga je ustvaril Gospod Bog. Morda je že takrat, v odporu do predstavnikov Cerkve, ki so ga s kaznijo ponižali, prvič podvomil v svojo odločitve, da bi postal eden izmed njih.

Kakšno je bilo Tavčarjevo zgodnje ljubezensko življenje? V Ljubljani ga je navdihovala Emilija, njegova Laura in Julija. V rodni Poljanah pa sestrična Nežka, ki jo je poveljal v svojih delih. Iz Kranja je zahajal k očarljivi Hermini v Podbrezje ...

Tavčarjeve ljubezni: Emilija, Nežka, Hermina

MIHA NAGLIČ

Ste že slišali za Emilijo Garz? Kdo je bila? "Pri Mili oziroma Emiliji Garčevi je nekaj posebno presunljivo: leta 1854 jo najdemo, staro štiri leta in pol, vpisano v prvi razred ljubljanske notranje uršulinske šole in, seve, neredovano. Zraven je v vpisnici pripomba, da je njen oče spredovnik, da je z Dunaja in da je bila k uršulinkam sprejeta 15. maja istega leta. Rodila se je res 20. novembra 1849 na Dunaju, vsekakor pa je njen oče - spredovnik - izmišljen. Tako se je posrečilo spretnemu velekapitalistu Terpinu spraviti lastno nezakonsko hčerko v Ljubljano in preko uršulinskega samostana v lastni razkošni dom na Mestni trg št. 8. Njegova rahločutna žena tedaj še ni slutila, čigav otrok je to, sprejela pa jo je k sebi tem rajši, ker sama ni imela otrok, medtem ko je bil njen brat veletrgovec in fabrikant Valentin Zeschko, stanujoč v isti hiši, skoraj vsako leto oblagodarjen spet z novim prirastkom."

Emilija Garz

Gornji odlomek je iz razprave, ki ji je Marja Boršnik dala pomenljiv naslov: Tavčarjeva Bogomila (1967). Gre seveda za resnično osebo, nezakonsko hčer in pohčerjenko podjetnega Kranjčana Fidelisa Terpinca, ki ga je njegov biograf Rudolf Andrejka imenoval "gospodarski genij", "prvi in največji slovenski industrijalec svoje dobe". Sin kranjskega trgovca je namreč posloval tako, da je z leti postal veleposestnik in fabrikant, predsednik kranjske Kmetijske družbe, direktor hranilnice, vrhovni sodnik ljubljanske okolice ... Njegova nezakonska hči, ki jo je pridelal na Dunaju, v svoj ljubljanski dom pa pretihotapil tako, da jo je posvojil, je bila potemtakem ena najbogatejših slovenskih de-

dinj tistega časa. Vse to so dejstva. Zgolj domneva, ki jo je postavila in dokaj prepričljivo razvijala in zapisovala prof. Boršnikova, pa je, da je to deklica Tavčarjeva Bogomila, njegova Laura in Julija. Zaradi nje naj bi se petnajstletni Ivan neke noči iztihotapil iz ljubljanskega Alojzijevega, iz katerega je bil nato izključen. Ona naj bi navdihovala vse tiste "včrniljene kontese" (tako jih je imenoval Ivan Cankar), ki nastopajo v njegovih zgodnjih delih. Hkrati ni imela avtorica teh domnev nobenega stvarnega dokaza, da je bilo res kaj med njima. Zato je to vez vztrajno in prepričljivo iskala in dokazovala v Tavčarjevih delih.

Gre torej predvsem za literarnozgodovinsko fikcijo. Objektivno je ni mogoče dokazati, ovreči tudi ne. A zakaj bi razbijali njen čar? Berimo Tavčarja, pustimo se očarati! Tu pa samo še nekaj stavkov o resnični Emiliji. Fotografija nam jo kaže kot "poglobljeno dekle. Visoko, plemenito čelo odraža iščočega duha, nekam uprte, zamišljene oči in nežne ustnice dajo slutiti razgibano notranje življenje". Na fotografiji jo vidimo z "izredno prefinjenim, nežnim obrazkom, tenko čez pas, polno miline in ritma". Njena usoda je bila tragična. Še ne 18-letno jo je oče 14. maja 1867 poročil tako, kot se za dobrega kapitalista spodobi - z drugim kapitalistom, bogatim žitnim trgovcem Johanom Baumgartnerjem ml. Za doto je dobila grad Fužine. Kakšno je bilo njeno zakonsko življenje, ni znano. Navzven pač zgledno, v resnici pa? Dejstvo je, da je še mlada zbolela za jetiko in komaj 34-letna umrla. Njena smrt je bila za Ljubljano velik dogodek, ki so ga zabeležili vsi časopisi. Poročali so, da je 13. januarja 1884, "po daljšem, zelo težkem trpljenju" v Ljubljani umrla veleposestnica Emilija Terpinca, žena trgovca Ivana Baumgartnerja, mati treh hčera, Josipine, Marije in

Jurij in Agata na loškem produ - kam je odtekla voda? / Foto: Gorazd Kavčič

Alme; tako "zavoljo svojega močnega značaja in živega smisla za dobrodelnost" kakor "zavoljo svojih redkih duhovnih darov in odličnih talentov" splošno uvaževana in občudovana dama. Pogreb je bil impozanten, udeležba izredna, prišli so tudi deželni predsednik grof Winkler, deželni poglavar grof Thurn in ljubljanski župan Grasselli ... Njen nesojeni ženin je pet dni po njeni smrti v Trstu opravil odvetniški izpit in 19. januarja odprl svojo lastno pisarno v Ljubljani. Šele s tem dejanjem si je pridobil dovoljenje za vstop v Emilijino visoko družbo. A kaj, ko jo je ona sama za zmeraj zapustila!

Videli smo torej, kakšna je bila stvarna podoba Emilije Garz-Terpinc-Baumgartner. Po Tavčarjevih zgodnjih delih se ta ista oseba spreha kot duh - kot Avrelija, Amalija, Evalija - samo enkrat kot Emilija. Koliko je v tem pisanju avtobiografskega in koliko izmišljenega? Marja Boršnik: "Jedro Tavčarjevega leposlovnega in esejističnega dela ni nikoli izmišljeno. Kdor hoče spričo skrajno pomanjkljivih dokumentov prodreti do resničnosti, naj ga skuša izluščiti." Prav to je naša lite-

rarna zgodovinarica, ki se je ukvarjala s Tavčarjem največ od vseh, tudi počela. Pri tem se je opirala predvsem na Tavčarjeve leposlovne spise. Bolj stvarnih virov, ki bi dokumentirali Ivanovo ljubezen do Emilije, ni našla. Zanimiva izjema so pisma, ki jih je Emiliji iz Trsta pisala njena nekdanja fran-

coska vzgojiteljica S. Darancette. "Kar se tiče Vašega ubogega norega zaljubljenca, si je nehote naložil prekleto veliko pokoro. Kakor mi Vi to pripovedujete, se začne njena vzkipelost ohlajati in kmalu ga boste spet videli ob Vaših nogah nežnega in pokornega kot jagnje. Naložil si je trdo lekcijo;

Emilija Garz, Tavčarjeva Julija

Ko prebiramo opise Tavčarjevih ljubezenskih nagnjenj do svojih mladostnih izvoljenk, se sprašujemo, kaj je pravzaprav imel z njimi. So bile to le platonične ljubezni, so ostale le pri srečanjih s pogledi in izmenjavi prijaznih besed? Je bilo v njih tudi kaj "bolj konkretnega"?

LJUBEZNI

Snovanja

toda bodite prepričani, da mu bo koristila in da v prihodnosti ne bo več delal podoknic, preden ne premisli, če je to res primerno."

Tako je pisala 23. marca 1866. Dne 21. avgusta pa na rob drugega pisma pripisala: "Dites les choses les plus aimables a votre cher Jean". Lepo pozdravite Vašega dragega Janeza! Je ta "dragi Janez" naš Ivan? Je on ta "ubogi nori zaljubljenec? Kaj pa če je Jean Johan? Johann Baumgartner ml., s katerim se je Mili, "krasna ko roža", poročila že naslednje leto, 14. maja 1867? Letnice se v vsakem primeru ujemajo. Tavčarjev nočni pobeg iz Alojzijevišča se je zgodil v šolskem letu 1865/66. Sledila je izključitev iz tega strogega zavoda. Je bila ta v pismu omenjena "trda lekcija"? Brez izpovedi "lune, toliko priljubljene tovarišice poetov in drugih zaljubljenih ljudi", ki je Tavčar ni "nikdar jemal v pesmi", ne bomo odgovorov na ta vprašanja nikoli prav izvedeli. Ta stara nočna priča je vse to videla, a vztrajno molči.

Nežka Perko

Ste kdaj pomislili, da bi utegnila imeti podoba Mete iz Cvetja v jeseni za model kako dekletke, ki je dejansko živele? Da je res tako, je ugotovil že dr. Ivan Prijatelj, urednik prve izdaje Tavčarjevih Zbranih spisov I-VI (1921-32). Ta skrivnostna neznanka je navdihnila kar tri od pisateljevih ženskih likov. Prvi je ime Margareta, drugi Holekova Nežka, tretji Meta; prvi dve nastopata v istoimenskih črticah, prvič objavljenih v letih 1875 in 1876, tretja šele v Cvetju v

jeseni, 1917. "V 'Margareti' je postavil spomenik neki študentovski ljubezni, in sicer ljubezni z isto poljansko deklico, ki jo je opisal v poznih letih kot Meto v 'Cvetju v jeseni'. Kakor mi je dr. Tavčar sam pripovedoval, je to kmetiško dekletko umrlo mlado na jetiki. Imena njene mi ni povedal." Literarni zgodovinarji so to "poljansko dekletko" seveda kmalu identificirali. To je bila pisateljeva sestrična Nežka Perko, Povlkova iz Poljan.

Nežka Perko je bila hči Mihe Perka, brata Tavčarjeve matere. Rodila se je 21. januarja 1847, v isti hiši kot Tavčarjeva mati Neža. Od Kosma na griču do Povlkovih na drugi strani Ločilnice ni daleč. Omenili smo, da sta bila Kosmov Janez in Povlkova Nežka že v otroških letih neločljiva tovariša. Zato ni čudno, da so jima vrstniki nagajali z besedami: "Mož in žena, žlica masla, skupaj krave pasla!" Kaj - če sploh kaj - je bilo med njima pozneje, ko je Ivan v svojih dijaških in študentskih letih prihajal domov za praznike in na počitnice? O tem ne vemo nič gotovega. Da je imel Ivan Nežko rad, se je v sorodstvu vedelo še dolgo po njuni smrti. A javno o tem niso govorili. Največ sta o tem vedela Nežkina brata, živinozdravnik Andrej in poznejši poljanski nadučitelj Lovro Perko. Slednji je postal tudi zaslužni komentator bratrančevih del, a se je v svojih zapisih strogo "ogibal vseh intimnosti iz Tavčarjevega življenja". Tako nam ostanejo le mikavna ugibanja.

Pa navedimo raje še nekaj dejstev. Nežkina usoda je bila tragična. Komaj odrasla

je zbolela za jetiko in "zato ni opravljala težjih del". Ko je brat Andrej služboval v letoviškem kraju Volosko pri Opatiji (1875-77), naj bi vsaj nekaj mesecev živela pri njem in se zdravila. A pomagalo ji očitno ni; umrla je 28. oktobra 1876 v Poljanah, preden je dočkala 30 let. Tudi njena fotografija kaže podobo, kakršna se je ohranila v spominu tistih, ki so jo poznali: "izredna lepota čistega globokočutnega značaja". "Po sliki sodeč je bila dovezetna za razumevanje in sočutje in ublažitev najbolj skelečnih ran." Tako domneva dr. Marja Boršnik. In če je bilo res tako, je utegnila biti mlademu in od življenja večkrat ranjenemu Ivanu štiri leta starejša Nežka "v tej tajni bolečini res prava zaupnica".

"Tako se ne govori! Če se obetajo poprej dekletu zlati gradovi, če se hodi pod njegovo okno in če se ji pravi vse, kar je le sladkega, da se zmede 'žival', ki sveta ne pozna, in da je zmešana vsa, tako se ne govori! Če se dekletu vzame mir in dobro ime, da ima žalostno domačijo, da zbolijo za smrt in da je le čudež, da še živi in lazi tod kot senca, še podoba prejšnje ni, tako se ne govori!" Ko so bile v Holekovi Nežiki natisnjene te besede, je Povlkova Nežka še živele. Pisatelj z gornjimi besedami očita mestnemu gospodu Erazmu, da je podeželskemu dekletu storil krivico, ko jo je najprej zapegljal, potem pa pustil. Pri tem pa se nam zdi, da je bilo tudi v gospodu Erazmu nekaj Ivana Tavčarja, sicer ga ob Nežkini žalostni usodi ne bi pekla vest in si ne bi sam sebi očital svojega

odnosa do nje. Pisatelj je svojo neizživeto ljubezen povzdignil v literaturo, sam je živel naprej, glavna junakinja in njen stvarni model pa sta umrli.

Ko je štirideset let pozneje, na vrhuncu vojne vihre in preden je sam usodno zbolel, pisal Cvetje v jeseni, je bilo vse to že daleč za njim, pozabljeno očitno ne. Takrat je Nežka Perko še enkrat oživela - kot Meta iz Cvetja v jeseni. Pisatelja, ki ga je ob pisanju Holekove Nežike očitno pekla vest, je na starost mučila nostalgija. Ta je Nežko obudila in ji postavila najlepši možni spomenik.

Hermína Pfaeffinger

Ko prebiramo opise Tavčarjevih ljubezenskih nagljenj do svojih mladostnih izvoljenk, se sprašujemo, kaj je pravzaprav imel z njimi. So bile to le platonične ljubezni, so morda ostale pri srečanjih s pogledi in izmenjavi prijaznih besed? Je bilo v njih tudi kaj "bolj konkretnega"? Za njegovo ljubezen do Emilije Garz je mogoče z veliko gotovostjo reči, da je segla visoko nad oblake, zemlje pa se še dotikala ni. Razmerje z Nežiko Perko je bilo morda bolj prijateljsko kot romantično. Ko je v letih 1877-80 kot odvetniški pripravnik služboval v Kranju, pa se je zapletel v ljubezenska razmerja, ki so bila bolj stvarna. Takšna, nadvse zemeljska, je bila tudi glavna od oseb, s katero jih je navezal: Hermína Pfaeffinger.

Kdo in kakšna je bila ta mlada ženska? Odgovor je poiskala neutrudna Marja Boršnik, literarna zgodovinarica. "Sodeč po fotografiji

je bila Hermína blondinka mehkega, prijetnega obraza in temnih oči. Njeni starši so bili trdi švicarski Nemci, oče je služboval kot konzul menda v Bejrutu v Siriji in tudi na Dunaju, po njegovi smrti pa je mati Adela živela z družino v Trstu, od koder je prihajala kot vdova na pobudo Kugyjevih in v njihovem spremstvu sredi sedemdesetih let na počitnice v Podbrezje. Prva leta je stanovala tam v gostilni pri Frencku, ki jo je vodil gostilničar, posestnik in veletrgovec Alojz Pavlin. Ker ji je kraj zelo ugajal, si je leta 1879 kupila zemljišče in si tam naslednje leto dala zgraditi vilo (danes Britof št. 24). Imela je tri hčerke: Lucijo, Rozo in Hermína ... Tavčarja je privlačevala Hermína, najstarejša, ki ni veljala samo za lepo, marveč tudi za prijazno in pri kupno dekletke. Vse, kar jo je poznalo, ji je dvorilo. V tistih letih je bila zelo živahna, vendar odlično vzgojena. Govorila je nemško, francosko in italijansko. Dokaz, da se je učila tudi slovensko, je spominski list iz leta 1880, kjer se je poleg dveh drugih učenek tudi ona podpisala v spomin svojemu učitelju slovenščine študentu tehniške Francu Pavlinu. Baje je bila nekaj časa v dekliškem internatu. Ko jo je Tavčar spoznal, ji je bilo šestnajst do osemnajst let. Dokler je živel v Kranju, je bil z njeno družino v stikih in tudi potem, ko se je že za stalno preselil v Ljubljano, je še zahajal v Podbrezje. Toda Hermína se je že pred letom 1886 omožila z baronom Harrasom von Harosowskim, nadutim in neprikupnim človekom, ki je bil dokaj starejši od nje; nekateri menijo, da zavoljo denarja, drugi, da zato, ker se je materi prikupil s svojim plemiškim naslovom. Leta 1889 so Pfaeffingerjevi prodali vilo Ferdinandu Schmittu iz Ljubljane. Hermína je živela na graščini Aumuehl pri St. Poeltnu brez otrok. Kasneje je ohromela. Po prvi svetovni vojni so jo baje razlastili, zatekla se je k svojemu vrtarju, kjer je tudi umrla ..." - Kakšna žalostna usoda! Upamo, da je ta očarljiva dama vsaj s Tavčarjem v onih davnih gorenjskih poletjih užila kaj lepšega! Tavčar v Kranju tudi sicer ni živel meniškega življenja. Da je imel mladi koncipient pri dekletih precej sreče, potrjuje tudi diplomsko delo z naslovom Dr. Ivan Tavčar v Kranju, ki ga je v začetku petdesetih pod mentorstvom Boršnikove pripravila Marija Žagar. Tavčar kot kranjski Don Juan bi lahko bil predmet posebnega zapisa ...

Zaradi Emilije naj bi se petnajstletni Ivan neke noči iztihatopil iz ljubljanskega Alojzijevišča, iz katerega je bil nato izključen. Ona naj bi navdihovala vse tiste "včrnijene kontese", ki nastopajo v njegovih zgodnjih delih. Hkrati ni nobenega stvarnega dokaza, da je bilo res kaj med njima.

Nežka Perko, Ivanova sestrična in mladostna ljubezen

Hermína Pfaeffinger, Tavčarjeva kranjska ljubezen

Po vrsti ljubezni, ki so bile večinoma bolj umišljene kot resnične, se je Tavčar po treh letih osvajanja tudi oženil, z Ljubljankom Franico Košenini, ki je 22. maja 1887 postala Franja dr. Tavčarjeva. Ljubezen do nje mu ni bila v pogubo, temveč v vsestransko povzdigo ...

Franica Košenini postane Franja dr. Tavčarjeva

MIHA NAGLIČ

Naposled se je našla ena, ki je postala njegova žena. "Leta 1884 je vse leto izhajal v Ljubljanskem zvonu Tavčarjev roman Mrtva srca, ki se je zdel nekaterim našim vodilnim sodobnikom preromantičen. Šolarka Franica Košeninijeva pa ga je s takšnim užitek prebiral, da si je želela spoznati avtorja. Ko se ji je to na nekem plesu posrečilo, se je vanj zaljubila, pa tudi on vanjo. Triintridesetletni pisatelj je bil dovolj galanten, da je na dobrodelni prireditvi za dvajset goldinarjev odkupil oleandrov cvet iz njenih las, hkrati pa preveč malodušen, da bi si lahko resno upal misliti na to lepo, živahno dekle. Ne le, da se mu je zdelo po letih premlada, sebi samemu se je v tistih časih videl za vsako novo ljubezen prestar. Saj je prav v teh časih zaključil dve desetletji, odkar mu je bila prva ljubezen s prvimi verzi sprožila mladostno ustvarjalnost, in to doživetje je bilo zanj nekaj tako bolečega, kot da mu je do smrti ranilo srce. Dve leti manj kot dve desetletji se je vanj nabirala grenkoba, ki mu je oblikovala prvi mladostni roman. Še tri leta delj je potreboval, da ga je mogel dati javnosti. In igra usode je hotela, da mu je prav ta roman privabil novo ljubezen, ki se je končala v srečnem zakonu."

Marja Boršnik, ki je lahko le v dvojnem naporu raziskovalne vneme in literarno zgodovinske domišljije zapisala sijajni odstavek, kakršen je navedeni, vrh tega ni spregledala dejstva, da je ravno v letu, ko so začela izhajati Mrtva srca, umrla tudi njegova prva velika ljubezen: Emilija Garz. Pisanje romana, ki je v naslovu nosil mrtvo srce in smrt tiste, zaradi katere je srce umrlo, oboje je bilo priprava na ponovno oživitev avtorjevega srca. Še prej pa so Mrtva srca ogrela srce Franice Košenini. Kdo je bila ta mična gospodična? "Franica je bila potomka iz

zelo premožne meščansko-posestniške družine. Kot edinka je zgodaj osirotela. Vzgjajala se je v bogati trgovski hiši na Poljanski cesti "pri špickramarju" (prodajalcu čipk), kjer so jo stari stric Franc Lukman, teta Ajka (Josipina) Arce in stric Rajko Arce - bogataši brez potomstva - neusmiljeno razvajali. "Ja, eni imajo pa res srečo! "Rastla pa je v slovensko zavedni družini, kjer ji ni manjkalo slovenske duševne hrane, ki jo je pri nemški vzgoji v uršulinskem samostanu tako pogrešala."

Leta 1883 je deželno glavno mesto Ljubljana obiskal cesar Franc Jožef. Vse živo je sodelovalo v pripravah na sprejem. Ob prihodu so najvišjemu gostu na čast in scenirali slovensko kmečko ohcet. "Tam je Franica prvič javno nastopila kot prva nevestina družica. Tudi Tavčar, ki mu za takšne slovesnosti ni manjkalo smisla, je pri tej ohceti sodeloval, s tem da je preskrbel godce iz Poljan." Vendar sta se z bodočo nevesto поблиže srečala šele naslednje leto na čitalniški "besedi" in dobrodelnem bazarju, kjer se je skorajžil in odkupil tisti oleandrov cvet iz njenih las. Na njegovo ljubeznivo ogovarjanje se je odzivala brez dlake na jeziku. Njena prva ocena Tavčarja je bila: "zanimiv, zal, samo strašno - grob!"

Franica ni bila le bistra in temu primerno odrezava, temveč za svoja leta tudi zelo razgledana. Teta Ajka jo je že kot šolarko vodila na gledališke, plesne in druge prireditve. Tavčarjev prvi, podeželsko petelinji nastop pred njo je spodletel. Iz žensk se je rad ponorčeval, pri Franici pa to ni "vžgalo". "Ni bil važen odločnih, energičnih, samostojnih deklet, pri teh letih pa še celo ne. Očitno je njegov manever spodletel in vlogi sta se zamenjali. Dekle se ni dalo zmesti, plah je postal njen častilec. Ni si ji upal izreči odločne besede, sledil pa ji je na cesti in na vseh plesih. "In zaljubljen se je v dekletce tako, da ji je pošiljal šopke, pozvedel celo pri njeni šivilji, kakšne boje bo nje-

na toaleta na prihodnjem plesu, ter ji vselej naročil in poslal šopek z manšeto v boji njene vsakokratne obleke." (Fran Govekar). Tako se je začela ljubezen, ki se to pot ni končala v romanih, temveč z bogato poroko.

Tavčarjeva poroka

Spomine na prva srečanja Ivana Tavčarja in Franice Košenini je zapisal Fran Govekar. "Napram Franjici je ostal galanten in plah, dasi v občevanju z ženskami ni bil brez izkušenj. Vedno pa je izkušal svojo ljubezen prikriti z dovtipi in roganjem. Zaradi dekleta, ki je bilo po svoji omiki, ljubeznivosti, zgovorni in družabni okretnosti doma v najboljši slovenski in nemški družbi ter je zaradi svoje lepote in imovitosti imelo vedno mnogo spremljevalcev in nezatajevanih občudovalcev, je začel čutiti celo prav neprijetno vznemirljivo ljubosumnost. Trpel je tem bolj, ker si je v neutemeljeni hipohondriji dopovedoval, da je za tako mlado, živo dekletce prestar in predolgočasen. Zato je, kakor Prešeren, 'dolgo upal in se bal' izreči odločno besedo. Končno je odpotoval na oddih v Rogaško Slatino. Odondot je začel pisati pisma ..."

A Tavčar se je seveda še predobro zavedal, zlasti iz lastnihkušenj, da "z golim zdihovaljem in samimi pogledi" ne bo nič opravil. Zato se je osvajalskega dela lotil tako, da ga ni nič več zaustavilo, čeprav je trajalo tri leta. To sklepamo po dejstvu, da se je vsa reč končala s poroko. S Franico sta se poročila v cerkvi sv. Petra v Ljubljani, 22. maja 1887. V zakonu se jima je rodilo pet otrok. Prvi je bil sin Ivan, ki se je rodil že 14. septembra 1888, sledili so mu Fran (1890), Josipina (1891), Ante (1896) in Igor (1899). Žal je imel od vseh petih samo slednji dva sinova, Ivana in Igorja, a še ta dva sta se tragično pokončala usodnega 23. septembra 1948.

Dejstvo, da je že mesec dni po poroki od Slovenske matice kupil veliko dvonadstropno hišo na Bregu ob

Franica Košenini pred poroko

Poročna slika Franice Košenini in Ivana Tavčarja, 1887

Ljubezen je pogubna le za tistega, ki je ne uspe do kraja izživeti, se v njej uresničiti! Sicer pa je gibalo našega življenja in kdor gre z njo v korak, kdor ji je kos, tega osreči.

POROKA

Snovanja

Ljubljani št. 8 (danes št. 10; na njej je spominska plošča), priča, da je nakupu botrovala nevestina dota. Kupnina je znašala 11.000 goldinarjev, 5.000 je izplačal ob podpisu pogodbe, ostanek se je zavezal poplačati v treh enakih in zaporednih letnih obrokih. Tudi sicer je bil v tistih letih zelo uspešen, vse mu je šlo navzgor. V pisarni je zaposlil prvega koncipienta, dr. Danila Majarona. Od 1884 je bil ljubljanski občinski odbornik, od 1889 deželni poslanec, od 1887 podpredsednik, od 1888 pa predsednik upravnega odbora delniške družbe Narodna tiskarna, ki je tiskala Slovenski narod. Številne so bile njegove društvene funkcije, kar naprej je nastopal kot govornik na raznih prireditvah. Njegova mlada žena ga v tej vsestranski vnemi nikakor ni ovirala, prej spodbujala.

Religiozni izvor Tavčarjeve erotike

Po poroki je Tavčar svoja močna erotična nagnjenja izživil v literarnem ustvarjanju. Njegova dela so dobesedno nabita z erotičnim vzdušjem. Temu bi težko kdo oporekal. Vprašamo se raje, od kod ta erotika izvira. "Erotika vzkali v Tavčarju že zelo zgodaj, in to iz religioznosti." To je trditev Marje Boršnik. Kot je pri njej običajno, poišče avtorica tudi tej domnevi potrdila v Tavčarjevih delih. Najprej v pismu, ki ga je 4. avgusta 1886 pisal svoji izvoljenki iz (Rogaške) Slatine v Ljubljano. "Premila moja Franica! Obljubil sem Vam, pisati o ljubezni, pisati Vam o moji ljubezni ... Povedati Vam hočem zgled svojega življenja! Ko sem bil star 14 let zahajal sem doma še v cerkev. Na desni strani v zidu napravili so bili tedaj novo mater Božjo. Imela je rožnat obrazek, a v beli roki držala je malo rudeče srce, ter ga tiščala na svoje prsi. Okrog nje naslikane so bile palme in druga tropična drevesa s širokimi peresi. Tudi so prižigali vsako nedeljo obilo lučic, da se je vse žarilo po steni. Vidite v to mater Božjo sem bil pol leta prav resno zaljubljen! Sanjal sem o nji, in gojil sem vročo željo, da bi vmerl, ter se tako združil z njo, ki mi je bila tedaj vzor vse ženske lepote. Nekega dne pa sem se hipoma prebudil. Nekdo je namreč trdil, da je tista mati božja podobna Županovi Ančki, dekletu, ki ni bilo ne lepo ne grdo, a toliko leno, da ni bilo za drugega vporabiti, nego, da je pasla kokoši po vertu. V mojem srcu pa je slana pobrala ljubezen in bilo je nekaj časa prazno in

nesrečno: poteptani so bili vzori, in na njihovem mestu stala je lena Ančka, ki je bila v resnici podobna tisti materi Božji. Tako prebujenje je grozno, in komur je dano, si ga več nazaj ne želi."

Enako trditev - da se mu je prva ljubezen prikazala v podobi Matere božje - ponovi Tavčar tri desetletja pozneje, v Cvetju v jeseni. Tu je njegova junakinja Naša gospa z Gore. "V zidu za oltarjem je bilo napravljeno okno iz rumenega stekla in, kadar je sonce zasijalo, je bilo videti Marijo, kakor bi se kopala v samem zlatu. Po moji takratni sodbi se sploh ni moglo na svetu kaj lepšega nahajati. / Ko je nato stopil pred oltar mašnik v srebrnem plašču, ko se je po božjem hramu kadila vonjava in so na koru zapele pevke, sem bil trdno prepričan, da prebiva v naši sredi Bog in da bo njegova mati zdaj in zdaj stopila s trona, ki je bil obdan z rumenimi sončnimi žarki ..." Kakor se je v rani mladosti začelo, se je na starost ponovilo. Ko opisuje Metino lepoto, jo primerja s podobo svete Cecilije. "Na obraz ji je padala polna svetloba. Kako naj vam, ljube prijateljice, popišem ta obraz? To je ravno: ne da se popisati! Pogledal sem jo, ali takoj je odmaknila oči ter jih je dvignila proti stropu. Prešinila me je misel: ta obraz, nebeški Rafael, se je moral nekdat že zibati pred tvojim duhom! In res, v Bologni je bilo, ko sem koprnel pred Rafaelovo podobo svete Cecilije! Naša Meta je imela obraz te svete Cecilije. Čarobni vtis pa so povečevali svetli, na rdeče spominjajoči lasje, ki so v debelih kitah težili sveto Cecilijo z Jelovega brda ..."

Nam je ljubezen res v pogubo?

Tavčarjeva osrednja in najbolj znana trditev o ljubezni je tista, ki ji pripisuje pogubnost. "Ljubezen nam je vsem v pogubo, tako živali kakor človeku!" To je zadnji stavek povesti V Zali (1894), vodilna misel (leitmotiv) tega pisanja, ki se v njem kar naprej oglašča, kot se v kakem glasbenem delu variacije na isto temo. Toda: te misli ne smemo razumeti preveč dobesedno. Ljubezen je pogubna le za tistega, ki je ne uspe do kraja izživeti, se v njej uresničiti! Sicer pa je gibal našega življenja in kdor gre z njo v korak, kdor ji je kos, tega osreči. Takšno je (po mojem spominu) razumevanje Tavčarjeve misli, kakor jo je na Glasovi preji v Gorenji vasi razložil prof. Franček Bohanec.

Tavčar je svojo misel "ilustriral" v primerih glavnih ju-

Ivan in Franja ob srebrni poroki, 1912

nakov. To so štirje ljubezenski pari: kanonik Amandus in Mrakova Katrica, Jernač izpod Skale in Zalesnikova Reza, šepasti Tinče in Komarjeva Lenčka ter žalostni Miha in Ramovševa Polonica. Amandus se v trenutku, ko se zave njemu prepovedane ljubezni do Katrice, le-te ustraši in se kljub svetovanju ranocelnika odloči za vrnitev na loški grad. Pogubita ga ta pot oziroma njegova lastna odločitev, ne ljubezen kot taka. Če bi se upal soočiti z njo, bi gotovo preživel. "In zakaj nečete ostati?" ga pred slovesom vpraša Katarina "in nehote zardi da je kakor roža cvetoča". "Morda sem že grešil, in ker ni izpovednika, zakaj bi se ne izpovedal tebi? Greši se v dejanjih, toda še mnogo sem grešil tudi jaz, najsi sem brez moči ležal na tem ležišču. Meso je bilo slabo, ali duh je bil še slabši ... Prav ni bilo... ali grešila si nezavedno, ko si v prešli noči pritiskala svoje lice k mojemu obrazu. In čutilo se mi je tvoje lice kakor voljan in mehak žamet, in pregrešen ogenj mi je prepregel dušo, in premagala me je moč satanova, ki nam, božjim služabnikom, neprestano nastavlja

mreže svoje ..." Potem ji izpove, kaj se mu je sanjalo: da je šel k svetemu očetu v Rim in ga kleče prosil, naj mu dovoli skleniti "zvezo, ki je prepovedana služabnikom Gospodovim". Katarina ga v svoji luteranski vnemi takoj zavrne: "Te sanje niso od Boga, temveč od peklenškega zmaja! Nikjer v Pismu ne stoji, da bi si ne smel služabnik božji poiskati družice, kakor jo je Bog dal tudi Adamu v rajju. Saj tako so govorili oni, ki so učeni in poznajo Sveto pismo od prve do zadnje besede!" Ženska razlaga, ki ji ni kaj dodati.

Jernač izpod Skale se v svoji pripovedi izkaže kot pravi psihoanalitik. Zalesnikova Reza mu je bila všeč že od samega začetka. "Všeč mi je bila in rad sem jo že imel, predno sem govoril z njo ... Če mi je prišla naproti, obrnila sva se, ali po resnici povem, da mi je v srce dobro delo, ko sem stopal mimo nje. Ej, kaj bi govoril! Bodisi že, kakor hoče, lepi so časi, ko se mlademu človeku užge srce, da je hipoma vse v plamenu kakor slamnata streha, če vseka strela vanjo. Poguma, da bi bil z dekletom izpregovoril - z besedo se pri ženski vse opravi - tega poguma, seve, nisem imel,

in samo v cerkvi - Bog mi odpusti greh! - zamaknil sem se tu in tam v njen obraz, ko je takisto ponižno in pobožno sedela v klopi ter vestno poslušala, kako je gospod z lece oznanjal, da je ljubezen med moškim in žensko prepovedana, ker se iz nje napravita greh in pregreha. Moje srce pa je bilo takrat trdo in kamnito, in na pobožne opomine s svetega kraja sem neprestano odgovarjal sam sebi: 'Kaj bi govoril, ljubezen je prav tako od Boga kakor vse drugo na zemlji; in če bi me Zalesnikova Reza hotela, takoj me ima, če bi le hotela!' Od takrat je minilo dosti časa, danes pa vem, da ni vse, kar je v ljubezni, od Boga, in da ima vrag dostikrat svojo trdo roko vmes! in pri tem ostanem!' Tega, da je bil "vrag" v njegovem primeru njegova lastna bojazen pred ženskami in ženitvijo, ne pove, ker tega ne spozna. Če bi k Rezi korajžno pristopil, z besedo in dejanji, bi jo pač dobil. Ko bi se ljubezen ubesedila in udejanjila, bi hkrati prešla in bi mu ne bila več v pogubo. Tavčarjevi misli, da nam je ljubezen vsem v pogubo, bi morali torej dodati še njen "če": če je izživeti ne zmoremo.

Leta 1884 je vse leto izhajal v Ljubljanskem zvonu Tavčarjev roman Mrtva srca, ki se je zdel nekaterim preromantičen. Šolarka Franica Košeninijeva pa ga je s takšnim užitkom prebirala, da si je želela spoznati avtorja. Ko se ji je to na nekem plesu posrečilo, se je vanj zaljubila, pa tudi on vanjo.

Tavčar je bil res vsestransko dejavna osebnost. Pri tem pa ne smemo spregledati, kateri je bil njegov temeljni poklic. Bil je predvsem odvetnik, najprej osem let odvetniški pripravnik, leta 1883 pa je odprl svojo odvetniško pisarno, ki jo je vodil do smrti. Izkazal se je tudi kot pravni publicist.

Pravnik, odvetnik in prvi klient

MIHA NAGLIČ

Ko je Tavčar absolviral študij prava na dunajski univerzi, se je vrnil v Ljubljano in 1. septembra 1875 nastopil svojo prvo službo. Zaposlil se je kot koncipient v odvetniški pisarni dr. Antona Schreya. Drugo službo je našel v Kranju: 16. januarja 1877 je prevzel pripravniško mesto pri dr. Janezu Mencingerju, odvetniku in pisatelju. Dne 30. septembra 1880 ga najdemo spet v Ljubljani, kjer je v svoji tretji službi še vedno koncipient, tokrat v pisarni dr. Alfonza Moscheta. Ker se je s slednjim sprl, ga je zapustil in pripravniško prakso od 1. oktobra 1883 nadaljeval pri dr. Karlu Ahazhizhu. Konec leta 1883 je v Trstu opravil odvetniški izpit in 19. januarja 1884 - kot šesti slovenski odvetnik - odprl svojo lastno pisarno na Turjaškem trgu v Ljubljani. Vodil jo je do smrti.

Tavčarjev prvi klient

Svojega prvega samostojnega odvetniškega dne se je mnogo pozneje spomnil v humoristični črtici *Moj prvi klient* (Slovenski narod, 7. junija 1919). "V svoji novi pisarni sem sedel. Jaz, ravnokar izprašani novi odvetnik! V mojem srcu so vrele najrazličnejše nade in v spanju sem spravljaj že velike vreče, nabasane z najtežjimi cekini! Upi so živeli v meni in prav nič ni padala slana nanje, in naj sem se desetkrat ogledal po svoji novi pisarni! Ni bila Bog ve kaj, tičala je v eni sami skromni sobici, v kateri je stala stara pisalna in neka druga navadna, še bolj stara miza. Pri tej je sedela edina moja pisarniška moč, mlada gospodična, pri pisalni mizi je bil sedež zame, gospoda šefa. Obe mizi sem bil po posebni dobri sreči zalotil v Kranju ter sem ju kupil, kar je pogoltnilo vso mojo prometno glavnicco, prištedeno zadnjih deset let. Da sem svoj inventar speljal iz Kranja, moral sem se po železnici peljati v prijeto

gorenjsko mestece, da sem potem naloženo robo osebno spremljal, ker bi drugače morda bila par mesecev po moji smrti prispela v Ljubljano ..."

Kakšen je bil tedaj začetek? "In sedaj, kakor sem že povedal, sedel sem v svoji pisarni, tik mene pri dolgi navadni mizi sedela je gospodična in oba sva čakala na prvega klienta. Dopoldne ga ni hotelo biti, ker občinstvo še gotovo ni čitalo mojega inšerata. Popoldne pa se je oglašil; in mogočno mi je utripalo srce, ko se okrog tretje ure začujejo težki koraki pred pisarno. Gospodična je kar bleda postala in od veselja je vzkliznila: 'Kak mesar bo! Ti imajo sedaj dosti pravn in denarje nosijo v širokih in težkih listnicah!' Bom! Nekdo je zunaj sunil v vrata! 'Grob in ošaben človek bo,' - sem si mislil - 'no, pa ravno taki ne gledajo na vsak vinar! Bog blagoslovi tvoj prihod!' Še enkrat bom! Vrata so se odprla pod drugim, mogočnim udarcem in v pisarno je stopil mlad človek s klobukom na glavi in z debelo grčavo palico v roki. Ozrl se je ponosno okrog sebe ter zakričal: 'Boj!'"

Pozneje se je izkazalo, da ta gospod ni izzival na boj, ampak se je Boj pisal. Vatroslav Boj, poverjenik za socialno skrb. Tavčarja sploh ni pustil do besede, misleč, da je le pisar. Sodil ga je pač po pisarni. Zaslišal je oba in izvedel, da namerava novopečeni odvetnik gospodični plačevati 250 K mesečno, domnevno "pisarju" pa komaj 40 K. Kar je ugotovil, si je zapisal in ravno tako viharo, kot je prišel, tudi odšel. Konec meseca je prišel uradni dopis, v katerem isti ugotavlja v Tavčarjevi pisarni "krvavo kapitalistično izmozgavanje, katero se mora takoj odpraviti. Predpiše se Vam, da morate vsaki pisarniški moči na mesec plačati vsaj 600 K, z besedo šest sto kron. Radi dosedanjšega zanemarjenja svojih dolžnosti nalaga se vam globa 1000 K. Obenem se Vam priporoča, da kupite za svojo pisarno

Mladi odvetniški pripravnik

stole, na katerih se bode vsaj sedeti moglo."

Tavčar je takoj izračunal, koliko mu je tisti prvi mesec ostalo čistega: 27 K 50 vin. Pritožil se je, a g. Boj ni popustil. "Globa 1000 K je tem primernejša, ker našemu nadzorniku niste pojasnili, da ste odvetnik in ne pisar, ter ste ga s tem grdo za nos vodili. Proti razsodbi ni pravnega leka." Končalo se je tako, da je "gospico", hčer najboljšega prijatelja, takoj odpustil, globo pa najbrž plačal.

Koncipient v Kranju

Svojo drugo službo je mladi jurist našel v Kranju: 16. januarja 1877 je prevzel pripravniško mesto pri dr. Janezu Mencingerju, odvetniku in pisatelju. Pri njem je ostal do 30. septembra 1880, ko ga najdemo spet v Ljubljani. Kar samo od sebe se nam zastavi vprašanje, kako sta se ta dva gorenjska rojaka, Bohinjec in Poljanec, oba pravnik in pisatelja, med seboj razumela. Leta 1922 so na Mencingerjevi rojstni hiši

v Brodu odkrili spominsko ploščo; Slovenski narod je 11. julija obžaloval, da so morali "pogrešati med seboj enega najboljših Mencingerjevih prijateljev in tovarišev v poklicu in literaturi. Dr. Mencinger in dr. Tavčar sta delovala včasih složno ... dva iskreača se duha, ki sta kakor dvojce zvezd vodila za seboj celo vrsto mož". Tavčar je bil tisto poletje že hudo bolan in se odkritja ni mogel osebno udeležiti.

V kranjskih letih se je razgibalo tudi njegovo zasebno

V Kranju je Tavčarja razganjala bojevitost, ki se je podala njegovemu samoljubju in močni samozavesti. Če so ga videli na cesti, so baje rekli, da 'ta lepi Tavčar sam sebe pelje na sprehod'. Svojo pomembnost je kazal na vse strani ...

JURIST

Snovanja

življenje. "Bogata mestna dekleta so bila prepričana, da je mladi Ivan Tavčar lahko njihov ideal ljubezni. Mencinger je v neki humoreski zapisal, da 'nahajajo matere nadepolnih gospodičen celo več lepih lastnosti na njem, kakor gospodične same takrat poprej, ko je bil še mlajši'. A podjetni Tavčar je odkrival na dekletih nove lastnosti, ki so ga pritegovale. Ko je odvrnil dekliča od uličnega igranja s frnikulami, se mu je zdela godna, da je k njej, seve premožni, ponoči zlezal skozi okno. Ta pa je, ko so jo druge dražile, nalašč izgubila njegovo zaljubljeno pismo. In če niso vmes posegli starši, bi se bil s kakšno poročil. Privabljal ga je tudi Hermína Pfaeffingerjeva v Podbrezju. Ta meščanka je tja prihajala na vikend iz Trsta. Njej da se je posrečilo v njem ovreči črnogledo fatalnost, ki jo prinašajo demonske ženske ubogim moškimi ... V kranjski čitalnici se je naučil plesati in je celo vodil poskočno četvorko. Nekateri ne verjamejo, da je obvladal plesno družbeno spretnost." Tako profesor Franček Bohanec, ko piše o Tavčarjevih kranjskih letih. "V Kranju je Tavčarja razganjala bojevitost, ki se je podala njegovemu samoljubju in močni samozavesti. Če so ga videli na cesti, so baje rekli, da 'ta lepi Tavčar sam sebe pelje na sprehod'. Svojo pomembnost je kazal na vse strani. Pripravljen se je bil pretepati v krčmah. V cerkev je - kot imenitniki - hodil le ob največjih praznikih. Ustanovil je poučno-zabavni klub. Pričel je žolčno polemizirati v Slovenskem narodu z nakanami Nemcev in nemškutarjev, nezrel fantič z 'nakodranimi lasmi', drzen do predrznosti, 'surov do prostaštva', 'kruljavi hudiček'."

"Da je imel koncipient Tavčar pri dekletih v Kranju precej sreče, potrjuje diplomsko delo Marije Žagarjeve, ki ga je v svoji razpravi Tavčar in Mencinger v Kranju (1960) navedla Marija Boršnik. Tam zvmemo, kdo je bil tisti 'deklič', ki ga po tem istem viru v svojem pisanju omenja Bohanec. Marija Gogala (Žumrova Marička) je bilo njeno ime. Oče Ignacij Gogala je bil pek, gostilničar in trgovec z lesom. Imel je več hiš. Mati je bila doma z bogate kmetije, Starmanova iz Svetja. Veljala je za eno najbogatejših nevest v Kranju ... Pisatelj jo je prvič ogoril, ko jo je videl na Jelenovem klanu frnikolat. Postal je in dejal: 'Za tako veliko gospodično to ni več.' Od leta 1877 je stanovala pri teti na Pungratu 23 (Cankarjeva 17). Pod njenim oknom je stala

lipa. 'Drevo naj bi po nekaterih sporočilih videlo nočne sestanke med pisateljem in Marijo Gogalovo, po nekaterih pa, kako je trubadur ponoči lezel skozi okno. Še danes /zapisano poleti 1951, op. M. N./ bi potrdili stari sosede, da se je to godilo pogosto. Ni čuda, da jima je Kranj po takih govoricah prisodil štolo. Gogalova se je nad Tavčarjem maščevala tako, da je na Gašteju pred večjo družbo 'izgubila' njegovo ljubezensko pismo. Krožilo je iz rok v roke v veliko Tavčarjevo nejevoljo ..."

Slovenski pravnik

No, vrnimo se k pravnim rečem. "Poznanje zakonov ali postav je brez dvoma koristno in to tudi človeku, ki ne pohajkuje vsak dan po sodniških prostorih, ter ne zapravlja dragega časa z malomarnimi in hudobnimi pravadmi. S tugo moramo namreč priznati, da se skoraj pri vsaki slovenski okrajni sodnji nahaja večje ali manjše število prav strastnih pravdarjev, ki se tožujejo za vsako najmanjšo stvar, ter prihajajo tožne dneve v sodnijo, noseč pod pazduho velike snope sodniških aktov in spisov. Ti ljudje čutijo se pri vsaki priliki žaljene v svojih pravicah, in navadno tožijo tedaj najrajši, če se jim ne godi nikaka krivica, če samo mislijo, da se jim godi krivica. Ker zakonov ne poznajo, domišljujejo si, da se jim krati ta ali ona pravica, med tem, ko se jim v resnici ničesar ne krati. Če bi se toraj razširilo znanje postav med priprostim ljudstvom, pomanjšalo bi se vsled tega število 'pravdarjev iz domišljije', ki sedaj nadlegujejo sodnije, ter denar prinašajo brezvestnim advokatom, ali pa ga mečejo v žep še bolj brezvestnim zakotnim pisarjem. Dan za dnem prihajajo ti slepi nevedneži k sodnji, ter se vlačijo s svojimi spisi po advokaturskih pisarnah, ali pa z zakotniki po žganjarjih in sanjajo o tem, kako bodo potrli nasprotnika, ter s svojo domišljeno pravico slavno premagali! Doma pa leži polje slabo obdelano, živina je izginila iz hleva, da so se plačali sodniški stroški; od strehe kapa, otroci stradajo, in zavoljo neplačanih davkov sili eksekucija v hišo. V tem oziru mora poduk o zakonih mnogo koristiti, ker večina pravnih, sukajočih se okrog lastninske pravice ali okrog motenja posesti, izvira iz nevednosti o zakonih ..."

Gornji odlomek je iz nad vse zanimive knjige. *Slovenski pravnik* je njen naslov, podnaslov pa *Poduk o najpo-*

trebniših zakonih. Izdala jo je Družba sv. Mohorja v Celovcu, leta 1883, napisal pa - dr. Ivan Tavčar. Takrat je bil še odvetniški pripravnik v Ljubljani, kjer je že v začetku naslednjega leta odprl svojo prvo samostojno odvetniško pisarno. Knjiga je poljudno juridično delo, še danes zanimiva ilustracija tedanjega pravnega reda in izrazoslovja. Vsebuje tako razlago temeljnih pojmov in zakonov kot praktične nasvete. Posest je, denimo, "zunanja podoba nevidljive lastninske pravice". Zakaj si ljudje po posesti nismo enaki? "Božja previdnost razdelila je po različni meri svetovno imetje med umerjoča bitja. Enemu dala je veliko, drugemu pa oddelila revščine kruh, da ga reže do groba. Ali vsem brez izjeme je neskončna ta previdnost dodelila priložnost, da si pomnožijo lahko svoje imetje, če imajo voljo jekleno, in neutrudljivo delavnost!"

Ali pa zelo konkretno vprašanje: "Čigavo je drevo na meji stoječe?" Tavčar odgovarja: "Last drevesa se ne določuje po koreninah v zemlji, temuč po deblu. Ako stoji deblo na meji dveh zemljišč, potem je drevo skupna lastnina posestnikov teh zemljišč." V podkrepitev tega odgovora citira še 422. paragraf občega državnega zakonika, ki se glasi: "Vsak lastnik zemlje sme korenine tujega drevesa iz svojih tal izrjavati, in veje, ki vise v njegovo ozračje, to je čez mejo na njegov svet, odsekati in za se porabiti." Tako zakonik, ki mu razlagalec Tavčar doda svoj pogled: "Svetovati je, da bi se te pravice ne posluževali sosede med sabo, ker se bode potem navadno pričelo strupeno sovraštvo in to zavoljo drevesa, ki ni imelo skoraj nikake cene!"

Kaj pa, če nekdo najde zaklad, čigav je ta? "O zakladu veljajo sedaj tele postavne zapovedi: a) kdor zaklad najde, mora o tem gosposki vednost dati; b) kdor najde zaklad v svoji zemlji, je popolnoma njegov; c) kdor najde zaklad v tuji zemlji, mora ga polovico odstopiti lastniku zemlje; kdor je pri kopanju zaklada kaj nedopuščene storil, kdor ga je brez vednosti in privoljenja lastnika zemlje iskal, ali kdor je najdeni zaklad sploh prikrival, njegov delež pripade ali ovadniku, ali pa državi, če ovadnika ni. Ako najdejo delavci po naključju zaklad, jim pripada polovica; če jih je pa lastnik zemlje izrečno le za iskanje zaklada najel, dobe samo svojo dnino ali plačo, kakor drugi delavci." Me prav zanima, kaj v teh rečeh velja danes?

Tavčar kot odvetnik, izrez iz skupinske slike, 1890

Odvetnik in pisatelj Janez Mencinger; v njegovi pisarni v Kranju je bil Tavčar koncipient v letih 1877-1880.

Božja previdnost razdelila je po različni meri svetovno imetje med umerjoča bitja. Enemu dala je veliko, drugemu pa oddelila revščine kruh, da ga reže do groba. Ali vsem brez izjeme je neskončna ta previdnost dodelila priložnost, da si pomnožijo lahko svoje imetje, če imajo voljo jekleno, in neutrudljivo delavnost!

Tavčar je bil zelo dejaven tudi v politiki, postal je eden od prvakov slovenskih liberalcev. Biti liberalec mu je po eni strani pomenilo biti svobodomislec, po drugi pa je poudarjal, da je liberalec lahko le tisti, ki ima kaj za pod palec ...

Prijatelj svobode, tudi v politiki

MIHA NAGLIČ

Tavčarjevi starši in strica, ki sta bila duhovnika, so hoteli, da bi tudi Ivan postal duhovnik. Kdaj in zakaj se je temu stanu odrekel, bi bilo težko natančno ugotoviti; prelomni dogodek je bila morda izključitev iz ljubljanskega Alojzijevejšča, 1866. Gotovo je tudi, da se je v načelnega svobodomisleca izoblikoval že v času študija na Dunaju. Nad vse zanimivo je v tem pogledu njegovo razmerje s stricem Antonom, župnikom na Raki, kjer je mladi Tavčar vrsto let preživel najlepše počitnice svojega življenja. "Pri mizi smo se stalno pričkali, jaz sem bil mladoslovenec, onadva sta bila staroslovenca. Živeli smo v največjem političnem in tudi literarnem prepiru: onadva sta trgala moje spise, jaz pa sem v proroškem duhu oznanjeval, kako bo 'liberalna' ideja pretresla vso Slovenijo ter prišla do končne zmage. Vzlic temu pa eden brez drugega živeti nismo mogli, in lahko rečem, da mi je ohranil stric ljube-

zen, Žgur pa prijateljstvo do zadnjega dneva življenja." Anton Žgur je bil takrat rabski kaplan, Tavčar mu je pomagal pri pisanju molitvenika Mati dobrega srca ali Šmarnice (1874) ...

Lepo, mar ne? Kakšno prijazno sožitje različno mislečih. Še danes ga na Slovenskem marsikje in pogosto pogrešamo! Pomenljivo je tudi, kako je Ivan nastopil v bran strica Antona, ko ga je spomladi 1874 nek anonimnež napadel v Slovenskem narodu. Ivan pa ga je z Dunaja zagovarjal v Slovincu! Stricu so očitali, da je v času epidemije neke nalezljive bolezni priredil procesijo in si prisvojil izkupiček. V resnici so procesijo izprosili farani sami - da bi tako odvrnili bolezen, nabrani denar pa se je pošteno razdelil. Tavčarjevo pismo z Dunaja, naslovljeno na urednika Slovincu, je datirano 10. maja 1874. "Dasiravno sem v političnem mnenju liberalen in nasprotnik svojemu stricu, me vendar vse meje žurnalistične nespodobnosti prese-gajoča polemika 'Slovenskega naroda' prisili za svojega sorodnika očitno v boj

stopiti. Jaz sem prijatelj svobode, ali to ni v principu svobode, pasti na privatno osebo, ter ji izsesati kot vampir čast i dobro ime. Jaz sem prijatelj omike, ali to je kanibalistična surovost, nasprotnikovo osebnost zadržati v blatu privatnega obrekovanja. To ni več polemika, to je spričevalo nezmožnosti, to je dokaz, da nimam argumentov, da sem reven na duši in slab na logiki i da se zavoljo tega vrivam v privatno življenje, ter trgam umazane kose iz njega, ter kričim, da je tak i tak, ker ga ne vidi nikdo - i vendar hoče imeti svoboden glas.

Kar se tiče privatnosti mojega strica, vem toliko o njem, da ima dobro srce i da je toleranten, bolj kot pa vredniki 'Narodovi'; čeravno ve, da sem mu v politiki sovražem, vendar me podpera velikodušno, ker ne sovraži osebe, ampak le princip. Protestujem pa, da bi se pod geslom 'vse za domovino, svobodo in omiko' vpeljala med nami duševna inkvizicija, katera devlje na rešeto našo osebnost, - ter si redi 'politično slavo' z našimi privatnimi napakami; protestujem, da bi iz vodilnega lista postala škandalozna kronika, katera deva v okove prosto mnenje, ter seje plevel ne-omike i s hudobnostjo razširja pod krilom lepih idej nezdrav terorizem. Sicer pa si bodem vedel drugače pomagati, da si ubranim privatno ime svojega strica pred enakimi napadi ..."

Na Tavčarjev protest v Slovincu se je v Narodu oglašil sam urednik, Josip Jurčič. Tavčarja je imenoval "novi Ladislav Bubus iz farovškega lista". Ta ni ostal dolžan in je ostro odgovoril, spet v Slovincu. Polemika se je nadaljevala celo poletje in se razširila še v Novice; možno je, da sta konservativni stric in liberalni nečak na dolenski Raki skupaj snovala odgovore. Tudi pozneje, ko je postal pri Slovenskem narodu Jurčičev pomočnik in prijatelj, mu Tavčar tistega Bubusa ni mogel pozabiti. Izidorju Cankarju je še mnogo pozneje v Obiskih (1921) zatr-

Tavčarjeva hiša na Bregu v Ljubljani, kupljena z ženino doto

dil: "Rod iz Poljanske doline je precej visok in za vrage ne pozabi, če je bil po krivici napaden!"

Poslanec

"Jaz ti hočem predvsem suho poročati, kakšen je bil prvi dan našega deželnega zbora. Najprej bi se skoro stepli za sedeže. Detela je hotel imeti svojih 15 pristašev pred seboj v središču in priklopiti jih tako prav ozko Nemcem. Mi pa smo hoteli tudi zadnje, namreč bližino Nemcev. In ako že to ne bi bilo doseženo, vendar smo nameravali biti neka zagoda med onimi. Detela bi bil kmalu zmagal, da ni pritisnil v zadnjem trenutku Tavčar z znano grobstvo, kateri Detela ni bil več kos. Obsedeli smo torej prav v sredi." To je odlomek iz pisma, ki ga je Janko Kersnik pisal Franu Šukljetu 30. decembra 1895. Iz njega je razvidno, kako "grob" je bil Tavčar v politiki, ko se je za nekaj odločil. Tistikrat je bila to zveza sloven-

skih liberalcev z nemško stranko na Kranjskem proti slovenskim klerikalcem, ki jih je v deželnem zboru vodil Oton Detela. Dosegel je, da se je to videlo tudi v sedežnem redu.

Šuklje je v svojih spominih objavil govor, ki ga je imel v državnem zboru na Dunaju 15. junija 1905, ko je pred Tavčarjevimi napadi branil škofa Jegliča in duhovščino, v debati o kongruji, plači, ki so jo duhovniki dobivali od tedanje države. "G. poslanec dr. Tavčar je najbolj naglašal, da duhovščina in cerkvene oblasti precej ostro nastopajo proti 'Slov. narodu', da ga vernikom prepovedujejo, celo s tem, da ne dobe odveze ... Ta list piše o našem knezoškofu, možu, ki ga prešinjajo najčistejši nameni, možu, ki z absolutno vdanostjo živi svojemu apostolskemu poklicu, ki se žrtvuje za dobra dela, ki je ideal skromnosti, ki je najvišja avtoriteta v deželi, o tem možu piše 'Slov. narod' z največjim zaničevanjem.

Dejstvo, da je prvak liberalcev proti socialistom potegnil s klerikalci, je čudno le na prvi pogled. Tavčar je bil liberalec zato, ker je imel "kaj za pod palec", in zato, ker je bil svobodomislec. Do družbenih zahtev, ki so se mu zdele pretirane, pa je bil zelo konservativen.

Župan Ivan Tavčar na risbi Franja Kopača, 1921

POLITIK

Snovanja

Njegovo krstno ime Anton Bonaventura zaničljivo pretvarja v 'Tone', kakor se morada nagovori pastir ali hlapec v hlevu. Bonaventura pretvarja v 'Malaventura'. To pa so še malenkosti, zlobne šale. Toda ta list napada temeljna načela in nauke krščanstva, najvišja in zadnja načela krščanskega nauka. Zato sodim, da ima s katoliškega stališča cerkvena oblast ne le pravico, ampak tudi dolžnost, da svari vernike, naj ne čitajo takega lista. Res je sicer, da taki koraki ne zatro lista, kakor bi v enakih slučajih državna sredstva ne zatrila lista. Toda gospodje, ni treba biti klerikalec, človek more biti jako napreden in liberalen, vendar mora soditi, da surova pisava, prostaki ton tega lista v zadnjih letih, odkar ga vodi tov. Tavčar, ni pravi vir za omiko slovenskega naroda. In nobena škoda bi ne bila, ko bi usahnili ta vir, iz katerega teče tako malo rodovitne tekočine in toliko nesnažne gnojnice."

Zadnji stavek je izzval Tavčarjev medklic: "G. poslanec je še pred dvema letoma sodeloval pri listu." Medklic je po zapisniku zbudil "pritrjevanje". Šuklje je nadaljeval: "Da, gospodje, pa sem opustil, ker tega nisem mogel zagovarjati s svojo vestjo. Zato sem odklonil tudi mandat, ki mi ga je ponudila liberalna stranka, dasi bi bil izvoljen soglasno." Sledili so spet "pohvala in medklici" in Šukljetovo nadaljevanje. Proti koncu dolgega govora se je Tavčarja lotil še kot odvetnika. "Stvar se je vršila pred dvema letoma v Novem mestu, v moji neposredni bližini. Tu je stal pred porotniki nesrečen mož, za naše razmere premožen, obtožen, da je umoril ženo; mož je vedel, da mu bo šla trda, in si zato mislil: Vzeti moram odvetnika, ki ima že sam v sebi proti sodiščem največjo moč - mož bi sam to povedal s krepkejšim izrazom! - ki se da dobiti v deželi. Vzel si je tega odvetnika, to pa mu seveda ni nič pomagalo. Obsojili so ga na smrt. In veste gospodje, koliko je stal ta odvetnik? Dotični odvetnik, katerega najbolj pozna gospod poslanec Tavčar (Posl. Tavčar: 'Saj sem jaz bil tisti!'), se je za svoj uspešni zagovor intabuliral na posestvo, dasi je bil tu ubog črviček, enoleten otrok, mati umorjena, oče pa obsojen na smrt. Ta vsota pa znaša toliko, kolikor določa nova predloga za kongruo župniku z njegovimi kaplani vred. (Poslanec Tavčar: 'Imenuj vsoto in čas, ki sem ga pri tem porabil!') 1600 kron. (Medklici. - Po-

slanec Tavčar: '700 gld.' - Predsednik zvoni.) Kdor ima na glavi toliko masla, mora biti bolj previden, kot je bil gospod Tavčar, če napade vse časti vreden stan. (Medklici.)" Navedeno po uradnem zapisniku, za primer, kako so pred sto leti "naši" razpravljali v dunajskem parlamentu ...

Tavčar in komunizem

Tavčar je bil v politiki liberalec, "prijatelj svobode" in kot tak je bil tudi velik nasprotnik klerikalcev. Ne nazadnje pa je moral izraziti tudi svoj odnos do političnih ambicij tistih, ki so se v zadnjih desetletjih njegovega življenja šele uveljavljali na slovenskem političnem prizorišču - stališče do socialistov in komunistov. "Pravijo, da se bo rešil svet z vpeljavo diktature. Kdo bo diktator, se sicer še ne ve; če poslušamo najglasnejša mnenja, bo delavstvo ta diktator. Če bo ali ne bo, to bo strah in skrb tistih, ki pridejo za nami. Ali tudi mi, ki živimo v sedanosti, smo prepričani, da tiči v vsem tem veliko pretiravanja, kakor je sploh pretiranje znak današnjega časa: svet hodi po glavi, zatorej mora vse pretiravati. Če hoče, da mu kdo verjame, da je res najpametnejši, mora hoditi po glavi! To pretiranje vlada vsepovsod: v trgovini, v političnem življenju, in preneslo se je - in sicer v ne posebno prijetni obliki - tudi v naše slovstvo ..." S temi besedami začenja Tavčar Premišljevanje o Krpanovi kobili (Slovenski narod, 25. januarja 1921). Šlo je za literarno polemiko, mi jo citiramo zaradi pisateljeva načelnega stališča do družbenega "pretiravanja", kakršnega so v tistem času napovedovali njegovi sodobniki socialisti in komunisti.

Tavčarjevo stališče do zahtev socialnih demokratov in komunistov je bilo torej izrazito odklonilno. "Jaz vem, da pridete še na površje, toda zaenkrat vam še ne damo biča v roke, da bi nas topli." Tako naj bi (po dr. Ivanu Prijatelju) konec avgusta 1894 zavrnil socialdemokrata Železnikarja in Mihevca, ko sta prišla k njemu posredovat, da bi Narodna tiskarna (katere šef je bil) še naprej tiskala njihovega Delavca. Tega so namreč na zahtevo klerikalnega Slovence od slovlili iz tiskarne, ker je v njem izšel članek, ki se je zavzemal za ločitev Cerkve od države. Dejstvo, da je prvak liberalcev napram socialistom potegnil s klerikalci, je čudno le na prvi pogled. Tavčar je bil liberallec zato, ker je imel "kaj za pod pa-

Tavčar (sedi, levo od njega Franja), ko mu je senator Ivan Hribar (stoji) v kraljevem imenu izročil red Sv. Save, 1921.

lec", in zato, ker je bil svobodomislec. Do družbenih zahtev, ki so se mu zdele pretirane, pa je bil zelo konservativen. Zlasti do zahteve po splošni in za vse enaki volilni pravici, ki smo jo v Sloveniji dobili šele leta 1945, ko so prišli na oblast komunisti.

Oster je bil Tavčar že do socialistov, ki so upoštevali "pravila igre" in bili čisto spodobni demokrati. Ko so po 1. svetovni vojni tudi na Slovenskem nastopili komunisti, so odkrito napovedali prevzem oblasti na revolucionaren način. Tavčar se je na te zahteve odzval s posmehom. "Ali s komunizmom se na Slovenskem ne bo prišlo daleč. Prvič je dosti premalo teh komunistov in drugič se bo posedujoči razred že vendar enkrat zbudil iz svojega spanja ter bo napravil protiorganizacijo, branč na eni strani svoje življenja, na drugi pa red in pravico." Tako 25. marca 1920 v Slovenskem narodu. Dne 18. aprila istega leta, po ustanovnem kongresu slovenske komunistične stranke, pa je jezno zapisal: "Dokažite nam, da je komunizem mogoč, dokažite nam to s svitlim mečem prepričevalnih argumentov, pa vam bomo vsi sledili. Revolver in pest pa nista taka argumenta. In tudi stavka ne!"

Tavčarjev odnos do levega političnega pola je povzela Marja Boršnik, urednica njegovih zbranih del. "Tavčar, ki je bil že od osemdesetih let naprej načelen nasprotnik socialne demokracije, je po oktobrski revoluciji zasluhtil možnost realizacije boljševidskih idej tudi pri nas, zato jih je pričel z vso veherentnostjo napadati. Zlasti v letu 1920 je objavil vrsto uvodnikov, kjer je v skrbi za zasebno lastnino branil miker je imel "kaj za pod pa-

Franja je bila Tavčarju tudi v politično oporo, kot prva dama slovenskega liberalnega meščanstva.

ga in malomeščanskega 'srednjega stanu', pod črto pa se je že poprej oglašal s podlistki, skušajoč s satiro prekriti bojazen pred revolucionarnim preobratom ..." Da ta bojazen ni bila iz trte zvita, je pokazal družbeni razvoj po Tavčarjevi smrti. Komunisti so v toku 2. svetovne vojne prišli na površje, iztrgali bič iz rok premožnih in le-te pošteno pretepli. "Svobodne misli želimo predvsem našim boljševidkom in komunistom; več svobodne misli! In manj terorizma," je leta 1920 priporočal naš pisatelj. Pa ga tisti, katerim so bile te besede namenjene, niso prav nič upoštevali. V letih 1992-2004 so bili vla-

dajoča stranka v Republiki Sloveniji spet "liberalci" (2008-2011 skupaj s socialdemokrati), Tavčarjevi dediči, ki v besedah prisegajo na svobodno misel, hkrati pa imajo "kaj za pod palec", in zato v vladajočih dejanjih silo terorja nadomeščajo z močjo denarja ...

Namesto sklepa lahko ugotovimo, da so bile Tavčarjeve politične funkcije res številne in raznovrstne: bil je ljubljanski mestni svetnik, kranjski deželni, avstrijski državnozborski in jugoslovanski ustavodajni poslanec, prvak Narodno napredne stranke, pa ljubljanski župan in minister ("poverjenik") za prehrano v prvi slovenski narodni vladi.

Tavčarjeve politične funkcije so bile res številne in raznovrstne: bil je ljubljanski mestni svetnik, kranjski deželni, avstrijski državnozborski in jugoslovanski ustavodajni poslanec, prvak Narodno napredne stranke, pa ljubljanski župan in minister ("poverjenik") za prehrano v prvi slovenski narodni vladi.

Tavčar je bil strasten polemik. S svojimi nasprotniki je polemiziral v časnikih in knjigah (4000), v poslanskih klopeh, v javnih političnih nastopih. Včasih je imel prav, še večkrat ga je zaneslo, a tak je bil, strast in zanesenost sta bili sestavni del njegove politične biti.

Strasten v polemiki, grešnik v politiki

MIHA NAGLIČ

Ležal je pred menoj v svoji krasoti moj prorojenec - moj prvi uvodni članek. Količno napora, koliko debelih znojnih kapelj si me stalo, ti moje prvo duševno dete, a tudi s kakim ponosom te zre sedaj moje oko. Take čute moreta imeti samo še mlada roditelja ob zibeli svojega željno pričakovanega prvenca ... Bilo je tam nekje na slovenskem jugu in zadnje leto sem hlače trgal po klopeh latinskih šol, ko sem užival tisto čisto veselje. Zaradi tega pa je ob sebi umevno, da je moj članek imel naslov: 'Slovan gre na dan', za konec pa navdušeni vzklik: 'Naprej moj rod, naprej zastave Slave!' In po sredi so bili vpleteni domorodni vzdihni Prešernovi, Jenkovi, Stritarjevi itd., prav tako, kakor so vpletene v zeleni venec duhteče rože. Število teh citatov pa je bilo legijon. Oj, kako si bil lep, krasan!"

Tako se je Tavčar v Slovenskem narodu 21. maja 1892 spominjal svojega prvega članka. Pri tem je zagrešil nekaj neresnic. Pravi naslov članka, ki je bil v resnici ena zelo napihnjena pesem, je bil *Duh slavjanski se je zbudil!* "Na slovenskem jugu" pa ni zapisano, ker bi mladi Tavčar tam živel, ampak zato, ker je članek izšel 27. junija 1869 v mesečniku *Juri s pušo*. To je bil "dolgočasen list za lahone, nemškutarje in druge narodne ljudi", ki ga je v Trstu izdajal in urejal Gašper H. Martelanc. In kako je bilo na dan izida? "Tako napoči usode polni dan in usode polna ura. Poleg moje sobice je bilo stanovanje slovenskega uradnika, ki je bil naročnik lista. To mi je bilo znano in že večkrat sem bil opazil tudi, kako je raznašalec kar na kljuko vrat obesil list, da mu ni bilo treba zvoniti in čakati. To je bil moj up tisti dan. Pri oknu slone nestrpno čakam, da se prikaže na ulici raznašalec z listom, ki naj bi zglasil svetu

slavo novega politika, ali pa ... In ko uzre moje oko raznašalca, ki potem izgine v našo hišo, tedaj planem bliskoma k vratom ter z očesom pri ključavnici čakam. Raznašalec prisopiha po stopnicah (čudno, a s prav navadnim obrazom!), obesi list na kljuko in odide. Tedaj pa sem odprl na tiho vrata in se kakor tat po prstih plazil po hodniku. S tresočo roko zgrabim list in - na čelu lista čital sem naslov svojemu članku: 'Slovan gre na dan!' To mi je bilo dovolj! Nazaj v svojo sobico odskočim, vržem se na zofo, da pomirim svojega srca preburne, radostne udarce. Sprejeto, tiskano moje duševno dete - o hvala ti brezkončna, blagi mož tam na uredniškem stolu, tam ob sinji Adrijil!"

Tako se je svojega prvega članka spominjal človek, ki je pozneje postal eden od prvakov slovenskega časnikarstva in publicistike. Leta 1881 je skupaj s Kersnikom In Franom Levcem ustanovil leposlovni in znanstveni mesečnik Ljubljanski zvon, ki je izhajal 60 let, vse do 1941; v letih 1891-95 je bil njegov urednik. Leta 1887 je postal član nadzornega sveta in podpredsednik Narodne tiskarne, od 1888 do 1923 je bil predsednik njenega upravnega odbora. To je bila ena največjih slovenskih tiskarn in založb. Tiskala je med drugim dnevnik Slovenski narod, ki ga je Tavčar v letih 1891 in 1902-06 tudi urejal. Neformalno pa je bil 40 let siva eminenca tega časnika, vse od 1888 do 1923, brez njegovega soglasja ali pobude ni v njem izšlo nič.

Časopisi so bili Tavčarjeva strast. Franček Bohanec: "Predvsem pa je ljubil dnevno in dražljivo časnikarstvo. Slovenski narod, glasilo liberalnega in narodnonaprednega tabora, je polnil z uglajenimi, domiselnimi, duhovitimi, šaljivimi in privlačnimi uvodniki, bodicami, članki, podlistki, obrazi, črticami, s satirami na politične in kulturne dogodke." Tavčar-

Tavčarjev najboljši portret je fotografija Avgusta Bertholda.

jev časnikarski opus je danes bolj malo znan. Ko je Marja Boršnik sklenila izdajo njegovih zbranih del v osmih knjigah, je zapisala: "Ta izdaja je namenjena predvsem Tavčarju - leposlovcu. Morda bo kdaj kasneje priložnost tudi za objavo v glavnem že zbranega Tavčarjevega političnega pa tudi juridičnega dela, ki bi ne obsegalo dosti manj zvezkov kot pričujoča izdaja. Tja bi bilo treba sprejeti tudi njegove politične portrete in aktualne koserije, čeprav te tu pa tam presega jo politični okvir ..." Zapisano 1959, 2011 še vedno velja.

Tavčarjevi politični pogreški

Ivan Tavčar je oče slovenskega liberalizma. Njegovo politično delovanje ima kot vsako drugo tako svetlejšo kot temnejše plati. Znano je, kako je na neki slovesnosti v Zagrebu konec maja 1882, v jugoslovansko zanesenem govoru (natisnjenem v Slovenskem narodu) zedinjeval Hrvate in Slovence in pomajševal razlike med narodoma, češ da smo Slovenci pravzaprav le alpski Hrvati, slovenska zemlja kos hrvaške. "Mi, Slovenci, ne bi

imeli ničesar proti temu, če bi se tudi v kulturnem in književnem pomenu ne govorilo več o dveh narodih, to je narodu hrvatskem in slovenskem, nego o jednom samem narodu ..." Ko smo se štiri desetletja pozneje dejansko "zedinili" v Kraljevini SHS, je poveličeval Srbe. Tako je na zboru zaupnikov JDS 6. julija 1919 izjavil: "Mi hočemo, da imej srbski narod, kakor je imel v bojih prvo mesto, tudi vplivno mesto pri ustanovitvi naše države. Srbski duh mora nas vse prešinjati, če hočemo, da ne razpade Jugoslavija." Sli-

"Mi, Slovenci, ne bi imeli ničesar proti temu, če bi se tudi v kulturnem in književnem pomenu ne govorilo več o dveh narodih, to je narodu hrvatskem in slovenskem, nego o jednom samem narodu ..." (Ivan Tavčar v Zagrebu, 1882)

POLEMIK

Snovanja

ši se kot da bi poslušal srbske politike v letu, ki ga dobi-mo, če zamenjamo vrstni red zadnjih dveh števil v letnici te izjave. Ko so naslednje leto (1920) Srbi menjali krone v dinarje po tečaju 4:1 v korist dinarja, se je za denar nadvse dovzetni Tavčar streznil. "Mi smo predvsem krivi, ker smo kričali, da je krona zanič ... Slovenske pokrajine so vredne toliko kot Makedonija. Za krono stoji gospodarska energija našega naroda ... Relacija 4:1 poje smrtno pesem!"

Tudi sicer se je pri Tavčarju vse začinjalo in sklepalo pri denarju. V besedah je bil narodnjak, v dejanjih se je zmeraj postavil na stran posedujočih. Kdor ni nič imel, ni imel po njegovem kaj iskati v politiki, tudi politični zastopniki brezimetnikov ne. Ko so bili v Rusiji že na oblasti boljševiki, je 25. marca 1920 v Slovenskem narodu zapisal: "Ali s komunizmom se na Slovenskem ne bo prišlo daleč. Prvič je dosti premalo teh komunistov in drugič se bo posedujoči razred že vendar enkrat zbudil iz svojega spanja ter bo napravil protiorganizacijo, braneč na eni strani svoje življenje, na drugi strani pa red in pravico." Ko je bila tudi na Slovenskem ustanovljena komunistična stranka, jo je 18. aprila istega leta na istem mestu pozival: "Dokažite nam, da je komunizem mogoč, dokažite nam to s svitlim mečem prepričevalnih argumentov, pa vam bomo vsi sledili. Revolver in pest pa nista taka argumenta. In tudi stavka ne!"

Ko je bil ljubljanski župan (1911-21), je znal v letih pomanjkanja med 1. svetovno vojno razmeroma dobro poskrbeti za oskrbo mesta. Ko je bil v prvi slovenski narodni vladi konec leta 1918 minister ("poverjenik") za prehrano, pa je ostal ujet v svojih kranjskih deželnih obzorjih in ni hotel oskrbovati še Koroške; deželna miselnost je bila močnejša od vseslovenske. Znano je tudi, kako se je zagovarjal, ko so mu po obilnih snežnih padavinah očitali, da po Ljubljani še niso skidali snega: "Bog ga je dal, Bog ga bo vzal!"

Tavčar tudi v svojem pisanju pogosto imenuje Boga. Kolikor vem, nikjer po nemarnem. Mnogim se zdi - ker sodijo po današnjih merilih in skušnjah - da je bil ta prvinski liberallec, svobodnjak in naprednjak, tudi brezbožnik. Vendar se motijo. Ivan Tavčar se ni nikoli odrekel vere svojih staršev. "Ali si res krivoverec, kakor pripoveduje nadvikarij Gregorij?" ga v 4000 vpraša kneginja Marija, sestra nad-

škofa Martina. Naš pisatelj odgovarja: "Poglej naokrog! Bog se nam kaže povsod; kako bi bilo mogoče, da bi ga ne spoznali?" Lepa in krščena devica, kakor da s tem kronskim odgovorom ni zadovoljna, sprašuje naprej: "Torej veruješ v pravega Boga?" "Verujem!" "In v Kristusa, Odrešenika našega?" "Verujem!" "In v čisto Devico, katera ga je porodila grešnemu svetu?" "Verujem!" Filozofi bi lahko, sodeči po tem izpraševanju, Tavčarja označili za panteista, za ateista pač ne. Očarljivemu dekletu je priznal celo vero v Kristusa in Marijo, dobro pa vemo, česa ni priznaval: vmešavanja Cerkve v politiko. Klerikalizmu je ves čas dejavno nasprotoval.

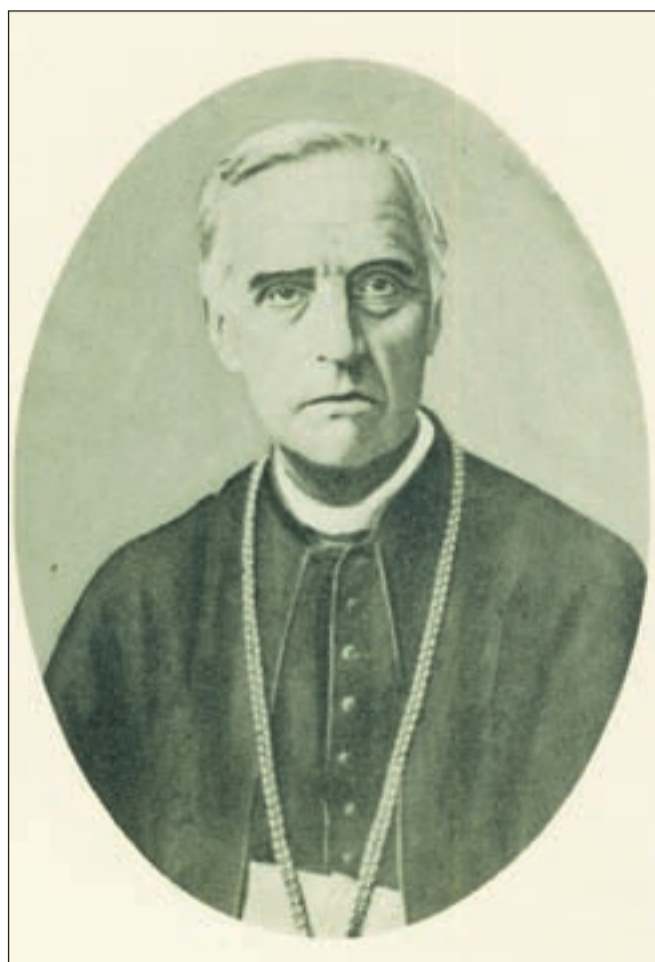
"Tavčar v tem času primitivnega, a tembolj žgočega strankarstva sam ni nikoli zdrknil z nivoja kvalitetnega borca, čeprav je začutil, kako se mu majejo spolzka tla. Z leposlovjem se je pravočasno spet umaknil k viru čiste ustvarjalnosti, v osvežujoče zdravilno loško pogorje." Tako Marja Boršnik. Dodajmo samo, da so bila kranjska politična tla včasih res "spolzka". Na njih je podblegokima rojakoma Janezu Ev. Kreku in Tavčarju dostikrat močno drselo, prvemu na klerikalnem, drugemu na liberalnem ledu. Ivan Hribar, ki je bil preudarnjši in manj političen, je v svojih spominih ohranil dva huda "zdrsa". Eden je Krekov, ki je "na nekem javnem shodu na Limbarski gori narodnim naprednjakom - prav po načinu kmečkih prepečev - zapretil, da pojde z nožem nadnje". Tavčarju pa je zdrsnilo na predvolilnem shodu v Črnomlju (1901). Tu je nastopil proti uvedbi splošne in enake volilne pravice, češ da "je naše kmetiško ljudstvo ostalo surovo, nevedno in za vsak napredek nesposobno". V nadaljevanju je zbranim predlagal, "naj se katoliške volilce odpošlje s krvavo glavico nazaj, to nečedno drhal v farovške hleve in farovške svinjake, iz kojih so na dan prihrumeli". Po tej 110 let stari izjavi bi lahko sodili, da je politična kultura Slovencev v zadnjih desetletjih kljub vsemu napredovala. Takšnih surovih izpadov si okoli leta 2011 tudi najbolj zagrizeni ne dovolijo, vsaj na nacionalni ravni ne. Po gostilnah in za kulisami pa marsikdo še.

Tavčar proti Mahničju

Dvajseto stoletje je bilo na Slovenskem v znamenju idejnega boja, ločitve naših duhov. Kazala se je na različne načine, na ulici in za šan-

kom, na prižnicah in katedrah, v časnikih in drugih medijih, v besednih in obo-roženih spopadih. Spoznali smo jo v "nadmudrivanju" med klerikalci in liberalci, v tekmovanju med sokoli in orli, v bojih med partizani in domobranci. Po 2. svetovni vojni so bile razlike med duhovi namerno potlačene v politično podzavest naroda, ob osamosvojitvi Slovenije so spet udarile na dan z vso močjo. Ker smo Slovenci v tem času tudi civilizacijsko napredovali (bolj kot duhovno), se ne pretepamo več po ulicah, gozdovih in gradovih. Vsake štiri leta izvolimo borce, ki nato v našem imenu in ob našem navijanju merijo svoje moči v besednih dvo-bojih, najraje kar v državnem zboru in po različnih medijih. Ob tem le malokdo še ve, kdo sta bila moža, ki sta ločitev duhov prva radikalno ubesedila. Anton Mahnič je bil eden, Ivan Tavčar drugi. Prvi je bil doktor bogoslovja, drugi doktor prava, prvi je bil prefekt v goriškem semenišču, pozneje škof na Krku, drugi najprej odvetnik in gospodarstvenik v Ljubljani, ljubljanski mestni svetnik in župan, deželni in državni poslanec, minister, ne nazadnje eden najboljših pisateljev med Slovenci. Prvi je postal idejni voditelj klerikalcev, drugi dejanski prvak liberalcev.

Tavčar se je Mahničja lotil s satiro 4000, s "času primerno povestjo iz prihodnjih dob". Izhajala je pred 120 leti, v Ljubljanskem zvonu, v nadaljevanjih skozi celo leto 1891, v reviji Ljubljanski zvon, pod naslovom 4000. Tavčar je bil mojster peresa, a v 4000 je šel predaleč. "Saj ti modeli z Mahničem na čelu so tako enostransko karikirani, da niso več resnični. Kljub dogmatičnemu fanatizmu je treba Mahničju priznati pošteno versko vneto, nesebičnost, socialnost in vse drugo prej kot smisel za seksualnost. Nemara je bila prav ta antifeminističnost in antifeminilnost najusodnejša zanj. Kot izrazito razumska, moška natura je ostajal amuzičen za vse tisto, čemur je bil Tavčar v tolikšni meri pristopen, to pa je erotika in poezija." Tako Marja Boršnik, največja preiskovalka po tavčarjanskih rečeh. Mladi so v Zvonu izhajajoči 4000 brali z navdušenjem, med njimi Ivan Cankar: "Spominjam se, kako smo se mladi fantje navduševali za Tavčarjevo briljantno pisano satiro '4000'. Kajti slovar malomeščanskega slovenskega liberalizma nam je bil takrat evangelijski. V res-

Anton Mahnič, ki ga je Tavčar "obdelal" v satiri 4000; izhajala je 1891 v Ljubljanskem zvonu.

Hinko Smrekar, Ivan Tavčar in njegov kveder, karikatura, 1912; namiguje na Tavčarjevo robato kmečko naravo, ki je prihajala na dan v politiki. Iz knjige: Damir Globočnik, 12 jeznih mož, 1997.

nici je bil ta slovar zelo kratek, obsegal je samo dvoje besed: 'svoboda', 'narodnost'. Ali besedi sta bili nadvse lepi in kar je poglavito: tako oznanovanci kakor učenci so trdno verovali v ta sveti evangelijski.

Tavčar je bil blagovestnik svobode in narodnosti, ti "nadvse lepi" besedi sta mu bili res sveti. Vendar si niti v svoji bujni pisateljski domišljiji ni mogel predstavljati, kaj bodo apostoli svobode in nacije v imenu istih dveh be-

sed počeli že par let po njegovi smrti. Tisto, kar si je Zgodovina privoščila v komunističnih gulagih in nacističnih taboriščih smrti, je preseglo vse pisateljske domišljije tega sveta. Slovenci smo imeli srečo: oboje smo preživeli in naposled doživeli celo nacionalno osvoboditev. In odkar uživamo svobodo v lastni državi, se spet veselo prerekamo. Duhovi so spet razločeni, besedni boj se nadaljuje. Bog daj, da bi pri besedah tudi ostalo!

Ko je bil Tavčar ljubljanski župan (1911-21), je znal v letih pomanjkanja med 1. sv. vojno razmeroma dobro poskrbeti za oskrbo mesta. Znano pa je tudi, kako se je zagovarjal, ko so mu po obilnih snežnih padavinah očitali, da po Ljubljani še niso skidali snega: "Bog ga je dal, Bog ga bo vzal!"

Tavčar je ostal ves čas povezan s svojo rodno dolino, z "zemljo domačo". To vez je ohranjal v svojih leposlovnih delih, potrdil pa jo je tudi, ko je 1893 kupil posestvo na Visokem. Tja je z družino zahajal vrsto let, v bližnji grobnici so on in njegovi najbližji tudi pokopani.

Posestnik in gostitelj na Visokem

MIHA NAGLIČ

S Tavčarjem se lahko srečamo tudi tako, da preberemo, kako je preživljal svoja poletja na kmečkem dvorcu Visoko v Poljanski dolini. "Sredi tihe, za promet le malo porabljene doline znajdeš se naenkrat v najživahnejšem mravljišču, v najglasnejšem gnezdu. Stari, s slikami kar prevlečeni graščinici brižinskih škofov se gotovo ni sanjalo, da bode tako hrupno družbo pokrivala s svojo streho. To ti je v njej najrazličnejše mladine, ki daje duška svoji prostosti, včasih pa tudi svoji razposajenosti. In pred hišo se vrše najrazličnejše telesne igre, v prvi vrsti seveda moderni 'tenis', pri katerem je tak krik in vrišč, da bi lahko oglušil. Poleg igre je glavni šport kopanje in ribarjenje. Mladina se koplje kar zaporedoma, najmanj dvakrat na dan, in uganja pri tem svoje šale, ki so morda mnogokrat preglasne. Največja strast pa je ribarjenje, ki se je poprijela starih in mladih v toliki meri, da bi sam mojster vseh rib cesarski svetnik Franke komaj še zasačil kakega sulca ali kako postrv v vsej Poljanščici tja gor do Žirov ali pa v njenih dotokih in dotoških tolmunih prav do Blegaševega podnožja. Tisti pa, ki ne najdejo veselja pri ribarjenju in nimajo zadosti potrpežljivosti, tisti lazijo pa vse dopoldne po gozdu in iščejo - gob, katere se potem na umeten način pripravijo in servirajo pri obedu ..."

Tavčar sam je rad in pogosto pisal podlistke. Gornji in spodnji odlomki so iz tistega, ki ga je 21. septembra 1900 objavil Slovenski narod pod naslovom Poljanska idila. Saj je bila res! Kaj pa imamo danes od tistega, kar je bilo še nekaj desetletij nazaj samoumevno in vsem dosegljivo, od kopanja v Sori do ribolova v reki in njenih pritokih. Kopanja je komaj še kaj, ribolova bistveno

Tavčarjeva grobnica na Visokem, jeseni 2011 / Foto: Gorazd Kavčič

manj kot nekoč, pa naj bo dovoljen ali nedovoljen. No, gobe zadnja leta nabiramo precej več, kot so jih v Tavčarjevih časih, tenis, ki ga je takrat igrala le izbrana gospoda, je postal tudi v dolini močno razširjeni malomeščanski šport. V onih časih so bile omenjene dopustniške aktivnosti pravzaprav bolj dostopne in primerne mestni gospodi, ki je prihajala na Visoko na počitnice, kot domačinom. Ti so imeli takrat druge vrste "rekreacijo", košnjo in spravilo sena. "Kakor povsod, koder ne uspeva vinska trta, je tudi v Poljanski dolini najveselejši čas o košnji, bodisi že, da se kosi seno ali otava. Tedaj občuje kmetiška mladina obojega spola najbolj neprisiljeno med seboj in razlegajo se tudi vesele pesmi. In kdo bi rekel: med kosci nahajaš celo odrasle srednješolce, in če bi bilo tudi le zaradi kake lepe grabljice, n. pr. zaradi dražestne L. Francike ..."

Ja, za gosposke počitnikovalce sta bila tenis in ribolov, za domačine pa košnja. Sto

let pozneje je vse precej drugače, dostikrat na glavo postavljeno. Košnja in spravilo sena sta tako mehanizirana, da kako "dražestno" grabljico komaj še kje ugledaš. Kdor na kmetih kaj velja, se izkazuje z novim traktorjem, kosilnico, obračalnikom, nakladalko, balirko ... Na travnikih smo priča modni reviji kmečkih strojev, mikavna in ne pretirano oblečena grabljica se na travnati pisti le redko pojavi. In ne nazadnje: verjetno vas zanima, kdo je bila "L. Francika". "Razkrinkal" jo je dr. Ivo Tavčar, pisatelj sin. "Lovračeva Franca iz Loga, ki je hodila na Visoko 'v tabrh', je s svojo lepoto očarala celo visoške visokošolce, da so jih domači fantje nagnali, ker so hodili pod njeno okno vasovat ..."

Župančič na Visokem

Oton Župančič je bil med tistimi, ki so kot dijaki uživali gostoljubnost Tavčarjeve kuhinje v pisateljevi hiši na Bregu ob Ljubljani. Med

temi so bili seveda tudi drugi trije "modernisti", Kette, Murn in Cankar. Ko je umrl slednji, je bil Tavčar ljubljanski župan. Številna skupina slovenskih kulturnikov je takrat (v Slovincu, 15. decembra 1918) objavila naslednjo izjavo: "G. dr. I. Tavčarju, županu slovenske prestolnice. Danes dopoldne se je premikal po ljubljanskih ulicah sprevod enega največjih duhov Jugoslavije. Župan kulturnega središča Slovenije ni čutil potrebe, izkazati v svobodni domovini Manom velikega genija niti toliko pietetete, da bi dal izobesiti žalne zastave. - Podpisani konštatiramo to kot čin, nevreden kulturnega naroda in kulturnega mesta. - V Ljubljani, na dan Cankarjevega pogreba." Med podpisniki je bil tudi Oton Župančič. Ta je edini od štirih prvakov slovenske moderne preživel in bil naposled med gosti, ki so se 30. avgusta 1921 zbrali na Visokem, da bi proslavili Tavčarjevo 70-letnico.

O tem, kako je bilo, je pisal svoji ženi Ani na Bled. "Na

Visokem smo bili, kakor veš že najbrže iz listov, kjer so ovekovečena tudi naša imena. Krasna dolina, vsa zelena, prelepa graščinica, da si lepšega bivališča želeli ne moreš. Pripeljali smo se iz Loke Prijatelj, Kraigher, Pavel Golia, Zorec in jaz - voz smo dobili pri Guzelju - veš tam v Stari Loki - ali je Puštal? - kjer smo bili nekoč z mamom na vrtu, ko smo šli zavoljo pohišstva k Groharju. Jaz sem sedel pri kočijažu. Pod kostanji pred dvorcem že polno ljudi, čestilcev, čestitakov in mogočnjakov, Tavčar za mizo med njimi v preprosti domači obleki. Najbolj se ga je držal Govekar. Pred njim na mizi darovi: zvezek njegovih zbranih spisov, ki ga je izdala Tiskovna zadruga, v usnje vezan, z zlatom rezan, s posebnim tiskanim posvetilom in lastnoročnimi podpisi ...; Narod (slavnostna številka) v svilo vezan, na posebnem papirju (danes mi je dal Pustoslemšek tudi en tak izvod - brez svile seveda), slike iz visoške okolice ... Mož je bil očitno

"Za me je imel ves čas nekako posebno skrb, kadar me je kje zagledal: 'Prijatelj Župančič, ali si kaj jedel? Si kaj pil? Prinesita mu vina,' je ukazoval nekim imaginarnim služabnikom." (Oton Župančič po obisku pri Tavčarju na Visokem)

VISOKO

Snovanja

ginjen in jako napak bi bilo, da nismo prišli literatje." Hkrati tenkočutni pesnik takoj zasluti, da je tu nekaj narobe. "Toda ustrašil sem se njegovega lica in rok - tenko, tenko, niti podoba samega sebe ni več. Tudi se mi je zdelo ves čas pozneje med nagovori, kakor da se mu duh muči že vse drugod, da ni več ves na tem svetu."

Sprejemu primerno je bilo nadaljevanje. "Potem smo se morali podpisati v spominsko knjigo, nalašč za tisto priliko pripravljeno, nato so nas dobile v roke gospa Franja in Pipa /Tavčarjeva hči Josipina,

rojena 1891, poročena Arko v Zagrebu, op. M. N./ ter nas sprovedle v buffet, kjer je bilo v lepi obokani sobi čudo božje vseh mogočih dobrin, s katerimi smo si stregli do mile volje ... Po pečenem odojčiču se mi še danes sline cede - delikatno, da se samo topi. Vino v buteljkah. No in tako je šlo sem in tja, ven, pa noter. Prijatelj, ki je na Visokem napol domač, nam je razkazal vse prostore - to bi gledala mama! Potem fotografiranje, pa nagovori, ko smo mislili, da je že vse končano, in je Tavčar vstal s stola, kjer je sedel med Trillerjevim govorom, da bi

se oddahnil, je moral zopet sestati ..."

Pomenljivo je bilo slovo. "No, in naposled smo se poslovili. Slogo, slogo nam je priporočal, in medsebojno strpljivost ... Za me je imel ves čas nekako posebno skrb, kadar me je kje zagledal: 'Prijatelj Župančič, ali si kaj jedel? Si kaj pil? Prinesita mu vina,' je ukazoval nekim imaginarnim služabnikom." Ko odhaja, vidi pesnik isto, kot pri prihodu - smrtno napoved. "Ta mož, da se je prej spomnil Visokega, bi bil morda dandanes drugače čil in bi nam še marsikaj napisal, vsaj ostala dva dela Visoške kronike in dramo, ki mi jo je obetal. Nisem ga hotel spomniti, ker bi ga s tem gotovo spomnil one neizogibnosti, ki ga čaka, ki mu je tako blizu. Lice, oči - ne, ne bomo več brali mnogo od njega. To mi je grenilo spomin, ko smo se peljali prepevaje in vriskaje proti Loki nazaj ..." Župančičeva "diagnoza" je bila pravilna. Pri Tavčarju so že februarja 1920 odkrili raka na črevesju. Tegobe boleznij je možko prenašal še tri leta. Umrli je v Ljubljani, 19. februarja 1923, pokopali so ga v grobnici na Visokem, v rodni dolini, v "zemlji domači".

Na Visokem po Tavčarju

Videli smo, kako je bilo na Visokem, ko je Tavčar še živel, na slovesnosti ob njegovi 70-letnici. Po njegovi smrti je gospa Franja seveda še prihajala in z njo njeni otroci. Vrh tega je Visoko postalo nekakšen romarski kraj, ki so ga pogosto obiskovali pisateljevi častilci. Marja Boršnik, poznejša urednica Tavčarjevih Zbranih del, je opisala, kako lepo se je 9. julija 1926 godilo skupini kakih 15 študentov literarnozgodovinskega seminarja na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki so se podali po Tavčarjevih krajih in po

teh. Z njimi je bil dr. Ivan Prijatelj, njihov profesor, tedaj prvi poznavalec Tavčarjevega opusa. Tistega dne so šli na Blegoš, nazaj grede zobali "Tavčarjeve čudovite loškogorske češnje", komaj zrele, po potokih iskali Metino postro Jero, prespali in se drugega dne izleta skozi Poljane napotili na Visoko.

"Gospa Franja nam je prišla z razprostrtimi rokami naproti. Črnine po treh letih še ni odložila. Vstopili smo skozi visoka svečano obokana vrata v dolgo svečano obokano obednico. Visošca je s svečano krettno košate vladarice ob sredi dolge mize dala našemu profesorju prostor poleg sebe in mi študentje smo tiho zasedli mizo kroginkrog. Potem je Visošca spregovorila dobrodošlico z začuda tenkim, visokim glaskom in vsi smo se v hipu sprostili v toplo domačnost. Naš profesor je ljubeznivi gospe izkazoval vse svoje očarljivo kavalirstvo, deloma v iskrenem spoštovanju, deloma v ribniški hudomušnosti. Poznal jo je nad četrto stoletje in je postajal vsako leto ob terenskem študiju pisatelja Tavčarja njen gost." Po kosilu so se na vrtu zapletli v družabne igre. Gostiteljica je bila vseskozi z njimi. "Potem je odredila profesorju svečano 'škofovsko' sobo, postrežljivi Vidi Horvatovi in še danes /napisano 1975, op. M.N./ enako živi Kseniji Prunkovi 'kmečko' z znamenito 'železno' blagajno (glej Kuzovce in Visoško kroniko), meni s Silvo pa 'bidermajersko'. Nismo še zaspale, ko nas je profesor okrog dveh ponoči pozval v pokojnikovo 'spominsko' sobo na ogled njegovih relikvij. S svečo v roki je hodil svečano pred nami dekleti po temnih prostorih prvega nadstropja. Fantje so morda že spali tam zunaj na seniku."

Tako je prav, ja: fantje na seniku, dekleta pa s profesorjem na nočni seansi.

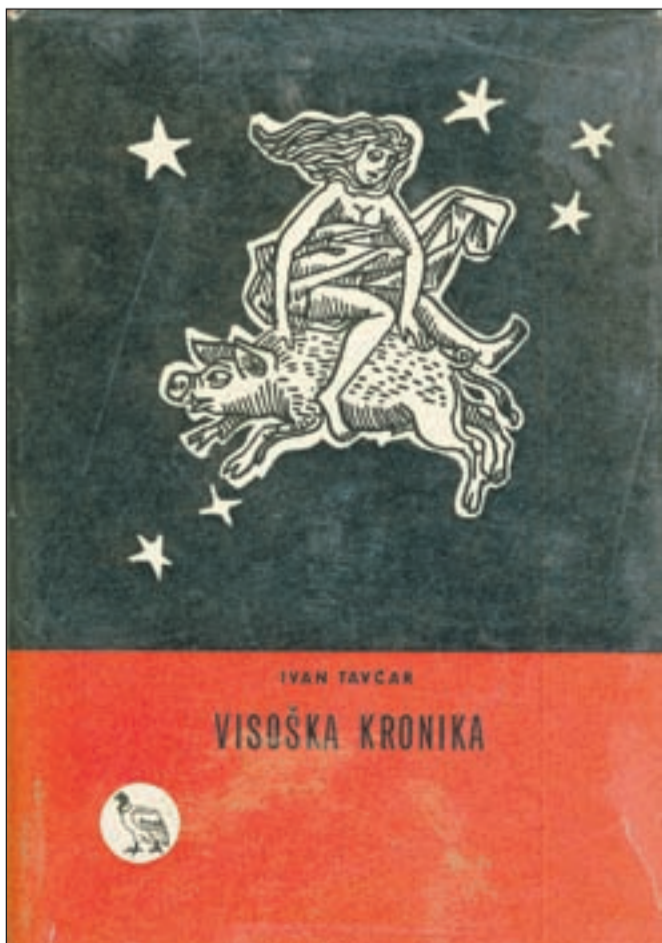
"Svetloba temnega plamena je pošastno oplazila dolgo vrsto črnih trakov z mrtvaških vencev, visečih po stenah. Ksenija nas je sprostila tesnobe. Pokazala nam je na pisateljevi pisalni mizici ob oknu nežen atlasov čevljiček neveste Franje. Majhen ženinov poročni šopek se je svetil v njem. Tega nikoli ni dovolil odstraniti. - Turobna črnina in ta plemeniti žarek v njej, ki ne bi smel ugasniti. Vrsta diplom, čestitk, kondulacij, albumi fotografij; skoraj samih družinskih, družabnih, nekaj lovskih vmes. Proza udobnega meščanskega življenja, polna radosti. Med avtorjevimi rokopisi in redkimi ostanki korespondence pa sem postala pozorna na Cankarjevo pismo, kjer zatrjuje Tavčarju, da pri oblikovanju oseb v komediji Za narodov blagor ni mislil nanj. Pa tudi njegova zahvalna pesem na Visošco mi ni zginila iz spomina. Oboje se je pisatelju očitno zdelo najpomembnejše, da ni zapadlo ognju. Ne spominjam pa se, da bi bila takrat opazila Tavčarjeva ljubezenska pisma z nevesto, ki jih je ljubeča žena očitno shranila pri sebi, povite v svetlomoder trak."

Ko so odhajali, je gospa Franja povabila Boršnikovo na počitnice, profesor Prijatelj pa jo je več let snubil za pomočnico pri zbiranju in urejanju Tavčarjevega gradiva. "Ko sem po osvoboditvi, sledeč njegovim stopinjam, nadaljevala to terensko delo, sem si ob zapuščenju, nekaj s tolikšno ljubeznijo negovani visoški domačiji, zlasti pa ob opustošeni 'spominski' sobi očitala, kako da nisem sledila iskrenemu vabilu; nemara bi si bila vsaj v spominu kaj rešila, kar je šlo za zmeraj v pogubo." Usoda Tavčarjeve visoške zapuščenine in domačije po 2. svetovni vojni je vredna posebne zgodbe. "Poguba", ki jo je načela, pa še kar traja ...

Gospa Franja nam je prišla z razprostrtimi rokami naproti. Črnine po treh letih še ni odložila. Vstopili smo skozi visoka svečano obokana vrata v dolgo svečano obokano obednico. Visošca je s svečano krettno košate vladarice ob sredi dolge mize dala našemu profesorju prostor poleg sebe in mi študentje smo tiho zasedli mizo kroginkrog.

Visoški portal - kdaj se bodo ta vrata spet odprla?

Visoška kronika v zbirki Kondor, ilustriral Boris Kobe, 1962

Venec pred grobnico na Visokem, položen ob 160-letnici rojstva / Foto: Gorazd Kavčič

Ob njegovi vsestranski aktivnosti nas zanima tudi, kakšen je bil Tavčarjev vsakdan? Kaj je počel v prostem času? Njegovi najbolj strastni pristočasni aktivnosti sta bili vsekakor dve, lov in ribolov. Lov na ribe v Sori pa je imel še raje kot lov na divjad v Zali ...

Tavčarjev vsakdan, ribič in lovec

MIHA NAGLIČ

Večkrat smo že poudarili, da je bil dr. Ivan Tavčar res vsestranska osebnost.

Izkazal se je na številnih področjih slovenskega, ljubljanskega in poljanskega življenja: kot pisatelj, časnikar, gospodarstvenik, pravnik, politik, visoški posestnik ... Kakšen pa je bil njegov vsakdan? Kakšen je bil, denimo, med domačimi stenami? Njegov običajni ljubljanski "dnevni red" je lepo rekonstruiral prof. Franček Bohanec. "Sploh je zanimivo, da je bil Tavčar med domačimi stenami povsem drugačen kot v javnih nastopih: vstajal je okoli sedme ure. Potem se je potepal po stanovanju in si prepeval. Žena Franica je še spala do devete ure. Zato se je dom umiril, ko je odšel v svojo odvetniško pisarno. Imel jo je v svoji hiši na Bregu, nato ob sodniji. Opoldne pa se je vrnil. Kuharica z dvema služabnicama je pripravila kosilo. Žena se je vrnila iz mesta in pozabila na mnoge dobrodelne akcije. Morda je še malo pokukala v sobo kuharice, kjer so stregli študentom (med drugim Murnu, Ketteju, Cankarju, Župančiču). Družina pa je že sedela na stalnih stoli za mizo: Franica na levi strani moža, nato pa štirje sinovi in edinca Pipa. Po kosilu se je dom umiril. Za otroke je poskrbela teta."

Popoldanski del dneva je bil bolj pester. "Oče se je po spanju zopet veselo sprehodil po hiši in jo pobral v bližnjo gostilno Pod rožco. Včasih pa ga je zaneslo v kavarno Evropo, zbirališče mestne inteligence in trgovcev. Klepet in kartanje. Tam so se verjetno ob prebiranju Slovenskega naroda in Slovenca krohotali dvema patentiranimi novinarjema za medsebojno blatenje (pri Tavčarjevem Slovenskem narodu je bil Malovrh za novinarskega klovna). Ob šestih se je oče Tavčar vrnil na Breg. Doma

Naslovnica Zbornika Lovske družine Poljane, 1999

se je le bolj malo zmenil za šolsko napredovanje otrok. V osnovno šolo jih je dal kar v bližnjo na Grabnu, dasi so meščanski otroci hodili v druge, manj predmestne šole. Če jim ni šlo v šoli najbolje, je le redko poskusil pomagati svojemu naraščanju, ker je pri tem poslu izgubil živce in vpil na vse pretege, da so hiteli zapirati okna. Kaj pa bi si mislili sosede. Oče Tavčar ni bil strog. Otroci ni nikoli udaril. Doma je gojil dobro voljo in jo kazal še s tem, da se je pomešal med otroke in njihovo številno družino prijateljev. Z dovtipi in šalami se je znal veseliti tako, kot je to znala mladost. Po večerji se mu je vedno zopet mudilo: ali v ožjo družino prijateljev Pod rožco ali pa za pisalno mizo. Priganjali so ga uredniki, naj za božjo voljo že odda rokopis. In pisal je kasno v noč."

Kadar so šli "na vikend" ali na počitnice v domačo dolino na gorenjskem jugu, je bil utrip dneva seveda povsem drugačen. "Na Visokem je takšen način življenja prilagodil kmečkim razmeram: raje je lovil ribe kot hodil na lov, a svoj gostilniški stol je največkrat našel pri Anžonovcu v Srednji vasi. Tam so vzeli v roke tarok trije: poleg njega in gostilničarja še poljanski učitelj Perko ..." Visoški počitniški vsakdan je pristrčno popisal v črtici Poljanska idila (Slovenski narod, 21. septembra

1900). V njej nastopajo tudi domače živali. "Pes sliši na ime Febo, psico kličejo Črto, kozel je Ali, srnica pa Mila. Ali imajo tudi mački, kure, race, prašički itd. svoja imena, tega ne morem povedati, kajti domače in pitome živali je brez broja pri hiši, še celo dva zajčka sta na dvorišču, ki pridno grizeta zelenjav. Prvi trije štirinožci so najimenojnejši: Febo je izvrsten lovski pes 'brak', ki pa ima sedaj še počitnice; Črta je pazna spremljevalka in čuvajka še nedorasle mladine, a kozel mora voziti v bližnje Poljane po male potrebščine. In kako mora parirati šibi devetletne Pipce! Od doma gre sicer nerad, proti

domu pa kar sili ..." Kadar so na Visokem vsi, je živahno. "Sredi tihe, za promet le malo porabljenе doline znajdeš se naenkrat v najživahnejšem mravljišču, v najglasnejšem gnezdu. Stari, s slikami kar prevlečeni graščinici brižinskih škofov se gotovo ni sanjalo, da bode tako hrupno družbo pokrivala s svojo streho. To ti je v njej najrazličnejše mladine, ki daje duška svoji prostosti, včasih pa tudi svoji razposajenosti. In pred hišo se vrše najrazličnejše telesne igre, v prvi vrsti seveda moderni 'tenis', pri katerem je tak vik in vrišč, da bi kar oglušil. Poleg igre je glavni šport kopanje in ribarjenje ..."

Lovec

Da je bil dr. Ivan Tavčar po srcu tudi lovec, je pač dobro znano. Če to ne bi bil, ne bi mogel spisati takšne lovske poezije v prozi, kakršno bremo v lovski povesti V Zali (1894). Njegov stvarni lovski portret pa najdemo v starih zvezkih revije Lovec. Odlomke, ki se nanašajo na pisateljico, je zbrala Sely de Brea Šubic in jih objavila v Kroniki lovske družine Poljane, izdani 1999. Sodim sicer, da je nekatere prispevke, podpisane z dr. I(vo). T., napisal pisatelj prvorodni sin enakega imena in ne njegov oče. O slednjem pa je zagotovo pripovedoval njegov lovski

Pred lovom, slika Jurija Šubica, 1883

Pokalo je po vseh robovih.

Lovci so se vračali s petelini.

V nedeljo opoldne se je pričela pojedina,

ki je trajala do

večera in se

raztegnila še

pozno v noč.

Nikomur ni

prišlo na misel,

da bi šel domov.

Tako si je

gospoda v

ponedeljek

privoščila

'ta plavega'.

PROSTI ČAS

Snovanja

Divji petelin (Tetrao urogallus) - mu je ljubezen res v pogubo?

tovariš J. Schrey. Njegovo pripoved je objavil Lovec ob 10. obletnici pisateljeve smrti, 1932. S Tavčarjem sta spoznala pri lovu na sulca v Poljanah, pozneje sta skupaj hodila na lov na divjega petelina.

"Romantik dr. Ivan Tavčar se je kaj rad vživel v tisto davno dobo, ko je po naših pokrajinah še nemoteno gospodarila po mili in dragi volji sveta božja priroda. V duhu je spremljal lovca viteza, od strani gledal objestnega graščaka, ki je zatiral našega kmeta, pač pa spoštoval in se v duhu družil z gospodo dobrega, plemenitega srca. Zaradi tega je zanimiva tudi družba, ki se je zbirala običajno pri njem. Vprav v Zalo je povabil dr. Tavčar vse: graščake, meščane, obrtnike, trgovce in domače kmete ... Leta 1894. je bilo, ko smo lovili v Zali. Dr. Tavčar je prišel v soboto popoldne z Videmskim in Nacetom Anžonovcem v kmečko gostilno pod Zalo. Spremljali so jih nosači, med njimi tudi Andrijancev Tone, poznejši ribiški paznik, ki se je v teku let povzpел celo do osebnega služabnika grofa

Eichelburga, bržčas po priporočilu dr. Tavčarja. Iz Ljubljane smo prišli, in sicer tudi skozi Poljane in čez Trato: direktor državne blagajne Pavlin, ključavničarski mojster Ahčin in jaz. Za nosača smo imeli tudi to pot Škileta. Z juga je prišel graščak Fran Galle. Iz Bistre se je peljal čez Podlipo do vznožja razvodja Poljanščice, nato pa peš čez hribe in doline. Spremljal ga je njegov vrtnar, ki je slovel za imenitnega kuharja. Najdaljšo pot je imel Gruden - Zagod, lovec in posestnik iz Idrije. Ta del družbe se je zbral v soboto popoldne, drugi so pa prišli v nedeljo zjutraj. Kakor po navadi, je bilo tudi to pot prav imenitno poskrbljeno za 'želodčke'. Naj omenim, da smo imeli takrat v Zali več sodčkov plzenskega piva in celo najfinejši francoski šampanjec. Mesnino smo dobili nekoliko iz Škofje Loke, nekoliko iz Ljubljane. Vsak je prinesel, kar je pač smatral za potrebno. Postrvi nam je naložil v Poljanščici ravnatelj muzeja Mannheim. Nemoteni, daleč od vsakdanjosti, smo se imeli božanstveno. Da je bila pa družba še bolj vesela, so gostje naro-

čili tudi godce, kar je postalo usodno za enega od naših prijateljev."

Imenitna družčina, mar ne! In kakšen je bil lov sam? Zelo uspešen. "Pokalo je po vseh robovih." Lovci so se vračali s petelini. V nedeljo opoldne se je "pričela pojedina, ki je trajala do večera in se raztegnila še pozno v noč. Nikomur ni prišlo na misel, da bi šel domov." Tako si je gospoda v ponedeljek privoščila "ta plavega". Šele v ponedeljek dopoldne so se dvignili "in odšli v sosednje Lučine, kjer je pasel ovčice učeni župnik dr. Dolinar. Vesel nas je bil in prinesel poskusit dobrote iz kuhinje in kleti. Jedli smo ocvrte rezine in fižol ter pili tako vino, da sta pričela z direktorjem Pavlinom kmalu prepevati kar v grškem jeziku. Dr. Tavčar je menil, da je gotovo to prva grška pesem v Lučinah. Iz Lučin smo odšli v Srednjo vas k Anžonovcu. Nekateri so odšli, ostali pa smo nadaljevali do prihodnjega jutra, dokler nismo zaključili zopet na Vidmu. Tokrat je pa bila Videmska Lenka bolj energična: "Veš Schrey, kaj ti svetujem: Ti si največji zapeljivec.

Zgubi se že enkrat v Ljubljano in pusti v miru naše dedce, saj so že sami dosti trapaсти! Odšel sem, toda ne zaradi hude Lenkine pridige, marveč, ker je bila mera res že polna. Kakor sem pa kasneje zvedel, se je moral zagovarjati tudi moj lovski prijatelj dr. Ivan Tavčar pred svojim sodnikom, pred gospo, ki mu je dala samo za en dan dovoljenje, ga je pa prekoračil za cela dva dneva ..." Pa si danes privoščite kaj takega!

Ribič

Prof. Franček Bohanec je ugotovil, da je bil Tavčar še bolj strasten ribič kot lovec. Kupil si je celo izključno ribolovno pravico v Poljanščici. "Nihče ni smel loviti rib, kajti ribolov v Sori od izvira pa skoraj do Loke, je pripadal visoškem gospodu. Če so Tavčarjevi domači, biriči ali od Tavčarja posebej najeti čuvaji ujeli kakšnega pobalina, so ga krepko obdelali - vzgajno. Bogati kmetje so si kdaj pa kdaj strastno zaželeli ribolova. Šli so dobre volje kar pred Visoko in potegnili iz reke velikega sulca. Seveda jih je Ivan Tavčar tožil, četudi so bili vsi njegovi gostilniški tovariši. Ko so se kmetje odpravili v Loko na sodnijo, je bil - kot pravijo - tako visok sneg, da so lahko prišli samo do Zminca, do gostilne pri Kajbitu, sodniku pa sporočili, da naprej ne gre. Ljudski spomin pravi, da jih pred sodnika ni poslal Tavčar, pač pa Franica, njegova žena. Stvar se je razpletla tako, da so ti bogati kmetje dobili pravico do ribolova v potokih, ki tečejo v Soro. Pisatelj je s to potezo zmanjšal njihovo željo po ribah, ki so se skrivale v njegovih tolmunih."

J. Schrey, Tavčarjev ribiški in lovski tovariš, je v reviji Lovec leta 1932 obudil spomin na dan, ko sta se spoznala. Bilo je v tistih letih, ko je bil mladi Tavčar še za koncipista v pisarni dr. Janeza Mencingerja v Kranju (1877-80). Pisana družčina se je zbrala v gostilni Na Vidmu v Poljanah in nato odšla proti Gorenji vasi. "Malo pod mostom so zastavili sake. Kakor vsi domačini, je tudi dr. Tavčar sezul čevlje, zavihal hlače visoko nad kolena, vzel sak in zagazil v vodo. Nekaj jih je šlo podit in drogati ribe. Oboroženi so bili z dolgimi drogi. Kar nas je bilo Ljubljancanov, smo stali na bregu in gledali ter s krikom signalizirali kretanje odnosno plavanje rib. To je nastal direndaj, ko so pognali kar celo tropo raznih belic in lipanov proti točki, kjer je bila Poljanščica zagrajena s saki, ki so jih tiščali v hudih deročinah k vodnim

tlom mišičasti Poljanci. Po pol metra dolge mreže in podusti so se skušale pritisniti med skale. Lipani so priplavali do mrež, pa so opazili nevarnost in kar blisknili nazaj proti tolmunu. Mnogim je uspelo se vrniti. Niso se brigali ne za krik ne za drogove, ki so tleskali prav tako po površini vodne gladine, kakor tudi po deročinah. Najbolj navihani so bili pač kleni, ki so jo drug za drugim ubrali v plitvino, da so se jim skoraj hrbtno plavuti videle iz vode in se tik ob peščenih prodih umaknili nevarnosti. Kadar je bilo v saku kaj več rib, so hitro dvigali sake, kar so pa izkoristile druge ribe in si pri nastali odprtini rešile življenje."

Vse vrste rib so se že ujele ali ušle, le sulc, "kralj tolmuna", "skoraj meter dolga riba", ki mu je bil ta lov namenjen, ni hotel na dan. Ko so že skoraj obupali, ga je našel nekdo, ko je z drogom dregnul pod ostanek stare brvi, ki jo je od nekod prinesla visoka voda. Sulc se je zatekel v tolmun, odtod ga je z drogom pregnal videmski hlapec Geri, tedaj "najspretnjši ribič vse Poljanske doline". Zaplaval je proti toku, proti mostu; nad tem je bil jez - če bi ga dosegel, bi se rešil. "Dva poganjača sta se pognala v vodo in skušala sulcu preprečiti pot proti mostu in odtod pod jez, od koder bi ga živ krst ne bil več spravil. Saj so pod jezovi globočine in odprtine, da je prostora ne le za sulca, nego celo za celega podvodnega moža. Šele onemu, ki je stal najvišje in odkril skrivališče vodnega kralja, je uspelo, da ga je obrnil. To pot pa sulc ni več obstal v tolmunu, marveč jo je kar potegnil skozi in že smo ga videli plavati po deročini pod tolmunom. Nastal je krik. Oni, ki so držali sake, so jih pritiskali k tlom, kar so jim pripuščale moči ter buljili v migljajočo vodno gladino. Zablistalo se je pred sakom dr. Tavčarja in v tistem trenutku je že občutil močan sunek v boso nogo, ki jo je imel prislonjeno ob sak. Tisti mah pa je že tudi dvignil sak, toda deroča voda ga je zasukala, da bi bil kmalu s sulcem v saku splaval po Poljanščici. Lovil se je z nogami z le deloma iz vode dvignjenim sakom. Končno je le dobil toliko stopinje, da jo je mahnil med divjim krikom vseh navzočih, kot zmagovalec nad vodnim elementom in njegovim kraljem, na peščeni prod. Sak s sulcem je vrgel na prod in pomagali so že odvijali iz mokre mreže ogromno, celih sedem kilogramov težko ribo ..." Končalo se je Na Vidmu, kjer je sorški kralj še zadnjič zaplaval - v olju in vinu.

Med divjim krikom vseh navzočih se je izkazal Tavčar kot zmagovalec nad vodnim elementom in njegovim kraljem. Sak s sulcem je vrgel na prod in pomagali so že odvijali iz mokre mreže ogromno, celih sedem kilogramov težko ribo ... Končalo se je Na Vidmu, kjer je sorški kralj še zadnjič zaplaval - v olju in vinu.

Sulec (Hucho hucho), kralj sorških voda

Če bi Tavčarja sodili po njegovih antiklerikalnih spisih in nastopih, bi lahko pomislili, da je bil tudi brez vere. Vendar ni tako. Ostal je katolik. V globini svoje duše se ni nikdar odpovedal verskemu in še posebej katoliškemu naziranju o Bogu in posmrtnosti ...

Je bil Tavčar veren ali neveren?

MIHA NAGLIČ

Če bi Tavčarja sodili po pravih kampanjah proti klerikalnem ("farške gonje"), ki jim je načeloval kot šef Slovenskega naroda, ali po nekaterih satiričnih spisih z umetniško ambicijo (4000, Izgubljeni Bog), potem bi lahko upravičeno domnevali, da ni bil le antiklerikalec, temveč tudi ateist. Vendar temu ni tako. Dr. Ivan Tavčar je bil globoko veren človek. Izrazita "protiklerikalna tendenca" je značilna zlasti za tisti del njegovega opusa, ki je nastal v zadnjem desetletju 19. stoletja, ko so bili "surovi politični boji" med klerikalci in liberalci najhujši. To značilnost je ugotovil in raziskal že dr. Ivan Prijatelj, prvi urednik celote njegovega opusa in prvak slovenske literarne zgodovine v prvih desetletjih 20. stoletja.

"Dr. Ivan Tavčar je bil sin pobožne slovenske kmetiške matere, katera je imela na

svoji smrtni postelji ob slovesu od življenja in od sina do tega eno samo prošnjo: da bi se dal njen ljubljani Janez vsaj v svoji zadnji uri izpovedati. To prošnjo ji je sin obljubil izpolniti brez pridržka tem laglje, ker se on kljub vsem svobodomiselnim vplivom svoje izobrazbe v globini svoje duše ni bil nikdar odpovedal verskemu in še posebej katoliškemu naziranju o Bogu in posmrtnosti. V mladih dijaških letih, ko se je formirala njegova miselnost v okviru takrat moderne evropskega pozitivističnega svobodomiselstva ali 'liberalizma' - naš slovenski liberalizem je bil vedno zgolj rahlo idejno svobodomiselstvo, nikdar gospodarsko manchesterstvo! - v tistih letih je Tavčar skoraj vsake počitnice bival pri enem ali drugem svojih dveh stricov - duhovnikov, pri katerih se je navzel spoštovanja do onega preprosto-modrega selskega duhovnika, ki se ne rine v bojni politični vrvež, marveč vidi svoj poklic v tem, da je svojim kmetiškim, ves teden

Milena Zupančič kot Meta iz Cvetja v jeseni

v težko materialno delo vpreženim ovčicam miroljuben ter skrben pastir, dajajoč jim tudi med tednom dobre svete v gmotnih in dušnih težavah."

Prijatelj je ugotovil, da je ostal Tavčar, eden od nespornih prvakov nastajajočega slovenskega meščanstva, v globini svoje duše ves čas - kmet. "Vrhutega je bila ena najznačilnejših črt našega pisatelja ta, da je bil on kljub vsem visokim dostojanstvom, ki jih je v življenju dosegel, pravzaprav v dnu svoje narave vedno - gorenjski kmet. To osnovno linijo svoje nature je jasno prosvedočil takrat, ko je proti koncu svojega življenja zapel diven slavospev slovenskemu 'kmetu-kralju' v Cvetju v jeseni. Dr. Tavčar je bil stalno na svojo grudno posest, domačijo in družino ponosen kmet, kateri bi bil tudi kot župan naše prestolnice najrajši videl, da bi ostala naša metropola vedno ljubko-domača 'Ljubljan'ca dolga vas'. Bil je zmeraj mogočen kmet čigar najpresrečnejša želja je bila, videti na stara leta okrog sebe veliko družino sinov, hčera, vnukov in vnučic. Bil je ves čas svojega živ-

ljenja košat kmetiški velikaš, ki se ob solnčnih nedeljah in praznikih s parom rejnih konj vozi ob zvonjenju far-nih zvonov v ozaljšano cerkev in na koncu svojih dni mirno umira, zavedajoč se, da bodo nad njegovo krsto duhovniki v zlatih plaščih ob bučanju mogočnih orgelj služili mašo za njegov pokoj in da bodo milo in ubrano peli domači zvonovi, ko ga bodo kmetiški gospodarji, njegovi bivši tovariši, polagali v naročje domače zemlje ..."

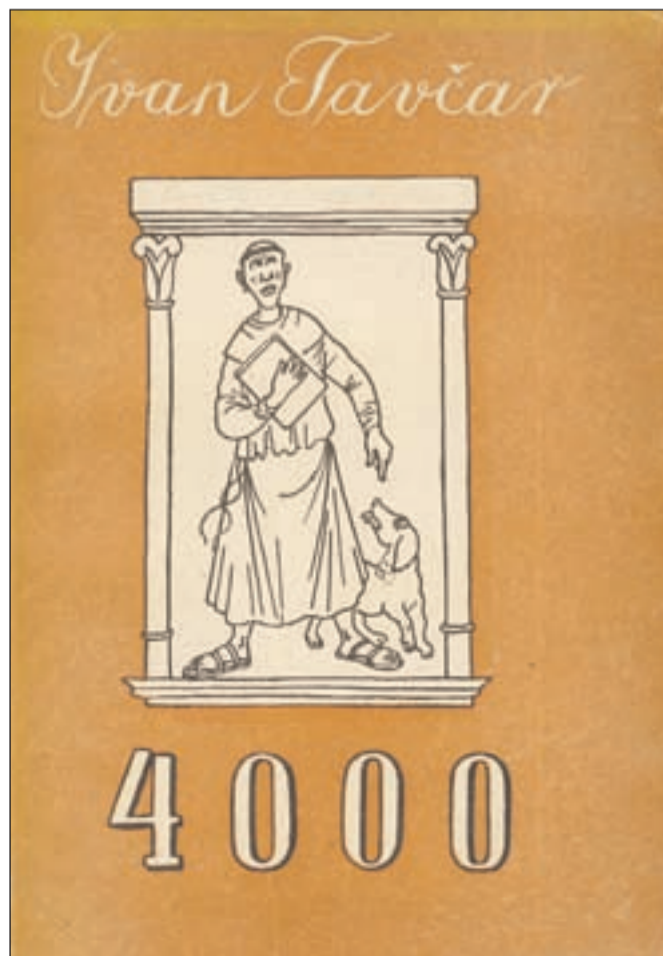
Tavčar je sam izjavil: "Bil sem romantik, in zatorej se še danes ne morem ločiti od tiste visoke poezije, ki je - zame vsaj - vsekar v zvezi z božjo službo po katoliških cerkvah!" Kakšen vernik je torej bil? Dr. Prijatelj: "Dr. Tavčar ni bil naivno-moralističen vernik kakor Luka Jeran, ni bil razumsko-zavzet vernik kakor dr. Mahnič, ni bil politično-spekulativen vernik kakor dr. Janez Bleiweis, mladi dr. Šusteršič ali stari Franjo Šuklje, ni bil brodolomec kakor nekateri francoski 'modernisti' in ni bil bogoisatelj, kakršni so mnogi moderni Rusi z Dostojevskim na čelu - dr. Tavčar je bil domačosten in li-

turgičen vernik. Te značilne svoje vernosti, s katero je bil prežet zlasti v mladostnih in starostnih letih - dočim je bil v moški dobi kakor vsi 'Mladostlovinci' versko skoraj indiferenten - pa ni spravljal nikdar v zvezo s svojo politično orientacijo, ki je bila usmerjena stalno svobodomiselno."

Tavčar in kleriki

Tavčar je v svojih odnosih do duhovščine padal iz ene skrajnosti v drugo. Videli smo, kako je moral že kot dijak zapustiti ljubljansko alojzijevisčce. Zatekel se je na Dolenjsko - k stricu duhovniku. K njemu je zahajal tudi kot dunajski študent in pri njem preživel prav idilične počitnice. "Tiste čase sem zahajal k svojemu stricu Antonu Tavčarju, ki je bil župnik v kraju, ki je eden najlepših na Slovenskem: na Raki. Tja sem zahajal kot 'farovski študent' celo gimnazijo in vsa leta, ko sem se učil na univerzi. Posebno zanimiv je bil čas, ko je bil kaplan pri mojem stricu pokojni župnik Žgur. Pri mizi smo se neprestano pričkali: jaz sem bil mladostlovenec,

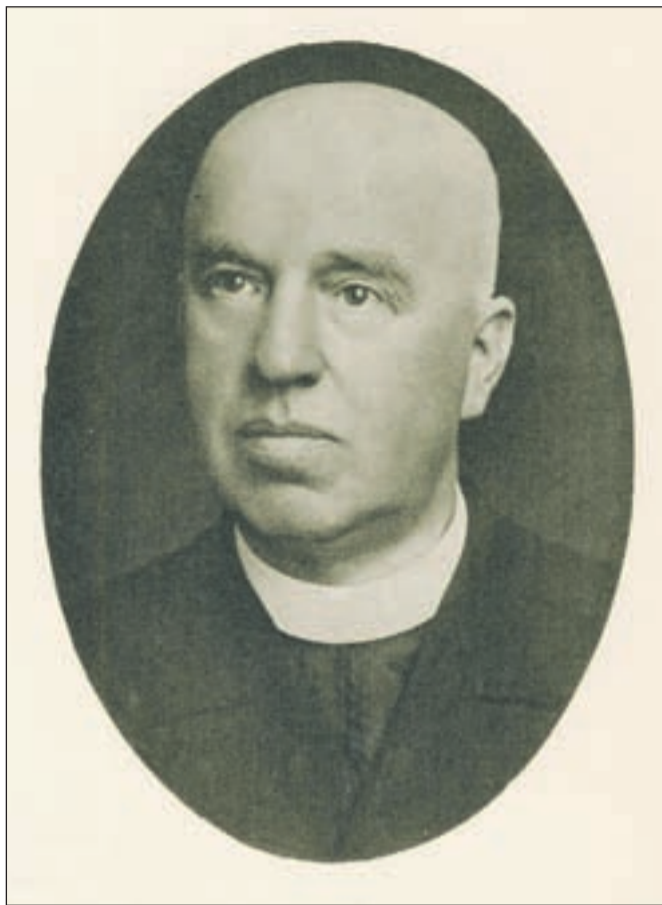
Dr. Ivan Tavčar je bil sin pobožne slovenske kmetiške matere, katera je imela na svoji smrtni postelji ob slovesu od življenja in od sina do tega eno samo prošnjo: da bi se dal njen ljubljani Janez vsaj v svoji zadnji uri izpovedati. To prošnjo ji je sin obljubil izpolniti brez pridržka ...

Tavčarjeva povest 4000, ilustriral Maksim Sedej, Ljubljana 1948.

VERNIK

Snovanja

Filozof Aleš Ušeničnik (1868-1952), Tavčarjev poljanski rojak

Dr. Ivan Prijatelj, prvi urednik Tavčarjevega opusa

onadva sta bila staroslovenca. Živelimi smo v največjem političnem in tudi literarnem prepiru: onadva sta trgala moje spise, jaz pa sem v preroškem duhu oznanjeval, kako bo 'liberalna' ideja pretresla vso Slovenijo ter prišla do končne zmage. Vzlic temu pa eden brez drugega živeti nismo mogli, in lahko rečem, da mi je ohranil stric ljubezen, Žgur pa prijateljstvo do zadnjega dneva življenja! Takrat je pisal Žgur 'Šmarnice' in smelo trdim, da sem polovico teh 'Šmarnic' spisal jaz ..."

Tako je govoril stari Tavčar (Izidor Cankar, Obiski, 1920). Ko se je leta 1918 ozrl na svojo satirično povest 4000, napisano 1891, je nekemu katoliškemu piscu izjavil: "Zadeti sem hotel le napake in izrodke napačnega klerikalizma, pa so udarci odleteli na vero samo, česar mi je zelo žal." Govorilo se je celo, da naj bi pisatelj to delo na bolniški postelji pred svojim spovednikom - frančiškanom p. Placidom - preklical. Ko je govorico slišal dr. Ivan Prijatelj, urednik pisateljevih izbranih del, se je obrnil naravnost nanj z vprašanjem, ali je to res. Tavčar je odgovoril v pismu z dne 26. oktobra 1921: "Pater P. od mene ni ničesar zahteval, in jaz mu nesem ničesar obljubil. Gospod Žigon se torej moti. Pač pa je svoj čas, ko sem se ženil, pater Jožef Bizovičar nekaj enacega zahteval, pa se, kakor se spominjam, nesva mogla prav zjediniti. Da bi se bilo sedaj, ko je 'Katoliška tiskarna' prvi prodajalec mojih spisov, kaj tacega od mene zahtevalo, je naravnost izključeno." Fran S. Finžgar piše v svojih spo-

minih (Leta mojega popotovanja), kako je leta 1922 Tavčarju na njegovo željo preskrbel spovednika, nekega starega patra v Marijanišču. Dr. Ivo Tavčar, pisatelj prv sin, pa je Marji Boršnik izjavil, da je bil Tavčarjev edini spovednik po poroki Andrej Kalan. Pa še ta je verjetno svojega poljanskega rojaka samo obhajal - kakor je sam izjavil v Slovincu 23. februarja 1923, takoj po Tavčarjevi smrti.

Ko je leta 1883 prvič kandidiral za poslanca v kranjski deželni zbor, je Tavčar razposlal duhovnikom ljubljanske škofije okrožnico, v kateri se jim je naravnost dobrihal in jih vabil, naj ga podprejo. Ko je duhovščina njegovo ponudbo soglasno odklonila, "bilo je užaljeno njegovo samoljubje in ostala mu je neka jeza do duhovstva sploh". Tako poroča Ivan Hribar v svojih spominih. Tu zapiše tudi tisto značilno izjavo, katero mu je Tavčar izrekel nekaj let pozneje: "Ko bi bil šel v semenišče, bi bil danes prav tak fanatičen in borben kanonik ali celo škof." Ko je ob koncu 19. stoletja škof Jeglič o božiču 1898 oznanil svojo namero, da zgradi zasebni katoliški srednješolski zavod, mu je Tavčar ostro nasprotoval, tako v mestnem svetu kot na straneh Slovenskega naroda, kjer ga je v začetku 1899 napadel z vrsto člankov. "Naj nam je oseba našega knezovalec, pa se, kakor se spominjam, nesva mogla prav zjediniti. Da bi se bilo sedaj, ko je 'Katoliška tiskarna' prvi prodajalec mojih spisov, kaj tacega od mene zahtevalo, je naravnost izključeno." Fran S. Finžgar piše v svojih spo-

samo kmeta, nego tudi razumnika ..." Tavčar je samega sebe imel za liberalnega. V resnici je bil v politiki zelo konservativen, tak se je pokazal zlasti v odnosu do novih levih strank, do socialistov in komunistov. Liberalizem mu je pomenil predvsem materialno in duhovno prostost. "Liberalci je lahko le tisti, ki ima kaj za pod palec"; le kdor ima denar, je lahko tudi duhovno neodvisen. Tavčar je pač bil. Proti duhovščini nasploh ni bil, proti veri še manj. S kleriki je polemiziral le, kadar so ti skušali omejevati njegovo ali narodno duhovno prostost.

Tavčar in Ušeničnik

"Tedaj pa se je na gori Slivnici - ki s svojim največkrat s snegom ovenčanim vrhom kraljuje nad našo vasjo - prav pri vrhu utrnila majhna, neznačajna iskrica. Kakor večičica nad močvirjem se je vžgala ter zaigrala tja in sem. Potem je obstala. Pa samo za nekaj časa. Ali v tem času je bila že večja postala. Sedaj že ni bila več iskrica, sedaj bila je že iskra. In pričela se je ta iskra po širokem bregu veličastne naše Slivnice nizdol pomikati. Ravnokar bila je še iskra, ali sedaj nastal je iz nje že večji goreči plamen. A sredi Slivnice bil je ta plamen že kot goreč grm, kakor ga je gledal Mojzes na gori Jetro. In bolj ko se je ta grm pomikal proti vznožju hriba, večji so postajali plameni njegovi. Nastal je tudi vihar in podrl je ona dva na 'Kozji nogi' k zemlji. A čudo, dasi sta zrla z očmi proti nebu, videla sta vendar vse, kar se je godilo v dolu! V

hipu so plameni prepregli celo obnebjje. A to niso bili plameni, to bila je nebeška podoba Odrešenika! Raztezala se je po vesoljni višini in sonca se je dotikala z milobno svojo glavo! In kakor nekaj učenci na gori Tabor gledala sta nevredna črva stvarnika sveta. Pa le za nekaj trenutkov. Večni Bog stopil je s svojega prestola na večnem obnebjju, in kakor je prej naraščala orjaška njegova podoba, tako se je sedaj krčila od hipa do hipa. In naša grešnika nista gledala več stvarnika v njegovi slavi, a pri vznožju 'Kozje noge' ugledala sta Boga - človeka, v neznačajni človeški podobi. In trnov venec je nosil na glavi in težak križ je nosil ob rami ..."

Če ne bi vedeli, od kod je gornji opis Križanega, ki se z Blegoša (za literarno rabo preimenovanega v Slivnico) spušča v Poljansko dolino, bi pomislili, da je iz kakega bogoslovnega spisa. V resnici pa je iz Tavčarjevega pamfleta *Izgubljeni Bog*. To pisanje velja ob satiričnem romanu 4000 za njegovo najboljši protiklerikalno delo. Izšlo je najprej kot podlistek v Slovenskem narodu, februarja 1900. Dvignilo je naklado časnika in bilo potem še trikrat ponatisnjeno v obliki samostojne brošure. Avtor se je podpisal kot *dr. Ivan Nevesekdo*, podnaslov *Izgubljenega Boga* pa se je glasil: "Resnična povest, tiskana z nedovoljenjem visokočastnega knezoškofijskega ordinarjata".

Tavčarjev *Izgubljeni Bog* je razjezil tudi dr. Aleša Ušeničnika, pisateljevega poljanskega rojaka. V Katoliškem obzorniku (1900) je ugotav-

ljal, da se Prešernovih Poezij "v 50 letih ni toliko razprodalo, kakor se je 'Izgubljenega Boga' v nekaj tednih". To pa zaradi obilja pikantnosti, cinizma in frivolnosti, ker naši inteligenci ugaja, "če šegeče, diši, malce smrdi". V tem je dr. Nevesekdo pravi mojster, priznava Ušeničnik. Prešernu bi takšno pisanje po njegovem ne ugajalo. Stal je "tako visoko nad našo moderno inteligenco - seveda 'Narodovo', saj le ta največ bere to remek-delo! - da bi pljunil pred Kranjce, ki širijo in bero take - *kvasike!*" To je, kolikor je meni znano, eno redkih ali kar edino mesto, na katerem se Ušeničnik spotika ob Tavčarja. Ušeničnik je veljal za Mahničevega naslednika in pričakovali bi, da se bo Tavčar lotil tudi njega. Pa se ga ni. Zdi se, da je med rojakoma veljalo nekakšno tiho, nepodpisano premirje.

Poljane so dale dva moža, ki sta usodno zaznamovala slovensko politično in duhovno življenje ob prelomu iz 19. v 20. stoletje in vse do 2. sv. vojne. To sta Ivan Tavčar in Aleš Ušeničnik (1869-1952), prvi odvetnik, politik in pisatelj, drugi teolog, filozof in sociolog, prvi praktik in umetnik, drugi teoretik in duhovnik. Prvi je skupaj z gorenjskim rojakom Ivanom Hribarjem postal prvak slovenskega liberalizma, drugi je ob Janezu Ev. Krecku, rojaku s selške strani, postal vodilni ideolog slovenskega katolicizma v prvi polovici 20. stoletja. Res je zanimivo, da se Tavčar, ki je bil tako gorak na klerikalce, ob svojega rojaka skorajda ni obregal, nemara tudi zato, ker je bil 17 let mlajši. Ko je bil Aleš še v gimnaziji, je Tavčar zvedel za njegovo izjemno nadarjenost in mu ponudil denarno podporo, če se odloči za študij na Dunaju - najbrž prav zato, da bi ga odvrnil od klerikalnih krogov in usmeril v posvetne. Ko je pisatelj 1891 v Ljubljani objavil svojo satirično utopijo z naslovom 4000, je bil mladi in nadebudni filozof še v Rimu. Res pa je, da je takoj po vrnitvi v Ljubljano prav on prevzel od škofa Antona Mahničiča (v 4000 nastopa kot "blaženi Anton od Kala") štafetno palico klerikalnega pogleda na kulturo in politiko. Ušeničnik je bil katoliški fundamentalist, učitelj celih generacij katoliških duhovnikov, avtoriteta med katoliškimi izobraženci in kot tak soodgovoren za politično držo slovenskega klera med 2. svetovno vojno. Kakor je Tavčar "sokriv" za svobodomiselnost posvetnega dela slovenske inteligence v tistem času ...

Tavčar je samega sebe imel za liberalnega. V resnici je bil v politiki zelo konservativen, zlasti v odnosu do socialistov in komunistov. Proti duhovščini nasploh pa ni bil, proti veri še manj. S kleriki je polemiziral le, kadar so ti skušali omejevati njegovo ali narodno duhovno prostost.

Tavčar ostaja z nami v svojih delih, zlasti v tistih, ki se godijo v domači Poljanski dolini. V teh Snovanjih pa smo poskusili obuditi tudi njegovo siceršnjo mnogoplastno in dostikrat že precej pozabljeno podobo ...

Ivan Tavčar v ljudskem spominu

MIHA NAGLIČ

V Poljanski dolini ali kjerkoli druge na Gorenjskem skoraj ne more biti več živih ljudi, ki bi se rojaka Ivana Tavčarja sami spominjali. Če je kdo, je bil takrat, ko ga je videl ali slišal, sam še otrok. Visočan je umrl 19. februarja 1923 v Ljubljani in takrat je bil na Visokem veličasten pogreb. Tega bi se morda kdo še spomnil. Tudi govornice o njem, ki so bile včasih med ljudmi zelo žive, počasi izumirajo. V njih se je ohranjala tista podoba Tavčarja, kakršna je nastajala, ko je prihajal v neposredni stik z našimi predniki - kot odvetnik jih je zastopal v raznih pravnih, jih preganjal zaradi krivolova v "njegovih" Sori in njenih pritožnih, sam je prav pogosto prihajal na lov in ribolov, zahajal v gostilne, se udeleževal sokolskih prireditev, vznemirjal pobožnjakarje s svoji-

mi liberalnimi pogledi, pomagal nekaterim nadarjenim dijakom in študentom iz naših krajev, veliko časa preživel na Visokem ... Po mojem ni tega ljudskega spomina nihče povzel lepše kot pokojni profesor in pisatelj **Franček Bohanec** (1923-2010) v svoji odlični knjigi o našem rojaku (Ivan Tavčar, 1985). Avtor te knjige se je sam rodil komaj šest dni pred smrtjo tistega, o katerem je pisal.

"Kakšen je bil pravzaprav Ivan Tavčar kot človek? Znan je njegova pojava na ljubljanskih ulicah: Hodil je zravnano v skrbno urejeni meščanski obleki s cilindričnim pokrivalom. Če je srečal manj pomembnega znanca, je le pomigal s prstom. Če pa je bil ta znanec pomembnejši, je dvignil roko, lahko se je tudi s prstom dotaknil pokrivala. A če je šel mimo veljak, zlasti ugleden po debelini denarnice, tedaj je znal gospod odvetnik tudi sneti klobuk.

Takšen je ostal v spominu Josipa Vidmarja. Domačin iz Poljan pa pravi: 'Ko je naš ata srečal Tavčarja v Ljubljani pred pošto, je ta zavpil nad njim: 'Lump, kdaj mi boš plačal!' In ata so zardeli. S Tavčarjem so v gostilni stalno metali tarok za drobiž. In kdo od mimoidočih meščanov naj bi vedel, da se je Tavčar le šalil ...?' Ali: Ivan Tavčar se je ves blaten vrnil iz Zale. Ves dan je bil na lovu. Pa je moral kmet, ki mu je bil za gonjača, zvečer segreti kamenje v peči, ga zložiti v leseno kad, naliti vode in potem drgniti po hrbtu pisatelja, ko se je ta namakal v kadi. In pisatelj se je kar naprej drl: 'Kam gledaš, drgni!' In kmet je še močnejše drgnil nagega lovca v kadi. Ali: Nihče ni smel loviti rib, kajti ribolov v Sori, od izvira pa skoraj do Loke, je pripadal le visoškemu gospodu. Če so Tavčarjevi domači, biriči ali od Tavčarja posebej najeti čuvaji ujeli kakšnega pobalina, so ga

krepko obdelali - vzgojno. Bogati kmetje so si kdaj pa kdaj strastno zaželeli ribolova. Šli so dobre volje kar pred Visoko in potegnili iz reke velikega sulca. Seveda jih je Ivan Tavčar tožil, četudi so bili vsi njegovi gostilniški tovariši. Ko so se kmetje odpravili v Loko na sodnijo, je bil - kot pravijo - tako visok sneg, da so lahko prišli samo do Zminca, do gostilne pri Kajbitu, sodniku pa sporočili, da dalje ne gre. Ljudski spomin pravi, da jih pred sodnika ni poslal Tavčar, pač pa Franica, njegova žena. Stvar se je razpletla tako, da so ti bogati kmetje dobili pravico do ribolova v potokih, ki tečejo v Soro. Pisatelj je s to potezo zmanjšal njihovo željo po ribah, ki so se skrivale v njegovih rečnih tolmunih. Ali: Nepozaben je bil Tavčarjev pogreb - žena v črnem, štiri sinovi in hči, povsod sokolske uniforme. Stopali so v povsem drugačni držji, kot so jih poznali, kadar so se na konjih podili

gor in dol po poljih ob reki."

Bohanec ugotavlja, da se je v ljudskem spominu ohranila predvsem "tista Tavčarjeva podoba, ki vzbuja vtis samozavestne osebnosti brez motečih nihanj, dvomov ali celo osebnih porazov: Ljudje niti ne pomislijo, da se je pisatelj rodil v bajtarski revščini (28. avgusta 1851 v Poljanah nad Škofjo Loko). Ljudem ni nikoli bilo do tega, da bi razmišljali, kako je pubertetnik doživljal leta prebuje in uveljavitve, kako je - na primer - zapadal v črna razpoloženja v mrzli sobi na Dunaju, ko je ob prazni mizi drgnil pravne študije ... In še na stara leta, ko mu je telo razjedal rak, ni bilo pri njem zaznati močnejše resignacije. Zato je ostal v spominu kot človek, ki ve, kaj hoče, in zna za dosego cilja uporabiti prava sredstva." Tak je torej ostal v spominu sodobnikov. O tem, kakšen je bil "v resnici", pa pove bistveno več njegove vsestranske opus.

"Tavčar se je ves blaten vrnil iz Zale. Ves dan je bil na lovu. Pa je moral kmet, ki mu je bil za gonjača, segreti kamenje v peči, ga zložiti v leseno kad, naliti vode in potem drgniti po hrbtu pisatelja, ko se je ta namakal v kadi in se kar naprej drl: 'Kam gledaš, drgni!' In kmet je še močnejše drgnil nagega lovca v kadi."

Visoko jeseni 2011 / Foto: Gorazd Kavčič

razvedrina

GG

PRILOGA GORENJSKEGA GLASA

Še zadnji spomini na poleje. Več na strani 37/ Foto: AB

KULTURA

IZ ZAHODA NA VZHOD

Berko razstavlja na skupinski razstavi fotorealistov zahodne in vzhodne Evrope v Budimpešti. / Foto: Berko

34

AVTOMOBILIZEM

KAJ PA ŠPORT?

Leon je na modelni paleti Seata vselej veljal za najbolj športen avtomobil. Test: Seat Leon 1.6 TDI Sport

35

LJUDJE

MORSKE IGRE

Kompasova predstavnica, Murskobočanka Darja Meolič je dekle tridesetih let, polna energije in ljubezni do dela, ki ga opravlja. / Foto: AB

37

TOREK_11. 10. 2011

KULTURA

Svet Zavoda - LTO - Zavod za turizem občine Kranjska Gora, Kolodvorska ulica 1b, 4280 Kranjska Gora, razpisuje delovno mesto

DIREKTORJA LTO - Zavoda za turizem občine Kranjska Gora (m/ž)

Poleg splošnih zakonskih pogojev zahtevamo še:

- najmanj VII/2 oziroma univerzitetno izobrazbo ekonomske, turistične ali družboslovne smeri
- sposobnost za organizacijo dela in vodenje zavoda
- najmanj 5 let delovnih izkušenj z zahtevano izobrazbo in na vodstvenem delovnem mestu
- znanje vsaj dveh svetovnih jezikov (prednost pri izbiri bodo imeli kandidati z znanjem nemškega ali italijanskega jezika)
- poznavanje računovodskih standardov, poznavanje Word Office programov

Direktor LTO - Zavoda za turizem občine Kranjska Gora se imenuje za štiriletni mandat.

K prijavi z življenjepisom, kratkim opisom dosedanjega dela in predloga vodenja in razvoja Zavoda, morajo kandidati/ke priložiti tudi naslednja dokazila o izpolnjevanju pogojev za zasedbo delovnega mesta:

- fotokopija dokazila, iz katerega je razvidna delovna doba, in fotokopija verodostojnih listin, iz katere so razvidne delovne izkušnje,
- fotokopija dokazila o zahtevani izobrazbi

Kandidati naj ponudbe z vsemi potrebnimi dokazili pošljejo priporočeno v zaprti ovojnici na naslov: **LTO - Zavod za turizem občine Kranjska Gora, Kolodvorska ulica 1b, 4280 Kranjska Gora**. Ovojnica mora biti označena z napisom: **"Ne odpiraj - razpis za direktorja LTO"**.

Nepopolnih ponudb komisija ne bo obravnavala. Kandidati pošljejo pisne prijave z zahtevanimi dokazili **najkasneje do 26. 10. 2011**. O izboru bodo kandidati obveščeni v osmih dneh po pridobljenem pozitivnem soglasju občinskega sveta občine Kranjska Gora. Informacije o javnem razpisu lahko dobite vsak delovni dan med 10. in 12. uro po tel. 04/588 50 20.

GG mali oglasi

E-POŠTA: malioglas@g-glas.si, TELEFON: 04 201 42 47
www.gorenjskiglas.si

LAŽJI SUDOKU

8	2							1
		9			4			7
4	1				6			3
7	4	5	3		8			
		1				5		
			1	5	9	8	4	
	7		2				5	6
2			6				7	
3							1	

Rešitev:

8	2	1	5	9	6	7	4	3
6	7	1	9	8	5	2	3	4
9	5	6	9	2	7	4	1	3
7	8	5	2	1	3	6	4	9
5	7	9	1	6	8	3	2	4
2	1	9	6	5	7	4	8	3
5	8	9	2	6	7	1	3	4
4	9	2	1	8	6	5	3	7
1	6	7	5	2	3	9	8	4

TEŽJI SUDOKU

				3		2		8
1			5			9		
		8	7	6				
5	4							
2								6
							8	4
				2	5	8		
		3			6			9
4	2		1					

Rešitev:

8	2	1	5	9	6	7	4	3
6	7	1	9	8	5	2	3	4
9	5	6	9	2	7	4	1	3
7	8	5	2	1	3	6	4	9
5	7	9	1	6	8	3	2	4
2	1	9	6	5	7	4	8	3
5	8	9	2	6	7	1	3	4
4	9	2	1	8	6	5	3	7
1	6	7	5	2	3	9	8	4

Navodilo za reševanje: v kvadrate vpišite števila od 1 do 9 tako, da se ne bo nobeno število ponovilo ne v vrstici ne v koloni ne v enem izmed odebeljenih devetih kvadratov.

Sestavila: P. F.

IZ ZAHODA NA VZHOD

Berko razstavlja na skupinski razstavi fotorealizmov zahodne in vzhodne Evrope v Budimpešti.

Igor Kavčič

Muzej Ludwig iz Budimpešte je v sodelovanju z Muzejem moderne umetnosti z Dunaja in fundacijo Ludwig iz Aachna pripravil razstavo z naslovom *Vzhodno od raja - fotorealizem: različice stvarnosti* (East of Eden - Photorealism: Version of Reality). Na dosedanjih razstavah fotorealizma v Evropi (Strasbourg, Pariz, Benetke, Dunaj, Aachen) so običajno predstavljali avtorje iz ZDA, od koder fotorealizem tudi izvira. Redkeje so bila na ogled dela zahodnoevropskih umetnikov, tokrat pa so sploh prvič doslej razstavljeni dela ameriških, zahodnoevropskih in vzhodnoevropskih fotorealizmov.

Fundacija Ludwig ima muzeje v Aachnu, Koblenzu, Kölnu, Dunaju, Budimpešti, Sankt Peterburgu in Pekingu in velja za zbirko, v kateri je brzkone največ slik likovne smeri fotorealizma

Foto: Berko

Odprtje razstave je potekalo pred Berkovo sliko *Spomin na Rim*, ki je tudi na naslovnici priložnostne zloženke.

oziroma hiperrealizma, kot smer imenujemo v Evropi. Muzej v Budimpešti je opravil raziskavo hiperrealističnih tendenc v nekdanjih socialističnih državah vzhodne Evrope in izbral nekaj najbolj kompetentnih primerkov za svojo razstavo, na kateri so na ogled dela dvainpetdesetih slikarjev, štiriindvajset z Zahoda in osemind-

vajset s tako imenovanega evropskega Vzhoda.

Zanimiv je koncept razstave, ki je postavljena tako, da so v posameznih galerijskih prostorih neposredno soočene slike avtorjev z Vzhoda in Zahoda. Poleg slik, ki so jih naslikali znani avtorji Chuck Close, Robert Cottingham, Richard Estes, Don Eddy, Robert Bechtle, Ralf Goings,

Franz Gertsch, Malcolm Morley, sta tako na razstavi zastopana tudi dva slovenska avtorja, dve deli je prispeval Franc Mesarič, s štirimi deli pa je prisoten slikar Berko iz Škofje Loke. Na ogled so dela *Spomin na Rim* (avtoportret z ženo), portret *Robert Redforda*, ki je v stalni zbirki Muzeja sodobne umetnosti v Zagrebu in so ga Fundaciji Ludwig posodili za to priložnost, tu pa sta še deli *Bogastvo II* in *To je ta pravo*. Zanimivo je, da je slika *Spomin na Rim* iz leta 1974 v centralni dvorani, skupaj s slikarji, kot so Chuck Close, Gerhard Richter, Malcolm Morley, Gerard Gasiorowski, pred njo pa je potekalo tudi odprtje razstave. Še več, slika je tudi na naslovnici priložnostne zloženke, ki jo vsak obiskovalec dobi ob vstopu na razstavo. Odprtja se je udeležila tudi ambasadorka Republike Slovenije v Budimpešti Darja Bavdaž Kuret. Razstava bo odprta do 15. januarja prihodnjega leta.

Dolge ribiške noči

V galeriji Hiše Layer v Kranju je na ogled razstava fotografij Luke Dakskoblerja z naslovom *Dolge noči na Marmarskem morju*. Eden najbolj prodornih slovenskih fotografov mlajše generacije Luka Dakskobler se tokrat predstavlja z zmagovalno reportažo letošnjega natečaja *Slovenia Press Photo*. Letos je bil tako rekoč trojni zmagovalec, saj je bil najboljši tako z reportažo, kot z najboljšo zgodbo v kategoriji Novice in najboljšo posamezno fotografijo v kategoriji Narava. Tokrat je na ogled postavil reportažo, ki jo je posnel v okviru fotodelavnice v Istanbulu. "Na manjši ribiški ladji sem preživel popoldne in celo noč do sedme ure zjutraj," je povedal Luka in dodal, da se je odločil za črno-belo tehniko, ker so fotografije bolj kontrastne, hkrati pa je želel narediti drugačno reportažo, kot bi jo pričakovala žirija. K fotografijam, na ogled jih je osemnajst, je Dakskobler zapisal kratke komentarje, tako da si obiskovalec lahko predstavlja zgodbo turških ribičev v boju za vsakdanje preživetje. I. K.

Foto: Igor Kavčič

Luka Dakskobler pri pripovedovanju zgodb z ribiške ladje

AVTOMOBILIZEM

SPOMINI SO ŠE VEDNO ŽIVI KAJ PA ŠPORT?

Nova Elantra zapolnjuje vrzel v Hyundaijevi modelni paleti.

Matjaž Gregorič

Hyundai Elantra pete generacije ima nalogo pridobivanja nekoliko bolj tradicionalnih kupcev avtomobilov, predvsem tistih, ki se spomnijo, da je model s tem imenom pri južnokorejski avtomobilski znamki pred leti že obstajal. Razvoj in oblikovanje nove 4,35 metra dolge limuzine so Hyundaijevi strategiji začrtali tako, da je vseč tudi evropskemu okusu, sicer pa gre za avtomobil s prostorno notranjostjo in solidnim 420-

litrskim prtljažnikom. Kot je v navadi pri novejših Hyundaijevih modelih, se tudi elantra lahko pohvali s kakovostnimi notranjimi materiali, razgibano oblikovano armaturno ploščo in sodobnimi komunikacijskimi sistemi, ki vključujejo priključke za zunanje podatkovne naprave in napravo za prostoročno telefoniranje. Tudi pri varnosti ni bilo kompromisov, avtomobil je oborožen z vsemi običajnimi aktivnimi in pasivnimi varnostnimi elementi.

Za Elantrin pogon je na voljo en sam motor, 1,6-litrski bencinski štirivaljnik s 97

kilovatov (132 KM) moči, čigar navor se na prednji kolesi prenaša s pomočjo šeststopenjskega ročnega ali za poldrugi tisočak doplačila šeststopenjskega samodejnega menjalnika. Kakšen dodaten bencinski ali dizelski motor ni predviden. In čeprav je oprema razdeljena v tri nivoje, dodatkov za doplačilo ni prav veliko in še ti so namenjeni zahtevnejšim kupcem, med njimi so namreč usjerno sedežno oblazinjenje, ogrevanje sedežev, parkirna tipala in tako naprej. Osnovna izvedba elantra stane 13.990 evrov, z najbogatejšo opremo pa 16.390 evrov.

Matjaž Gregorič

Leon je na modelni paleti Seata vselej veljal za najbolj športen avtomobil, a če je pod motornim pokrovom varčni dizelski motor, je veliko prej kaj drugega. Torej, nekakšen družinsko naravnani varčnež ali pa športnik, ki mu je bolj po volji rekreacija kot vrhunsko udejstvovanje.

Zunanost seveda govori drugače, kajti Leon med razrednimi tekmeči še vedno izstopa z agresivnimi karoserijskimi potezami, ki se zrcalijo z napadalnim sprednjim delom, mišičastimi bočnimi linijami in kupejevsko ukrojenim zadkom. Poleg tega zunanost v športno obarvanem paketu opreme krasijo 17-palčna platišča iz lahke litine, zatemnjena stekla in biksenonski žarometi. Tudi v notranjosti ta avtomobil hoče na vsak način prepričati, da ga je v hlačah več kot v resnici, tako z dobro oprijemljivim volanskim obročem kot z merilniki kot z dinamično obliko armaturne plošče. K vsemu je treba prišteti še dobro oprijemljiva sprednja sedeža, medtem ko se potniki na zadnji klopi najpogosteje pritožujejo nad utesnjenostjo in

omejenim pogledom skozi majhna stranska stekla. Tudi prtljažnik je le povprečen, oziroma s 341 litri prostornine v tem razredu bolj pri spodnjem robu.

Novi 1,6-litrski turbodizelski štirivaljnik, ki seveda prihaja iz matičnega koncerna Volkswagen, je torej uglasen bolj na ekonomičnost kot na športnost. Na papirju ta pogonski stroj ne obljublja nič vznemirljivega in kaj takega se od njega niti ne pričakuje.

OSNOVNI TEHNIČNI PODATKI

Gibna prostornina:	1598 ccm
Največja moč pri v/min:	77 kW/105 KM
Najvišja hitrost:	185 km/h
Poraba goriva po EU norm.:	5,1/ 3,7/ 4,2 l/100 km
Maloprodajna cena:	17.805 EUR
Uvoznik:	Porsche Slovenija, Ljubljana

KINO SPORED

KOLOSEJ DE LUXE, KRANJ (CENTER)

Torek, 11. 10.
19.30, 21.30 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
17.30, 19.40 JOHNNY ENGLISH 2
17.00, 19.20, 21.40 KATERI JE PRAVI?
21.50 KAVBOJI IN VESOLJCI
16.00 MEDVEDEK PU
17.20 SMRKCI

Sreda, 12. 10.
19.30, 21.30 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
17.30, 19.40 JOHNNY ENGLISH 2
17.00, 19.20, 21.40 KATERI JE PRAVI?
21.50 KAVBOJI IN VESOLJCI
16.00 MEDVEDEK PU
17.20 SMRKCI

Četrtek, 13. 10.
18.30, 21.00 JANE EYRE
19.40 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
17.10, 19.20 JOHNNY ENGLISH 2
17.25, 21.40 KATERI JE PRAVI?
21.30 KAVBOJI IN VESOLJCI
17.00 MEDVEDEK PU

Petek, 14. 10.
18.30, 21.00, 23.30 JANE EYRE
19.40 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
17.10, 19.20 JOHNNY ENGLISH 2
17.25, 21.40, 23.55 KATERI JE PRAVI?
21.30 KAVBOJI IN VESOLJCI
17.00 MEDVEDEK PU

Sobota, 15. 10.
18.30, 21.00, 23.30 JANE EYRE
19.40 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
15.00, 17.10, 19.20 JOHNNY ENGLISH 2
15.10, 17.25, 21.40, 23.55 KATERI JE PRAVI?
21.30 KAVBOJI IN VESOLJCI
14.00, 15.30, 17.00 MEDVEDEK PU

Nedelja, 16. 10.
18.30, 21.00 JANE EYRE
19.40 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
17.10, 19.20 JOHNNY ENGLISH 2
17.25, 21.40 KATERI JE PRAVI?

21.30 KAVBOJI IN VESOLJCI
17.00 MEDVEDEK PU

PLANET TUŠ KRANJ

Torek, 11. 10.
16.40, 21.20 EN DAN
16.25, 18.45, 21.05 KATERI JE PRAVI?
19.10, 21.30 NOČ MORSKIH PSOV, 3D
19.00 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
18.20, 20.40 JOHNNY ENGLISH 2
18.40, 21.10 PRIJATELJA SAMO ZA SEKS
15.20, 17.00 MEDVEDEK PU, sinhroniziran
16.00 SMRKCI, sinhroniziran
16.50 SMRKCI, 3D, sinhroniziran

Sreda, 12. 10.
16.40, 21.20 EN DAN
16.25, 18.45, 21.05 KATERI JE PRAVI?
19.10, 21.30 NOČ MORSKIH PSOV, 3D
19.00 LAHKO NOČ, GOSPODIČNA
18.20, 20.40 JOHNNY ENGLISH 2
18.40, 21.10 PRIJATELJA SAMO ZA SEKS
15.20, 17.00 MEDVEDEK PU, sinhroniziran
16.00 SMRKCI, sinhroniziran
16.50 SMRKCI, 3D, sinhroniziran

KINO RADOVLJICA, LINHARTOVA DV.

Petek, 14. 10.
18.00 BONONO BENI
20.00 ŠTIRJE LEVI

Sobota, 15. 10.
16.00 BONONO BENI
18.00, 20.00 VZPON PLANETA OPIC

Nedelja, 16. 10.
16.00 BONONO BENI
18.00 VZPON PLANETA OPIC
20.00 ŠTIRJE LEVI

KINO RADOVLJICA, LINHARTOVA DV.

Četrtek, 13. 10.
18.00 NA MORJE

Petek, 14. 10.
18.00 JOHNNY ENGLISH 2
20.00 NA MORJE

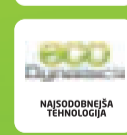
Sobota, 15. 10.
18.00 NA MORJE
20.00 JOHNNY ENGLISH 2

Organizatorji filmskih predstav si pridržujejo pravico do spremembe programa.

NOVI KIA SPORTAGE

ŽE OD 17.990,- EUR

5,3 l/100 km
Povprečna poraba goriva od

KIA - Največ za Vaš denar!

www.kia.si

KMAG d.d., Leskoškova 2, Ljubljana, 01/58-43-333

MEDVODE: ČREŠNIK 01/361-22-50, **KRANJ:** NASMEH 04/235-17-77, **BLED:** AMBROŽIČ 04/574-17-84

Cena Sportagea že vključuje 3x popuste Joker (zaloga 1.000 EUR + staro za novo 500 EUR + krpan 400 EUR). Cena vključuje vse dane popuste in prihranke ter ne vključuje kovinske barve in prevoza. Natančnejši pogoji garancije so na voljo v garancijski knjižici vozila, oz. pri pooblaščenem zastopniku vozil Kia. Slika je simbolična. KMAG d.d., Leskoškova 2, Ljubljana.

Komb. poraba goriva in emisija CO₂ za novi Sportage je 5,3 - 8,2 l/100km, 139 - 195 g/km CO₂. Vse ostale informacije o porabi goriva in emisijah CO₂ vozil najdete v priročniku o varčni porabi goriva in emisijah CO₂, ki ga dobite na prodajnem mestu in na www.kia.si/emission

NAGRADNA KRIŽANKA

• UGODNO!
• odhodi
5. 11. - 28. 4. 2012
• let iz Ljubljane
slovenski
predstavnik

Nagrade:

1. nagrada: darilni bon v vrednosti 20 EUR
2. nagrada: darilni bon v vrednosti 10 EUR
3. nagrada: Kompasova majica

Rešitve križanke (nagradno geslo, sestavljeno iz črk z oštevilčenih polj in vpisano v kupon iz križanke) pošljite na dopisnicah do srede, 26. oktobra 2011, na Gorenjski glas, Bleiweisova cesta 4, 4001 Kranj. Dopisnice lahko oddate tudi v nabiralnik Gorenjskega glasa pred poslovno stavbo.

	1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14	15

Sharm el Sheikh

Hotel JAZ MIRABEL BEACH 5*
5. 11., 12. 11.
7x all inclusive
795 €

Hotel IBEROTEL FANARA 4*
5. 11., 12. 11.
7x all inclusive
775 €

Hotel SAHARA MEXICANA 4*
5. 11., 12. 11.
7x all inclusive
609 €

Hurgada

Hotel IBEROTEL AQUAMARINE 5*
5. 11., 12. 11.
7x all inclusive
779 €

Hotel SOL Y MAR MAKADI SUN 4*
12. 11., 19. 11., 26. 11., 3. 12., 10. 12., 17. 12.
7x all inclusive
719 €

Hotel AMWAY BLUE BEACH RESORT 5*
5. 11., 12. 11., 19. 11.
7x all inclusive
679 €

Informacije in rezervacije: **Kompas Kranj** 04 2014 261; **Kompas Škofja Loka** 04 5111 770; www.kompas.si

GORENJSKI GLAS	IME PISATELJICE LINDGREN	OTROŠKA BOLEZEN	VRSTA RAZSTRE-LIVA	ANGLEŠKI HUMANIST (THOMAS)	OSKAR ZELENKO	KMEČKO NASELJE	SKANDI-NAVSKO MOŠKO IME	NAŠ BALETNIK (METOD)	SIRSKI DRŽAVNIK (HAFEZ)	BOJAN TRAVEN	GRŠKI KIPAR	SEVERNI JELEN	LESENO TOLKALO	DETE	GLASBENA ZVRST Z JAMAJKE	KANTON V SVIČI REKA V ROMUNJI, OLTUL	ŠTALA		
VRATNA IZBOKLIKA PRI MOŠKIH				4											IGRA S KARTAMI	8	TOM HANKS BOLNIK Z MALARIJO		
PREPRIČANJE V LASTNO VREDNOST									15						POLITIČNO ZATOCIŠČE SLIKARKA KOBILCA		IGRALEC GIBSON ŽIVALSKI IZRASTEK NA ČELU		
TUR					GODRNJAV ČLOVEK LOVEC NA ZABE				DEŽELA ASIRCEV HUĐO KAZNIVO DEJANJE			7				MEJNI PREHOD Z AVSTRILJO POSNEMO-VALEC			
BULDOŽER (KNJIŽNO)						ODLOG PLAČILA NA TEMELJU ZAKONA	KLICANA KARTA PRI ŠNOPSU BALKANSKI PLES					VLAČUGA ILUSTRATORKA			10		PISATELJ DUUN PLESNI LJK PRI ČETVORKI		
TELIČKA (NAREČNO)	13			IZRAELSKI PREROK HUMORISTKA PUTRIH					ZASTAREL IZRAZ ZA LASULJO SRD						REKA V RUSIJI JUŽNO-AMERIŠKA ZELVA		FR. NO-GOMETAS (NICOLAS)	PAPIRNA POLA	
PEVEC BRUN								DIKTATOR STALIN KRISTUSOV TRN							OKRASNI PREDMETI PLAMENICA		RAFAEL KRAJ PRI POSTOJNI		
SESTAVIL: F. KALAN	DRŽAVA NA SEVERU ZDA	GRŠKI FILOZOF	ČAROVNIK BRIGA, SKRB								HOTELSKI DELAVEC GLAS PRI PRELOMU					VRSTA VOLNE OBISKO-VALEC			
GLAVNO MESTO ERITREJE							EMILE ZOLA ŠPANSKA PRINCESA		ODPRTA POŠKODBA ZA POLTON ZVIŠAN TON C						NEKANJJI TURŠKI VELIKAŠ ROČAJ	12	AMERIŠKA PLOŠČIN-SKA MERA NADLEŽNA ŽUŽELKA		
VULKAN NA HAVAJIH (MAUNA)				TV VODI-TELJICA ROŠ		STROK. ZA TERACER-STVO MOČVIRSKA PTICA					KRVAVITEV (KNJIŽNO) ANDREJ KAROLI							LEON MAZI SLAVKO TIHEC	
ANTIČNA ZGRADBA V ATENAH					5				DEL FOTO-APARATA						3	ZAOKRO-ZEN DEL NASELJA		1	
STRONCIJ			DAN V TEDNU DRŽAVNIK CASTRO						ŠAHOVSKA FIGURA, KONJ										
ZAPONKA NA VZMET, KARABINAR	2																		
OČE				ŽELEZOV OKSID AM. FILM-SKI IDOL (JAMES)															
AGENOR AMONAL BAROKA ONATAS POBREŽNIK	MAGAZIN, SKLADIŠČE	NAŠ ZGO-DOVINAR (LOJZE) OČRT				MOZOLJA-VOST	AZIJSKA DRŽAVA												
HRVAŠKA PEVKA (SANJA)																			
ELVIS PRESLEY		14		BIVŠA MA-NEKENKA SENČAR ANDREJ TROST															
MANJŠI KLAVIR																			
KONICA				KESANJE															11

SHARM EL SHEIKH

5. 11., 12. 11.
Hotel JAZ MIRABEL BEACH 5*
7x all inclusive
795 €

• odhodi
5. 11. - 28. 4. 2012
• let iz Ljubljane
slovenski
predstavnik

Informacije in rezervacije: **Kompas Kranj** 04 2014 261; **Kompas Škofja Loka** 04 5111 770; www.kompas.si

DRUŽABNA KRONIKA

SEVERNI CIPER (3)

MORSKE IGRE

Kompasova predstavnica, Murskosobočanka Darja Meolič je deklet tridesetih let, polna energije in ljubezni do dela, ki ga opravlja. Še danes nam spomin na sončno plažo na severnem Cipru in njeno hudomušnost nariše nasmeh na obraz.

Alenka Brun

S poznavni Glasov večer; rojstna dneva dveh navihanih potnikov, ki sta se simpatično muzala, samo da smo ju spomnili, da sta ravnokar postala starejša za leto dni; posebno jutro s sestankom, kjer je Darja izlete predstavila samo Glasovim potnikom, in na koncu še zabavne igre na plaži Aca-pulco Resorta & Casino, ko smo se nasmejali do solz.

Igre na plaži oziroma nekakšne male Glasove Igre brez meja so bile le dodaten sladkorček v času počitniko-

vanja. Presenetljivo se jih je udeležila kar večina od tridesetih dopustnikov.

Vedra in vedno razpoložena Kompasova predstavnica Darja je pri prvi igri prisotne razdelila v dve skupini. Naloga je bila na prvi pogled enostavna, na drugega morda ne. Tekanje po mivki, zajemanje vode v morju in polnjenje steklenic na glavah dveh sedečih tekmovalcev, splošno hihitanje vseh sodelujočih so malce otežili celotno nalogo, vendar nihče ni odnehal. Tekmovalci so pogumno polnili steklenico z vodo, dokler eni skupini ni uspelo napolniti steklenice prej kot drugi. Smeha ni zmanjkalo, nagrajeni so bili

vsi sodelujoči. Sledilo je porivanje žogice za tenis v mivki z nosom in na koncu likovno ustvarjanje, ki je najboljšo ocenjenemu izdelku prineslo glavno nagrado: balinčke.

Porivanje teniške žogice je zahtevalo kar nekaj spretnosti in iznajdljivosti; kje vse so imeli tekmovalci mivko, si lahko predstavljate.

V zadnji igri pa so prav vsi sodelujoči iz mivke ustvarjali želve. Nekateri so se resnično potrudili. Z nekaj sreče in talenta so tako iz mivke nastajale prave želve, le pri izbiri svojega prostora za delo so morali biti pazljivi, saj se je morje vztrajno vračalo in želelo 'zva-bit' peščene lepote s seboj.

Nekateri so določene detajle svojih želv izdelali do potankosti in tako je recimo želva Kat-je Dežman dobila oklep, ki je spominjal na pravega. Ocenjevalo pa se je marsikaj, saj če bi gledali le na lepoto izdelka, pravilno obliko in velikost, potem bi zagotovo šla prva nagrada v roke Lovrencu Petriču, a komisijo so navdušili predanost in zagnanost, trud - da bo ja dobro narejeno, tako da je balinčke osvojila Olga Kopač.

Teden je minil, kot bi minil, in ko smo pristali na letališču Jožeta Pučnika, nas je enkrat za spremembo pričakalo lepo vreme. Domov smo se vrnili z mislijo, kdaj in kam prihodnje leto.

Darja je najprej sodelujočim razložila pravila igre. / Foto: AB

Tista skupina, ki je prva napolnila steklenico, je zmagala. / Foto: AB

Smeha pri drugi igri z žogico ni manjkalo. / Foto: AB

Umetnikov je bilo med Glasovci kar nekaj ...

... Olga Kopač pa je domov odnesla balinčke. / Foto: AB

VRTIMO GLOBUS

Mr. Bean se ne bo postaral

Rowan Atkinson, filmski igralec, ki ga poznamo iz filmov o Mr. Beanu, je odklonil sodelovanje pri snemanju novih delov komične serije. "Mr. Bean naj ostane nesmrten, ne sme se postarati; ostati mora brezčasen, takšen kot je bil pred desetimi leti."

Dajte nama eno leto

Sveže poročena Kim Kardaashian in njen mož, košarkar Kris Humphries sta si za naraščaj postavila časoven okvir. Čeprav je zveznica resničnostnega šova *Keeping Up with the Kardashians* pred dnevi samozavestno trdila, da je pripravljena postati mama, pa bosta, kot kaže, zvezdnika še malo počakala. Prav zaradi negotove košarkarske kariere je Kardaashianova dodala: "Najprej je treba počakati odločitev, kje bo Ryan igral in kje bova živela."

Nobelov nagrajenec

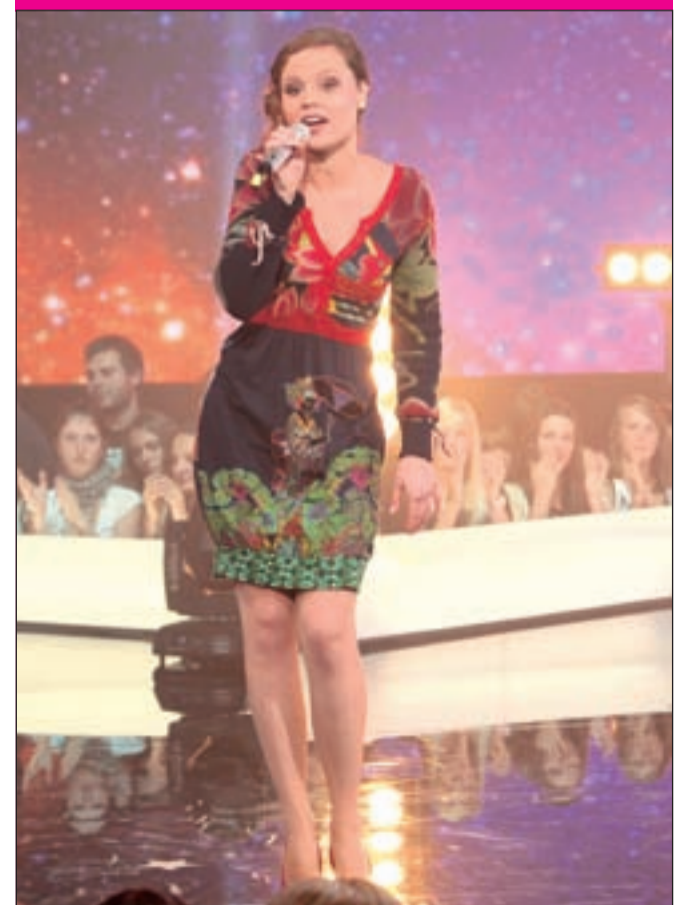

Dobitnik letošnje Nobelove nagrade za književnost je postal Tomas Tranströmer (1931), eden izmen najbolj prevajanih švedskih pesnikov, ki je v Sloveniji navezal tesne stike in čigar poezijo lahko beremo tudi v našem maternem jeziku. Pri Študentski založbi sta tako v slovenščini izšli dve njegovi zbirki: Napol dokončana nebesa in Skrivnosti na poti.

Vsak po svoje?

Znana filmska igralka Demi Moore (48) in njen mož Aston Kucher (33) bosta, kot kaže, krenila vsak svojo pot. Po Kucherjevem skoku čez plot, ki ga je storil na dan šeste obletnice njune poroke, je Moorovi prekipelo. Obiskala je najbolj znanega odvetnika za ločitve, s katerim bo poskušala zavarovati svoje 97 milijonov funtov vredno premoženje. Podobno pa je ocenjeno tudi Kucherjevo bogastvo.

Šestnajstletno Gorenjko iz Kamne Gorice Floro Emo Lotrič smo v nedeljo zvečer slišali v drugi oddaji Misija Evrovizija. Ema se je s svojim nastopom in pesmijo uvrstila v naslednji krog. / Foto: arhiv RTV SLO (Žiga Culiberg)

ANKETA

Sejem v Komendi

CVETO ZAPLOTNIK

Komenda - Na hipodromu v Komendi je bil od petka do nedelje tradicionalni jesenski sejem kmetijske, gozdarske in gradbene mehanizacije. Naključno izbrane obiskovalce in razstavljalce smo vprašali, zakaj prihajajo na sejem v Komendo.

Foto: Gorazd Kavčič

Janez Stele iz Podboršta:

"Sejem se dobro razvija. Obiskujem ga redno, vsako leto - po eni strani zato, ker je blizu, po drugi plati pa tudi zaradi tega, da vidim, kaj je novega na področju kmetijske mehanizacije."

Franc Petrič z Brega:

"Na sejmu je bogata izbira strojev, opreme, orodja in vsega drugega, kar potrebujemo na kmetijah. Bil sem na posvetu o krompirju, slišal sem marsikaj koristnega, pomembno je tudi druženje."

Andrej Lap iz Žej:

"To je pravi sejem za kmete, veliko je izbire strojev, še vstopnine ni. Na sejem pridem običajno takrat, ko kupujem kakšen stroj. Tu sem v preteklosti že kupil traktor, obračalnik ..."

Marjan Hvastija iz Trebnjega:

"Prihajam iz podjetja, ki prodaja gume za različne kmetijske stroje. Kmetijsko gozdarski sejem v Komendi je vedno dobra priložnost za stik s poslovnimi partnerji."

Janko Šumi iz Kranja:

"Naše podjetje Korotan redno sodeluje na sejmu. Za kmete je zanimiv, vidijo novosti na slovenskem in svetovnem trgu. Kriza se pozna, sejem vse bolj postaja razstavni in vse manj prodajni."

V hipu smuknili v topla oblačila

Indijansko poletje se je v petek končalo s skokovitim padcem temperatur in sneženjem v višjih predelih.

SIMON ŠUBIC

Kranj - Hladna fronta, ki je v petek zajela Slovenijo, je ozračje v nekaj urah ohladila za več kot petnajst stopinj Celzija. Meja sneženja se je ponekod spustila tudi do 700 metrov nadmorske višine, med dežjem pa je bilo nekaj snežink opaziti tudi v nižinah. Hitra ohladitev, močni nalivi in sunki vetra v prometu na Gorenjskem niso povzročali večjih težav, zaradi snega pa je bila obvezna uporaba zimske opreme za vožnjo preko vseh prelazov, na Vršiču in Jezerskem je bilo potrebno celo uporabiti verige. Prelaz Vršič je bil še včeraj prevozen samo za osebna vozila z zimsko opremo. V gorah je sicer zapadlo do približno 25 centimetrov snega.

Zaradi močnega vetra in obilnih padavin so imeli v petek nekaj več dela gasilci, še zlasti kranjski poklicni gasilci, ki so morali odstraniti podrti drevje na Bleiweisovi in Savski cesti v Kranju, na Kebetovi ulici in Sejmišču v Kranju pa so izčrpali vodo iz poplavljenih kleti. Vodo so iz kleti na Trsteniku črpali tudi domači prostovoljni gasilci, gasilci iz Bistrice pri Trziču pa so ob glavni cesti iz Trziča proti Ljubelju odstranili drevo, ki se je na cestišče posesilo zaradi močnega vetra.

Neučakani deskarji so si prve snežne vragolije privoščili na Soriški planini. / Foto: Alenka Brun

Čeprav so ga vremenarji napovedovali, je sneg vseeno presenetil krave na Ljubelju.

/ Foto: Gorazd Kavčič

vremenska napoved

Napoved za Gorenjsko

Danes bo sprva zmerno, občasno pretežno oblačno, čez dan pa bolj sončno. Jutri, v sredo, bo delno jasno z občasno zmerno oblačnostjo. Zjutraj bo po nižinah megla. Še malo topleje bo. V četrtek se bo prehodno pooblačilo in ohladilo.

Agencija RS za okolje, Urad za meteorologijo

TOREK

4/18°C

SREDA

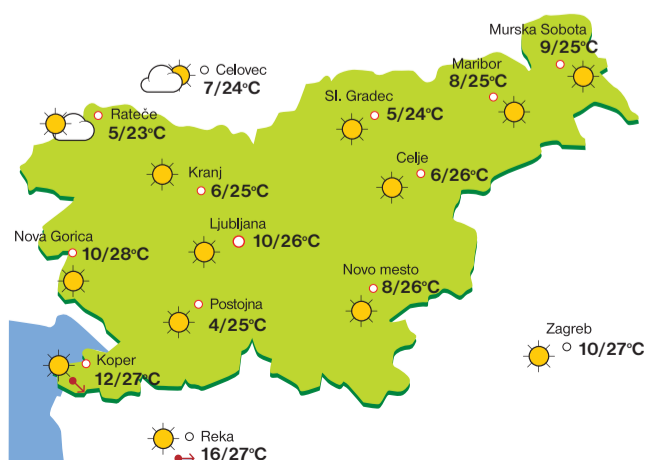

5/20°C

ČETRTEK

7/13°C

GLASOV JEŽ

"Salonitke" so v gozdu že več kot dva meseca

Lovski čuvaj lovske družine Udenboršt je 13. julija ob obhodu lovišča zaslišal na gozdni cesti Želin-Kriva jelka močan ropot. Ker je bil oddaljen približno petsto metrov, ni mogel videti, kdo je z vozilom na pot in deloma na brežino potoka "skipal" 2,5 kubičnega metra salonitnih plošč, ki so nevarne za voznike na cesti in za gojitveni potok. Poklical je policijo, a so mu povedali, da niso pristojni za ukrepanje. Obvestil je občinsko inšpekcijo, odkoder je dobil odgovor, da je za to pristojen inšpektorat za okolje in prostor. Potlej se je obrnil še na inšpektorat ... Odtlej sta minila že dva meseca in pol, a "salonitke" so še vedno na istem mestu, le nekaj je razbitih in nekdo jim je "dodal" še vreče smeti. Bomo spet lovci tisti, ki bomo morali pospraviti "svinjarijo", se sprašuje lovski čuvaj.

PREDDVOR

Vrtca še niso začeli graditi

Ko so ob občinskem prazniku v Preddvoru otroci položili temeljne kamenčke za vrtec, je bilo pričakovati, da se bo čez poletje začela gradnja, vendar se vse do sedaj še ni. Kot je povedal župan **Miran Zadnikar**, izvajalec še vedno čaka na gradbeno dovoljenje. V podjetju Jelovica, ki bo gradilo vrtec in ga po dogovoru o javno zasebnem partnerstvu dalo v najem občini, sicer zagotavljajo, da bo vrtec vendarle dokončan v dogovorjenem roku, do maja 2012. **D. Ž.**

PRI VAŠI POSLUŽNOSTI

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRBEK

www.radio-kranj.si

RADIO KRANJ d.o.o.
Stritarjeva ul. 6. KRANJ

TELEFON:
(04) 281-2220 REDNOČLA
(04) 281-2221 IZSILJE
(04) 2022-222 PROGRAM
(051) 303-505 PROGRAM GSI

FAX:
(04) 281-2225 REDNOČLA
(04) 281-2229 IZSILJE

E-pošta:
radiokranj@radio-kranj.si